

ŞİZ OFRENGİ

BÜTÜNÜYLE KUŞKUDAYIZ

24
eylül 1996

ŞİZOFRENİ

BÜTÜNÜYLE KUŞKUDAYIZ

24

eylül 1996

ayda bir çıkar

Buradaki öğretmenlerle öğrencilerin kimileri alanlarındaki yol gösterici ışıklardan tanrıymışçasına söz ediyor; Nietzsche'den, Heidegger'den, Derrida'dan alıntı yapmadan tek satır yazamıyorlar, bütün yaşamları birkaç put arasında gidip gelmekle geçiyor gibi. Beyefendi siz, insanların bilge kişilerle, onların söyledikleriyle kişisel bir ilişkinin varolduğu bir toplulukta, öyle bir çağda yaşadınız belki. Günümüzde böyle kişisel ilişkilerin bulunduğunu sanmıyorum; sıradanlaştırıcı bir baskı var, dahası Platon'un istediği canlı konuşmanın yerini basmakalıp boş sözler aldı. İğrenç bir durum.....

“değinmeler”

.....bir de insanların demokrasi gözüyle görülmesi var, Atinalılar da Sokrates'i böyle görmüş anlaşılan. " Ha, şu bizim Sokrates," demişler, "biliriz, avanağın biridir, ortalıkta dolaşıp onun bunun başını ağrıtmaktan başka bir iş yapmaz-doğrusu kötü adam değildir, arada bir de akıllıca sözler eder. " Aristophanes'in Bulutlar oyununu izlerken onunla alay etmişler- Sokrates de onlarla birlikte gülmüş. Saygıyla kuşku, kimileyin de alay birbirine karışmış. Daha da ileri gidebiliriz. Herakleitos'a inanacak olursak, o çağda Efesliler şöyle diyesiymiş: aramızda üstün birini istemiyoruz, o gitsin başka yerde, başkalarıyla yaşasın. Bence böyle bir tutum çok anlamlı. Özel bilgileri olan insanların topunun değil, yalnızca özel bilgilerinden ötürü özel davranış bekleyenlerin sürülmesi anlamına geliyor. Öyle ya da böyle, alay, cinayetden ya da eleştirenin eleştirilen kişinin üstüne basarak yükselmesini sağlayan kıyasıya eleştiriden bin kat iyidir-budalalara saldırarak yücelemezsiniz. Yeteneksiz yazarların, başka yeteneksiz yazarları dillerine dolayıp ciddiye alınmaları gerektiğini söyleyip durmaları bu yüzdenmiş gibi geliyor bana.

PAUL K. FEYERABEND
"Bilgi Üzerine Üç Söyleşi"
Metis Yayınları

"Budalalara saldırarak	Vassaf'ın ikinci kitabındaki 'Rüya Şirketleri', 'Kiralık Hükümetler' yazıları
öcelemezsiniz."	gelebilir. Özer Amca'nın Gündüz Vassafı biliyor olma ihtimalini söylersek;
Şizofreni. Numara 24. Hayırlı	Matematiğin çok sevilen rakamlarından. Sıfır.
İsun.	Amcamız devamlı yazarlarımızdan biri artık.
Ne idüğü belirlenmeden, kimi	* Bu sayıda bir sürü çeviri var. Psikanalizle dalga geçen var, bir tane. Biyolojik
amanlarda çıkan derginiz elinizde.	psikiyatrinin araştırma metodolojisiyle dalga geçen bir başkası var. Şarkı sözü
i okumalar	var, Alanis Morissette. Fıruğ var, Farsçadan.
Bu sayıda	* Jim Jarmusch'la yapılan var. Sinemayla ilgilenenlere
Bize sorarsanız	* Dağıtım sorunlarımızdan bu sayıda söz etmeyelim. Değişiklik olsun Dağıttık
Siz en iyisi önce Özer Amca'dan	işte.
aşlayın. Ölüsan Holding A.Ş.	* Yaz bitti. Şimdi yani ne lüzumu vardı? Bu senede hiç anlamadık. Neydi o
Özer Amca İstanbul'u terkettikten	öyle hakikaten?
sonra evvela Biga'ya gitti. Şimdi	* Hakan Atalay yine kuramsal ağırlıklı bir metni dilimize kazandırdı .Bu
uruçayla'de.	'Dilimize kazandırdı.' lafı da bir acaip.
Özer Amca'nın yazısını	* 24. sayıda oturduk, daha önce gönderilen yazılardan seçmeler yaptık.
kuduğunuzda aklınıza Gündüz	Murat Sohtorik, Kütüpati, İsimsiz, Zeynep Erkan, Hasan Lehim, No Name-

rost, Doşka oradan.

Dizgi: Zülal

eyin Rahmi Gürpınar bundan tam yetmiş yıl önce "Ben deli miyim?"

Dinamo: Muzaffer

a bir kitap yazmış. "Antipsikiyatri daha ana rahminde bile değilken

Adres: Akdoğan sok. No: 11 Kat:

in Rahmi'nin yazdıklarına ancak şapka çıkartılabilir." diye düşündük.

Teras Beşiktaş/ İstanbul

mana Konnekşin'a bu sayıda kaldığımız yerden devam ediyoruz

Tel: 212. 2606849. Faks: 212.

ayrıca. Hüseyin Kurnaz, Özge İşcanlı, Hafis Sakal, Ah! Muhsin Ünlü

2587269

tlü olarak aramızda.

Baskı: Yılmaz Baskı Center. Gürtaş

Ofset. Çağaloğlu/ İstanbul

ergide son durum nedir?"

Abonelik: Altı sayı için Graf

ne? Aldınız işte. Okuyun.

Yayıncılık Ltd. Akbank Beyoğlu/

ormuyoruz. Basın savcısı soruyor.

İstanbul 14990 nolu hesaba 600.000

'ardon. Tabii efendim. Evet efendim. Hemen şimdi.

TL. Avrupa için 30 dolar, ABD için

ı: Graf Yayıncılık Ltd.

40. Aynı bankanın 14990- 6 nolu

mlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşegül Akyapraklı Hanımefendi

döviz hesabına.

ıda'da mukim)

urulu: Fatih, Mehmet, Yağmur

üzeni: Faruk ve Altuğ

Genç gazeteci :;;?

Holding Başkanı: Evet gazeteci bey oğlum. Şimdi anlatacaklarımı iyi dinle. Yazıhanene dönünce ister dizi yap, ister kitap haline getir.

(Ölusan Holding) bilindiği gibi entegre bir kuruluştur.

Rahmetli sağlığında istemişse ya da yakınları rica ediyorsa, acı haberi alır almaz göreve başlar, üstünü örttükten sonra da hizmetlerimizi sürdürürüz. Biz, firmamıza duyulan güveni yaptığımız işin kalitesi ile kazandıK. Bizi herkes bilir. Ünümüz yurtdışına taşmıştır. Standartlarımız Avrupa, hatta Amerika'nın üzerindedir. (TSE)den sonra (ISO 9001-9002-9003) kalite belgelerine de sahibiz.

“

ölusan holding a.ş.

”

Genç gazeteci:.....;;?

Holding Başkanı: Biz soydan soptan bu işin içindeyiz. Aslımızı da inkâr etmeyiz. Masamın arkasındaki duvarda gördüğün urgan, babamızın İstanbul'a göç ettiği zaman yanında getirdiği urgandır. O zamanlar arabayla, otomobille cenade götürmek yok. Mezarlığın yanındaki musalla taşında namazı kılındığı gibi on dakika sonra iş tamam. Genellikle tabutsuz gömüldüğü için tabut cami avlusuna geri götürülürdü. Babam bu urganla, sırtına vurduğu tabutu taşırdı. Holdingimizin önemli kuruluşlarından biri olan(Tabutsan A.Ş.) herkes tabutla gömülmeye başladıktan sonra kuruldu.

di, masamın üzerindeki pUro
ı neden tabut biçiminde anla-
ı? Geçen yılbaşı onları Tabut-
eşantiyonu olarak dağıttık.
Masa çakmağı da Mezartaşı gi-
da (Mezmersan) yani mezarlık
erleri sanayi ve ticaret A.
eşantiyonudur.

ç gazeteci :....., ,.....?

ling Başkanı : Kurucumuz rah-
ıabam savurganlığa karşıydı. O
e mezarına diktığımız taş yeni
rlerden değildir.

eyolu kamulaştırmasında bul-
ı bir kenara itip biratığı çıkma
yduk. Bu yüzden üzaerindeki
doğum ölüm tarihleri baba-
tutmaz.

ın Telefonda: (Alo, alo, sek-
ızım, konduğumuza bir viski,
ı her zamankinden getir. To-
ar olsun.)

gazeteci :.....,!

ng Başkanı: Evet gazeteci bey
Ülkemiz kalkınmaya başlayın-
m bize, (tek elin sesi çıkmaz,
memiz gerek. Üstelik her işi
en beklememek gerekir, o
rilere zor yetişiyor) dedi.

ki cenazesi olan mezar yeri
cenaze arabası bulmak için
kıntı çekiyor, gittik bildiğiniz
ıldık. Çevresini çevirdik ve
yol yaptırdık. Yaz, kış trafi-
Planları çizildi, parsellendi,
lı. Çevreci olduğumuzu da
ama işinden anla. Altyapısı
rıp hizmete açıldı.

tanınmış kişiye parasız yer
altından duyurduk. (Aman
ş, ben de alayım sonra zam
ır) diyenler sayesinde satış-
emen yükselmeye başladı.

bak gazeteci bey oğlum,
.. Mezar yeri bulmak için
raya koşmuyorsun, bir me-

zara yaklaşmak için diğerlerinin üstünü çiğnemek yok. Her taraf asfalt. Ağaç-
lar, çiçekler içini ferahlatıyor. Çelenk yağmalamaya gelmiş çocuk, elinde testi,
bahşış diye peşine düşmüş dilenci göremezsin. Vallahi gazeteci bey oğlum, bir
görsen bu genç yaşta ölesin gelir.

Genç gazeteci : !..... ?

Holding Başkanı : Deniz gören dubleks mezar yerlerimiz bahçelidir. Üzeri-
ne kar birikmemesi ve buz tutmaması için lahit ve taş elektrik rezistanlıdır.
Malzeme ve işçilik birinci sınıftır.

Genç gazeteci : ?

Holding Başkanı : Sosyal mezar yapımı için arka taraftaki manzarasız bö-
lümle, en fazla bire iki ve bitişik düzen parsellemeleri koşuluyla kooperatif-
lere veriyoruz. Altyapısını bitirince kur'a ile paylaşıyorlar.

Ayrıca yurtdışında çalışan işçi ve ailelerine dövizli satışlarımız var. Yurt içi
taksitli satışlarda vade farkı almıyoruz. Pazarlık döviz üzerine yapılmışsa sabit
kur garantisi veriyoruz. Biz banka değiliz ki...

Genç gazeteci : ?

Holding Başkanı : Cenazelere gönderilen çiçekleri bir süre kontrol ettik.
Olur şey değil. Hepsi boynunu bükmüş, sapları yok. Besbelli üçüncü dördün-
cü tura çıkmışlar. İple bağlanıp yeşilliklere tutturulmuşlar.

İşte Mezçisan San. ve Tic. A.Ş. buna bir tepki olarak ortaya çıktı. Anlayaca-
ğın gibi, (Mezarlık Çiçekleri Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi) demek. Biz
şimdi dört dörtlük bir çiçek hizmeti veriyoruz. Çelenklere iş bitmez. Mezarın
başucundaki saksıda istenien çiçeği bulundururuz. Yıllık abone olanlar da var,
belirli günlerde isteyenler de.

Uluslararası Interflora üyesiyiz. Peşin ödemek koşuluyla on yıllık abonmana
büyük indirim yapıyoruz. Dünyanın neresinde olursan ol, bir telefon yeterli-
dir. İstedğin çiçeği dilediğinin saksısına, vazosuna koyalım. Mevsim önemli
değil. Bu iş için tam dört tane sera kurduk. Bu işin müdürü ziraat mühendisi.
Süs bitkileri bölümünü bitirmiş. Ancak rahmetliye (deve diken) siparişi veren
damat ya da gelinleri ciddiye almıyoruz.

Genç gazeteci : ,?

Holding Başkanı : Gördük ki lüks arabadan inmeyen karun gibi zengin adam
kamyonetten bozma cenaze arabasıyla taşıyor. Bunun üzerine (Meztrans)'ı
kurduk.

Yani Mezarlık Transport A.Ş. Yakında ithal malı cenaze arabalarımız geliyor.
Şimdilik iki Mercedes, iki Ford, iki BMW'yi oto sanayide kestirip cenaze ara-
basına dönüştürdük. Metalik yeşile boyattık. İdare etmeye çalışıyoruz. Türkiye
çağ atlıyor azizim. On yıl içinde, Rols Roys, Porşe, Jaguar, Ferrari ile hizmet
vereceğiz. Şimdilik özellikle gençler için BMW geçerli. Biraz ücreti yüksek
ama herkes memnun. Ömür boyu lüks arabadan inmeyenleri son yolculukla-
rında kamyonete bindirmemek için herkes elinden geleni yapmalıdır. Devlet
bu işe destek vermelidir.

Başkan Telefonda : Alo, alo, alo. Sekreter kızım, gazeteci oğluma viski,
bana her zamankinden. Tonuğu az koy.

Genç gazeteci : !..... , ?

..... ? ! ?.....

oldinginizde çalışanların ücretleri ve çalışma koşulları çok iyidir. Sosyal ları güvencemiz altındadır. Kendisine ve ailesine ücretsiz kefen, tabut v.s. oldingte beş yılını dolduranlara yüzde yetmiş indirimli mezar yeri. Doğal ak, gerektiğinde.

ereceksin ki, alacaksın. İş disiplini vazgeçmediğimiz ilkemizdir. Her şey bi- el verilere bağlanmıştır. Satış ve rezervasyon, danışma, halkla ilişkiler bö- lerimizde çalışmak için bazı koşullar ve nitelikler aranır. Bizim işimizde ıryüzlü personel olaya ters düşer. Öyle bir görünümün olacak ki, müşteri illeri senin de büyük acıya tüm içtenliğiyle katıldığını düşünecek. AR-GE ıştırma geliştirme bölümümüzün yaptığı incelemeler sonunda, ülserli insan- ı yüzünde acılı bir hüznün ifadesi bulunduğu saptandı. Şimdi, tam kuruluşlu hastaneden (oniki parmak bağırsağında) ülseri var raporu getirmieyeni işe ıyoruz. Sonradan tedavi görenlerin işlerine son vermektense, başka ser- ere ya da holdingimizin diğer ortaklarına aktarmaya çalışıyoruz. Elkitabımı- göre, görev başında gülümseyen personele üç günlük ücret kesimi cezası ulanır. Kahkaha atana ise iş kanunu madde 17 gereğince işvereni zararlar atmaktan tazminatsız olarak işine son verme, bir gün seni oraya bizzat gö- nek isterim gazeteci bey oğlum.

Genç gazeteci : ?

Holding Başkanı - Yanlış anladın benim oğlum. Gezmeye, gezmeye, Allah inden versin, çok gençsin.

Organizasyonumuz çok iyidir. Ziyaret etmek istediğin biri var. Danışmaya ük bir bilgi ver yeter. Adını bil, soyadını bilme, zararı yok. Yalnız soyadını ; tamam. Baba adını, eşinin adını, çocuklarının adını ver, tamam. Şimdi de- imi yazmayacaksın(off record). İngilizcem nasıl ama! Bulmak istediğinin ıglisinin adını versen yeter. Bizde rahmetli ile ilgili tüm bilgiler bilgisayarla ılenmiştir. Sen ipucunu ver, onbeş saniye sonra kartı elinde bil. Örneğin: Abdülbaki Hoşseda, 1923-12. 9. 1980. Cennet Yolu, Huzurlu Parseller, ı: 267) Büyük panodaki haritaya bak, elinle gömmüş gibi bul. Gelecek ay ıemimiz (Internet)'e bağlanacak.

Genç gazeteci- ?

Holding Başkanı- Bu iş bir bütündür gazeteci bey oğlum. Bir yanı noksan sa işin tadı kaçır. Bu denli güzel bir tesise rastgele mermercinin yeşil yeşil ıraklı Hüvelbaki taşı yapmasına izin veremezdik. Bu yüzden Mezmersan'ı ırdık. Mezarlık mermerleri sanayiinin kısaltılmışı.

Proje mimarlarımız her şeyi hazırlar ve inşaatı bitinceye kadar denetler.

Bu arada tabutları biraz daha dikkatli yapalım dedik ortaya (Tabutsan A.Ş.) tı. Teşvik kredisi aldık. Bu yıl da ihracata başladık. Yalnız, diğer sanayi ürün- i gibi defoluları ihracat fazlası diye iç piyasaya veremiyoruz. Biçimi bizimki- e ulusal tabut kültürümüze uymuyor. Bizim tabutların üstündeki yeşil örtü dırılabilse gülden, meşeden, cevizden Türk oyma sanatının en güzeli sayıla- < ne eserler yaratacağız.

Holdingimize bağlı Kefensan A.Ş.'nin de durumu iyidir. Bu piyasada üstü- ze yok. Seri imalatın yanı sıra butik işi var, büyük beden var, özellikle bas- tçılar için battal boy var.

Geçen gün birisi telefonla cepli kefen olup olmadığını sormuş. Parasını yi-

yemeyen aşırı pintiler için. Anlaşılan şaka yapmış. Bizim bu tür kefen üre- timimiz şimdilik yok. Yine de AR-GE müdürüne talimat verdim. Çürümez, su geçirmez cep yapabilir miyiz diye.

Genç gazeteci- ?

Holding Başkanı- Düşünmez olur muyuz? Turizme katkıda bulunmak için bir tasarımız var. Türkiye'de ölüp burada kalmak isteyen ya da kendi ülkesinde ölüp güneşlik, hava kirliliği olmayan bir yerde gömülmek isteyenler için Bodrum, Marmaris, Fethiye yörelerinde deniz manzaralı, beş yıldızlı mezarlıklar yapmak için uygun yerler arıyoruz. Ölenin külle- rini kavonozda saklayanlar için bir yenilik getiriyoruz. Kavonozlar devre mülk sistemiyle her yıl onbeş gün turistik mezarlıklarımızdan yararlan- cak; süresi biten kavanoz Avrupa'da- ki, Amerika'daki evlerinin şömine ra- findaki özel yerine konulmak üzere geri gönderilecek. Yabancı sermaye sağlamak için girişimlerimizi sürdürü- yoruz. Başarabilirsek, göreceksin ga- zeteci bey oğlum, mezarlık turizmin- de büyük patlama olacak.

Genç gazeteci- !

Holding Başkanı- Türk inşaat sek- törü dünyada açılırken biz geri kala- mazdık. Şimdi tüm dünyada anahtar teslimi mezarlık kuruyoruz. Bu işi uluslararası düzeyde başaran tek fir- mayız.

Genç gazeteci- ?

Holding Başkanı- Doğum kontrolü, nüfus planlaması gibi şeylere karşıyız. Doğum kliniği işletmemizin ana uğ- raşımız ile çelişkisi yok. Gün gelir, doğanlar ölür. Değil mi evladım? En- tegre kuruluşuz diye boşuna söyle- miyoruz.

- Alo, alo! sekreter kızım. Konuğu- muza bir viski, bana her zamankin-

niği karar olsun.

t, dar gelirli her zaman öndür. Biz de varlıklı sayılmayız. İbiler için seri sonu kefen, ta- a boylular için ekonomik me- ... Maliyetinin altında sunulu- portörle cenaze taşımacılığı gelirli ve emekliler için ayrı et. Bu kesim için taksit siste- geliştirdik. İki sloganımız var. en öde. Ölünan sizin en ya- tunuz) ve (Taksitle ölmek itle ödemek kolay).

ana genel yerleşme düzeni- itmayı unuttum. Kapladığım- alanda biz yalnızca dört eği- l çok daha falasını uzlaşmacı şımla biraraya getirdik. Ön- , son derecede çevreci ol- :u daha önce söylemiştim. ün kavuşunca ağaçları yer- ışık vurduruyoruz. Sanırsın şıyor. Sabaha, gün ışıyana vre yolundan geçenlerin sisimizde. Karayollarına rica un cephemize karşı gelen e (en çok 30 km) yaftası k. Dağlara, taşlara; bizim arken kaza yapıp ölen ka- onra çok üzülürüz.

ölümler halinde. Mevlana ide neyler, kudümler... Bir viyolonsel, kanun, ud (tek- ır. Öte yanda semahlar... re kardeşleri adası Ebussu- si'nden uzakta. Neyse, biz zla dağıtmayalım, gittiği- ndan göreceksin.

kreter kızım. Konuşumuza ana da toniği karar cin. na badem, fındık ve yeşil a koy kızım. Gazeteci bey ancımız değil. Bu kez çe- :bi koyma.

eteci-?!,

Başkanı- Bazı parsellerde

hoparlörler usul sesle zikir yayınlar. Bazılarında kesin bir sessizlik. Dedik ya bey oğlum, tüm eğilimlere göre yerimiz var.

Bazen yaptığımız işlerde bir yanlışlık var mı diye düşünüyorum. Sonunda inanıyorum ki, yok. Birçok insana iş kapısı açtık. Vergilerimizi tıkr tıkr ödüyoruz. Yalnız devletin bizim işkolumuzda katma değer vergisini sıfıra indirmesi gerek. Sıfırı tüketmiş insanların hizmetinde yüzde on beş, yirmi KDV olur mu gazeteci bey oğlum?

Yakında birileri bizi taklit ederek bir yer açmışlar. Bizim elimizi tutamazlar. Onlar ölüyü bile rezil ederler.

Genç gazeteci -!,??

Holding Başkanı- Sanat etkinliklerimizin arasında şunları sayabilirim. (Ağ- lasan) yani Makyaj ve Ağlama Teknikleri A.Ş. Bu işin estetiğini sağlar. Bir cenaze törenine gitmen gerek. İçinden gülmek geliyor ama üzüntülü görün- mek zorundasın. O zaman (Ağlasan) salonlarında bir makyaj yaptırırsın, televizyonda canlı yayına çıkacakmışsın gibi mat renkler, yüz çizgilerinde belirginlik. Görünüşe göre çok üzüntülüsun ama yaşlı ve çirkin değil, inadına, genç ve güzel. Bu hizmeti bayanlar çok tutuyor.

Her gün yirmi otuz tane Mona Lisa yaratıyoruz. Bir de çok önemli bazı kişilerin yakınları bize özel olarak başvuruyor. Hepsi sanat eğitimi görmüş, sözleşmeli elemanlarımız var. Onlar cemaate karışarak sessizce ağlıyorlar. İs- teğe göre, hıçkırırlar, kendini yere atarak giysilerini yırtanlar, zılgıt çekenler, ağıt yakanlar sağlıyoruz. Böylece herkes rahmetlinin ne kadar çok sevilen bir kişi olduğunu anlıyor.

Genç gazeteci -,

Holding Başkanı- Bu yıl bir vakıf kuruyoruz. Gençlere yurt, kitaplık, burs vb.; ne de olsa onlar bizim geleceğimiz...

Ben seni pek sevdim gazeteci bey oğlum. Tanıdık birine gerekebilir diye ayırdığım nefis bir yer var. Orayı sana vereceğim. Hem de iki kişilik. Kabul et- mezsen beni incitirsin.

Genç gazeteci-?!,?

Holding Başkanı- Beni sorarsan, biz de babamıza çektik. Zamanımız gelince belediye mezarlığında bir yere sıkışırız. Ne demişler? İsrâf haramdır. Biz ken- dimiz için çalışmıyoruz ki... Biz gidiciyiz, (Ölünan) kalıcı.

Genç gazeteci- (Hıçkırık sesleri)

Holding Başkanı- Niye ağlıyorsun gazeteci bey oğlum?

Kötü bir şey mi dedim?

Yoksa!... Yoksa sana viski mi dokundu?

Özer EKİNCİ

GİRİŞ

Şizofreni: Yaşamı/zamanı olduğu gibi kabul etmek ve onaylamak... Zamanı kabul etmek, uzay bağlamında hiçliği kabul etmek anlamına gelir. Diğer bir deyişle ölümü... Durmaksızın, tekrar ve tekrar başka birisi olmanın, evsiz olmanın, nereye gittiği ve kim olduğu önemsiz bir göçebe olmanın yorucu süreci... Dünya üzerinde bir hayalet, bir pe-

“

untitled

”

numbra, acı içerisinde bir gölge olmak.. Fakat diğer taraftan, evrende evde olmak... Bir zamanlar var olmuş, hâlâ var olan, gelecekte var olacak olan... bir sıvı olmak.

Belki de sıvı olmak istiyoruz, çünkü böylece hiçliği bile işgal edebiliriz.

(Bunun için gereken kış ve güç insan-
da mevcut mu?)

Belki de evren "uzay" değil de "za-

cinsinden genişliyordur! Öy-
ok olarak henüz olmamış ola-
açabiliriz.

ı korkusu ve hiçlik özlemi...
a şizofrenler ölüm korkusuna
sa hiçlik özlemine mi yenile-
Ya da şizofreni, korku ve öz-
erindeki zafer midir?

ME

JUST VE ŞİZOFRENİK SER-
TEORİSİ (Nihilist ve şizofre-
irini "sermaye"ye ya da "te-
klemek mümkün elbette.)
sıyla (?), kapitalizm insan
falan aykırı değil. Kendisi
recini taklit eden insan do-
uş aşamasında (ya da her
la) nihilist ve şizofreniktir.
ığa benzer, masum, amell-
orumsuz, yıkıcı ve tüketici
büyüyebilir. Kapitalizmin
ıığı bu doğayı gerçekleştir-
aşka bir şey değil; başka
o, bizim aynadaki kendi-
zdür.
çocuk ve ne komiktir ki,
ratılarından sorumlu ol-
yoruz. Bir hafızası oldu-

ğunu ve öğrenebildiğini varsayarak ne âlâ! Eğer kaos kendini yaratıları aracılı-
ğıyla gerçekleştiriyorsa bizimkinden farklı bir zaman anlayışı olabilir mi? Ya da
kaosu anlamak demek bütün yaratılarını (hatta düşleriyle birlikte, insan, in-
san-olmayan) anlamak demek (bu da imkânsız). Eğer kaosun kendisi farklı bir
boyutta bir yaşam biçimiye, ne sikim yapıyor olduğunu kendisi dahi bilemez
(bilinçaltı).

Çember... Kendisinin bile ne sikim yaptığını bilmeyen bir şeyi/birini anlama-
ya çalışıyoruz. Hayatı/Tanrıyı/kaosu vs. vs. anlamak, kendinizi, beni, bir balığı,
bir bitkiyi vs. vs. anlamak imkânsızdır.

SONUÇ

BEN NE SIKIM YAPIYORUM?

Sanıyorum, uzun bir yolda ve beni çevreleyen her şeyin aracılığıyla, kendi
içerimde yalnız olmamak için kendime ulaşmaya ve dokunmaya çalışıyorum.
Yalnızlığım için, ironik bir biçimde, her şeye ve herkese ihtiyacım var. Yalnız-
lığım aynı zamanda kurtuluşum ve hapisanem mi? Sanıyorum, ben çemberin
ta kendisiyim, kendime giden yol. Çemberi (herhangi bir çemberi) kapatma-
nın tek yolu, kendi tradejiniz içinde kendinizi bağrınıza basabilmenin tek yolu,
"kahkahalar ve gözyaşları içerisinde" ölerек kendinizi doğurmaktır. Ya da
kendinizi yok etme sürecini başlatarak henüz olmamış olana yer açmak. He-
nüz olmamış olan, gerçekte, benim kendime olan aşkımdır. Yaşama ve fark
etmediğim, bilinmeyen, farklı kendime verdiğim onaydır. Bir potansiyel olarak
kendime "evet" dememdir. Henüz olmamış olan, benim kaotik aslım, bilin-
çaltımdır.

Henüz olmamış olan... Benim diğer düşmanım... Seni seviyorum... Senin için
üzgünüm ve senden korkuyorum. Sen benim hiç bilmediğim ve hatırlamadı-
ğım düşlerimden benim hiç bilmediğim ve hatırlamadığım bir dünya
yaratacağsın.

NO NAME, NO FROST

Çölün ortasında çıplak bir adam. Ölmüş. Elinde kısa bir kibrit çöpü. Arkasında ayak izleri bırakmış. Ayak izleri, çölün ortasından, kumun üzerindeki herhangi bir yerde başlıyor ve öldüğü yere kadar sürüyor. Bu adamın hikâyesini yaz bakalım. Bana sorular sorabilirsin. Ama seni sadece evet ya da hayır diye cevaplayacağım.

- Adam susuzluktan mı ölmüş?

- Evet.

- Adam biraz yürümüş, sonra çöl onu öldürmüş...

- Evet.

- Ama nereden geldiği belli değil.

- Onu sen bulacaksın.

“

kısa çöp

”

- Kumdan mı çıkmış?

- Hayır.

- Havadan mı düşmüş?

- Evet.

- Uçaktan mı düşmüş?

- Hayır.

- Zümrüd-ü Anka Kuşu'ndan mı?

- Hah hah, hayır.

- Uçan bir cisimden mi?

- Evet. Kanatlı mı?

- Hayır.

- Kanatsızsa... Zeplin, balon? Hangisi?

Zeplin?

- Hayır.

- Balon?

- Evet.

Balondan mı düşmüş?

Evet.

Birisi mi itmiş?

Hayır.

Kendi mi atlamış?

Evet.

Intihar etmek için mi atlamış?

Neden atlamış?

Sen bil.

Buldum, böyle bir soru sormuş-
herif çözerken bunalmış, atlamış.

-Hah hah, hayır.

Pekii, balondayken de çıplak
nış?

-Hayır.

İbiseleri varmış yani?

Evet.

İbiselerini çıkarıp atmış?

Evet.

anında güneş yağı var mıymış?

-Hayır, neden?

oruları ben sorarım. Ama ce-
ıyayım. Güneşlenmek için so-
uğ olabilir?

-Hayır.

u adam deli mi?

alonda yalnız mıymış?

-Hayır.

emek başkaları da var... Onlar
ıplak mı?

-Başta değil.

ınra soymuşlar ama?

Evet.

iselerini atmışlar onlar da?

Evet.

şka eşya var mı yanlarında?

-Şta evet.

na sonra onları da atmışlar.

Evet.

İnkü balon hava kaybediyor-

-Çlaşıyorsun. Evet.

-rhalde... sen beni ne sanıyor-

-vam et.

-va kaçıran ve devamlı alçalan

bir balonda, bütün eşyalarını, hatta donlarını bile atmış birkaç kişi...

- Kız mı erkek mi?

- Önemi yok.

- Buldum. Kibrit çekmişler, kısa çöp bu adama çıkmış.

- Kutlarım. Buldun.

- Peki sonra ne olmuş?

- Buraya kadar biliyorum.

- O zaman devamını şimdi yazalım.

- Tamam.

- Muhtemelen birkaç kilometre sonra, yine çıplak ve elinde kısa bir kibrit
çöpü olan bir adamı daha çöl üzerinde ölmüş olarak görürüz.

- Evet.

- Diyelim ki üç kişi varmış balonda, o zaman şimdi kaç kişi kaldı?

- Bir.

- Peki onun başına ne getirelim?

- Balon hava kaybettiğine göre bir yerde düşecek.

- Ya da düşmeyecek. Son kalan adam da atlayacak.

- Neden atlasın ki, neyin uğruna?

- Neyin uğruna atlayabilir? Bu adamlar neden çölün üzerinde, böyle bir
yolculuğa çıkmış olabilirler?

- Adamın atlamasına değecek kadar önemli ne olabilir balonda?

- Altın... Bunlar altın arayıcısıdır.

- Ve yanlarındaki altını feda edemeyip kendi hayatlarını feda ederler.

- Peki son atlayan adam, neden böyle bir şey yapsın ki? Benden umut ke-
sildi, bari altınım başkasına yarasın diye mi? Mantıksız.

- Bence de. Adamın, balonun uçuşuna devam etmesi için kendi hayatını fe-
da edebileceği bir şey olmalı.

- Bu adam idealisttir.

- Güzel, ideali nedir?

- Bir iddiaya girmişlerdir.

- Devam et.

- Çölü balon üzerinde geçeceklerine dair bir iddia.

- Ama geçemiyorlar ki. Hepsi ölüyor.

- Ama her ihtimale karşı, iddiaya girerken şöyle bir kelime kullanmışlardır:
"Bu balon, bu çölü geçer."

- Son adam atlamadan önce bir not bırakır. "Biz size demiştik değil mi?
Bakın, bu balon, bu çölü geçti."

- İddiayı kazanırlar. Ödülü de yakınlarına göndermelerini isterler.

- Güzel bir hikâye oldu. Şimdi bunu yazalım.

- Yalnız bizim yazabilecek sanırım.

- Neden?

- Görmüyor musun, balon yere ne kadar yaklaştı. Çek bakalım şu kibrit-
lerden birini...

Murat SOHTORİK

Süreç kuramı biyolojik, sosyal ve psikodinamik psikiyatrinin bütünleştirilmesine yarayan, fiziksel ve psikolojik süreçlere ilişkin kapsamlı bir kuramdır. Süreç kuramı matematiksel dinamikler ve Heraklitus'un süreç felsefesinden çıkan kavramları kullanır. Klinik olarak da uygulanabilen üç yeni kavram sunar: 1) (biyolojik ya da psikolojik üstünlük kuramlarına karşıt olarak) biyolojik öncelik ve psikolojik üstünlük, 2) (psikoanalitik ve diyalektik çatışmalara ve sistemler homeostazisine karşıt olarak) karşıtların birliği, ve 3) (belirlenimciliğe ve gelişimsel kuramlara karşıt olarak) yaratıcı çatlama.

Çoğu klinisyen bugün psikiyatrik bakımda biyolojik, sosyal ve kişisel etkenleri bütünleştirme gereksinimini kabul leniyorsa da, (bu yöndeki) çabalar kapsamlı bir kuramın eksikliğinden dolayı

biyolojik öncelik ve psikolojik üstünlük:

süreç kuramından çıkan yeni bir bütünleyici paradigma

kesintiye uğramaktadır. Eklektizm, belli bir bozukluğun nedeninde ya da tedavisinde bir çerçevenin ne zaman ötekinden daha önemli olduğunu göstermeyi savsakladığından, yeterli değildir. Klinik ve sosyal bilimlerde deney yapmanın muazzam ekonomik ve insani bedeli kuramsal yaklaşımların kullanılması gereğini gösterir. Olası bir bütünleştirici çerçeve olarak bir çok Amerikan psikiyatristi tarafından benimsenen sistemler kuramı, sorunların ele alınma sırası konusunda yol gösterici olmadığından, bu işi görememektedir. Engel, sistemler kuramına dayanarak , ardışık bir biyopsikososyal yaklaşım önerirken, Pribram tedavinin herhangi bir noktadan başlayabileceğini, çünkü herhangi bir parçayı değiştirmenin bütünü değiştirmek olduğunu savunmuştur. Bu kavramların ikisi de sosyolojik ve sosyobiyolojik formü-

onlarla uyuşmamaktadır; bunların i gerek türün gerekse tek bir kitarının keşfedilmesiyle dinamik-evrim olmuştur. Bu "çatallanma-evrimin ve insani yaratıcılık ve ir istemin olabilirliğini açıklar. İmüzde çatallanma kuramı fizik-izyolojiye değin çeşitli uygulamalar dahil, uygulamalı matematiğin kin alanlarından biridir.

Modern dinamikten alınan temel mlar klasik homeostazis kavramlar dramatik bir şekilde değiştirmiş oktan biyolojik psikiyatriye girer. Bununla birlikte, dinamiklerin iolojik konulara uygulanmaya kavramsal bir yorumu yoktur. ir yorumların araştırılması bizi beşinci yüzyılda İyonyalı filozof ititus'tan köken alan felsefi sü-uramlarına götürür. Marmor, ititus'un süreç kuramının mo-psikiyatride gerek duyulan bü-istirici çerçeve olarak kullanıla-ğini öne sürmüştü. Jung He-ıs'un kuramlarına açıkça gön-e yaparken, Freud bunları He-diyalektik modeli aracılığıyla ne almıştı.

EÇ KURAMI

İç kuramı her şeyin enerji içe-enerji alışverişi yapan bir sü-duğunu öne sürer. Enerji akışı arı farklılaştırır ve yaratıcı ev-ırıştların evrensel etkileşimin-aynaklanır. "Süreç" sözcüğü e "ilerlemek ya da öne çık-ın türemiştir. Bu, izole olaylar, durumları etrafında salınımlar, ılı bir durumun homeostatik ı, döngüsel yinelemeler ya da e değişmeler gibi diğer değ-i-rüşlerinden farklıdır.

şey tek yönlü bir enerji akışı, utlu bilgi döngüleri ve üç bo-nadde yapılanması sürecidir. olarak, önceliği olan basitten, ik kazanan karmaşığa doğru ılı bir evrim vardır. Enerji, bil-radde bütün doğal ve insani rin birbirinden ayrılmaz üç r. Enerji, madde ve bilgi bazı er kuramlarının koyduğu gibi şey değildir. Heraclitus her eş ve logos olduğunu söylü-ugün enerji ve bilgi diyoruz. arıştlık ve yaratıcılık varolan n üç evrensel niteliğidir. Tek kış, iki boyutlu döngü ve üç yapılanmalar birbirinden ay-

rılmaz üç değişim örüntüsüdür. Böylece süreç kuramı bütün süreçlerin evrensel yasaları olarak üç temel ilke ortaya koyar.

DİNAMİK MONİZM, BİRLEŞTİRİCİ ENERJİ AKIŞI

Yirminci yüzyıl psikiyatrisi psikobiyolojik çalışmalar ve psikofarmakolojik tedaviler aracılığıyla zihin/beden uçurumunu doldurma yönünde kimi başarılar elde etti. Çoğu psikiyatrist beyinle zihnin ayrılmaz olduğunu ve biyolojik ve psikolojik tedavilerin çoğu zaman bileştirilmesi gerektiğini kabul etmektedir; dinamik monizm kavramı bu görüşün bilimsel formülasyonunu sağlar ve biyolojik öncelik ve psikolojik üstünlük anlayışı bunu klinik pratikte uygulamak için yol gösterici işlevi görür.

Her şey evrensel (uni-versal), tek yönlü (uni-directional) ve birleştirici (uni-fying) enerji akışı sürecinin bir parçasıdır. Her şey enerjidir, bu yüzden kendiliğinden değişir ve sürekli etkileşime girer; hiçbir şey durağan değildir ve değişim için dışsal bir neden gerekmez. Biyolojik ve psikolojik enerji daha basit fiziksel enerjinin karmaşık görünümleridir. Beden ve zihin, madde ve ruh, fiziksel, sosyal ve psikolojik süreçler, ne denli değişik ve ayrı türden olurlarsa olsunlar, hepsi enerji biçimleridir. Enerji akışı, zamanın tek doğrultuda akışına uygun olarak, entropiyi artırır (termodinamiğin ikinci yasası). Bu yüzden, her şey birdir ve bir yönde hareket eder. Hem her şey, hem de tek yönlü akış anlamına gelen evren (universe) sözcüğü dinamik monizmin anlamını da yakalar. Her şey sürekli olarak enerji değiştirdiğinden, her şey birdir ve bir çoktur. Bu dinamik monizmin modern fizikte sağlam temelleri vardır. Termodinamiğin birinci yasası enerjinin korunumunu ve çeşitli biçimlerinin karşılıklı dönüşümünü öndeyiler. Einstein madde ve enerjinin birbirine çevrilebilirliğini göstermişti; madde, bağlı enerjidir. Ne madde, ne de bilgi içerdiği için boş dediğimiz uzay bile modern fiziğe göre enerji doludur ve akış ve olasılık gösterir. Matematiksel iletişim kuramı bilginin nasıl fiziksel bir özellik olduğunu gösteriyor; bilgi (in-form-ation) bir değişim örüntüsü ya da maddi bir yapı gibi bir biçimdir (ör. genetik bilgi DNA'nın yapısında taşınır). Tersine, düşünce ve duyguların da beyin metabolizmasında maddi bir temeli vardır. Psikolojik ve kültürel süreçler karmaşıktır, yani yüksek yoğunlukta bilgi içerirler. Aynı şekilde, en basit fiziksel madde bile ayrı türden (heterojen) ve karmaşıktır (yani, bilgi içerir).

Bir çok psikiyatrik bozukluğun biyolojik kökenlerinde ve koroner arter hastalığı ve yüksek tansiyon gibi tıbbi hastalıklarda psikososyal etkenlere dair kanıtların büyümesinde monizm saklıdır. Monizm, farmakolojik tedaviyle psikolojik müdahaleyi bileştiren psikiyatriye modern yaklaşımın özüdür. Tersine, bir çok hekim ve psikolog tanı ve tedavilerinde hala geleneksel ikici görüşü benimser: ya biyolojik ya da psikolojik, ya da ikisi de değil. Kuramda biyolojik ve psikolojik süreçler arasındaki karşılıklı ilişkiyi kabullenen psikiyatristler bile, zamansızlık ya da bütünleştirici bir kuramın eksikliğinden ötürü, pratiklerinde yine de geleneksel ikici görüşü benimseyebilir. Madde ile zihin arasındaki geleneksel bölünme psikiyatride biyolojik kökenli emosyonel işlev bozukluklarına karşı gelişimsel ya da etkileşimsel kökenliler arasındaki ayrıcı tanıda kendini gösterir. Psikoterapi olmadan farmakolojik tedavi biyolojik psikiyatrinin materyalist kuramını gösterir; burada zihinsel işlev bozuklukları sadece biyolojik hastalıklardır. Psikologlar ve psikoanalistler hastaları yalnız psikoterapiyle tedavi etmekle idealist bir görüş ima ederler; buna göre, emosyonel işlev bozuklukları salt bir biliş ya da kişilerarası çatışma sorunudur.

Monizme göre, beyin ve zihin birbirinden ayrılmaz, ama farklıdırlar; klinik açıdan, farmakolojik ve psikolojik tedaviler bileştirilmelidir, çünkü hiçbir diğ-gerinin yerine geçemez. Pratik bir içerim, verili bir işlev bozukluğunun intrap-sişik, davranışsal ve biyokimyasal boyutlarını ayrı ayrı tedavi etme gereği du-yulabilmesidir. Gerçekte de klinik çalışmalar farmakoterapi ve psikoterapinin depressif hastalığın farklı boyutlarını etkilediğini düşündürmektedir. Bu, süreç kuramının temel ilkesine bir örnektir: Enerjetik süreç, maddi substrat ve bil-gisel içerik bütün fenomenlerde birlikte bulunur, ama özdeş değildirler. Örneğin, her sosyal davranış örüntüsü (enerji) özgül sinirsel yapılar ve ileti-molekülleriyle (madde) ve özgül bir öznel emosyon ve emosyonel gösteri

örüntüsü (bilgi) ile birliktedir, ama bu üç bileşen birbirinden ayrılabilir: Kızgın olabilir, ama saldırgan davranışımızı engelleyebilir, korku duymadan kaçabilir, şifkeliyken boyun eğebiliriz. Bununla birlikte, tamamlayıcı boyutların bu kısmi bölünmesi ikiciliğin toptan ayrımı anlamına gelmez. İkicilik, ilkinin biyolojik etkenlere, ikincisini yaşam deneyimlerine atfeden fenomenolojistler tarafından öngörüldüğü gibi, bir sürecin bütün boyutları arasında temelde birlik vardır. Örneğin, kaygı, öfke ve çökkünlük her zaman kişilerarası çatışmanın ve özgül biyokimyasal değişimlerin eşlikçileridirler et vice versa. Fenomenoloji tanı ve edavide hastalığın biçiminin ve içeriğinin ayrı ayrı ele alınmasını önerse de, süreç kuramı ikisinin özgül olarak bağlantılı olduklarını savunur. Çatışma ve enilgi kaygı ve çökkünlüğün özgül kişilerarası eşlikçileridirler. Daha genel olarak, enerji, bilgi ve madde süreçlerin birbirinden ayrılmaz, ama farklı boyutlandırılır. Birlikteki bu farklılık, daha genel olan karşıtların birliği kavramını seriler.

KARŞITLARIN BİRLİĞİ, BİLGİ ALIŞVERİŞİ

Karşıtlar süreçleri örgütler. Her süreç birbiriyle yineleyen bir tarzda etkileşime giren ve almaşık üstünlüğü döngüsel değişikliği yaratan iki ya da daha fazla birbirine karşıt süreç içerir. Karşıtlar her süreçte birarada bulunur; çatışma olmadan uyum, birlik olmadan ayrılık, benzerlik olmadan farklılık, benlik-evgisi olmadan aşk, bilinçdışı olmadan bilinç olmaz. Karşıtlarda birlik ve her birlikte karşıtlar vardır. Karşıtlar sadece farklı değildirler, temelde benzerdirler de. Bu karşıtların birliği kavramı, (uyumu değil) çatışmayı olmanın başlıca notoru yapan Darwin, Marx ve Freud'un kuramları gibi çatışma kuramları adar, karşıtları karşılıklı olarak birbirini dışlayan bir şey gibi ayıran geleneksel kılıcıkla da ters düşer. Ayrıca, bütün salınımları dengeye gelecek şekilde bir araya gelerek sönmümlendiren ve karşıtların birbirlerini nötralize ettiğini savunan Newtoncu mekanizme de karşıdır. Bir çok süreç, mevsimsel ve biyolojik ritimlerin örneklediği gibi, kendiliğinden salınımlar ve periyodik döngüler österir. Bu döngüsel süreçlere dinamikte periyodik çekiciler denir. Etkileşimler her kutubu karşıtların biçimiyle, karşıtlarına göre yoğunur. İletişim kuramının daha soyut diliyle söylersek, süreçler karşıtları bilgilendirir. Bilgi sadece bir biçim olmaktan çok, bir süreçtir.

Cinsellik doğal ve insani süreçlerde karşıtlığın temel rolüne paradigmatik bir örnektir. İki cins farklı olmaktan çok benzerdir, ama farklılıklar da önemlidir. Cinsler işbirliği yaparlar, ama birbirleriyle çatışırlar da. Hemen her meleni türünde ve her insan topluluğunda bir erkek üstünlüğü bileşeni vardır, ama "memeli" terimi ilk otorite figürü ve her çocuğun özdeşim modeli olarak dişinin temel "önceliği"ni gösterir. Bu, geleneksel Freudcu şemadan tamamen farklı, önemli klinik içerimleri olan bir psikoseksüel gelişim şeması önerir. Dişinin önceliği ve erkeğin üstünlüğü kavramı sosyal bilimlerde de uygulama alanı bulur.

Bir otomobil döngülerin nasıl değişim için motor işlevi gördüğünü, elektrik bataryası karşıt akımların nasıl bir devre yarattığını gösterir: Elektronlar dış levrede negatif kutuptan pozitive, bataryanın içinde pozitiften negatife akarlar. Çoğu kişi karşıtlığı olmayan ya da antagonistik bir şey olarak düşünür. Taneciklerin ve dalgaların tümleyiciliği doğada karşıtların tümleyiciliği kavramını doğrulayan temel bir kuantum fiziği yasasıdır. Soluk alıp verme ve kalp atılması evreleri biyolojik süreçlerin her zaman nasıl karşıtların birbirinin yerine geçtiğini göstermektedir. Karşıtların birliği sadece bilinçdışı değil, her sürecin bir karşıtlarına sahip olan bilinçli akıl yürütmeye de evrensel bir düşüştür. Tersine, iki-değerli mantığın olgunlaşmamış kişiliklere ya da karakter bozukluklarına sahip bireylerin ayırıcı özelliği olduğu, nörozlara ve lepresyona zemin hazırladığı bulunmuştur. Freudcu psikodinamik, karşıt psikolojik güçlerin diyalektik çatışması üzerinde odaklaştı da, karşıtların birliği kavramı benzer güçlerin yarışmacı karşıtlıkları kadar önde gelen emosyonun karşıtıyla zenginleşmesini de kapsar. Karşı karşıya gelen emosyonların ve durumların birbirini iptal etmeyip daha zayıf olanın daha güçlü olanı kuvvetlen-

dirmesi, acı ile cinsel uyarılmanın mazohizmde neden biraraya geldiklerini pek güzel açıklamaktadır. Cinsellikte olduğu gibi, acı, uyarılma oluşturur. Bu nedenle acı cinsel uyarılmayı antagonize etmekten çok güçlendirir, yeter ki uyarılma şiddet bakımından daha fazla ve son bitirici eylem olsun. Aynı şekilde, çelişkili, fırtınalı ilişkiler daha durgun ve daha az çatışmalı olanlardan daha fazla heyecan verici ve bağlayıcıdır.

Çoğu zaman fazla yüklenmeye atfedilen popüler stres kavramı çatışmayı örneklemektedir. "Stres" terimi mekanikten gelir. Bir beden, kendisini parçalanma ve bölünmekle tehdit eden iki antagonistik güce maruz kaldığında zorlanır. Aynı şekilde stres de psikolojik benliğin parçalanmasına ve kişilerarası ya da sosyal ilişkilerin kopmasına neden olabilir; anlaşılan, geçici ya da kalıcı biyolojik hasar da oluşturabilir. Mekanik metafor stresin bireyden istenenlerde sadece nicel bir artış değil, çelişkin, karşıt güçlerin etkisi de olduğunu kanıtlamaktadır. Bu, Freud'un emosyonel işlev bozukluklarının çatışmalar olduğu geleneksel görüşüyle uyumlu, yalnızca eksikler ya da yıpranma açısından bakan sonraki formülasyonlarla uyumsuzdur. Bir çok psikodinamik yaklaşım benlik-saygısı ya da gelişimde eksikleri vurgularken, süreç kuramı görünüşteki bu eksiklerin çelişkin benlik-saygısının ve eşitsiz, çelişkin gelişimin varlığına işaret ettiğini gösterir.

Karşıtların birliği hem psikodinamik yorumlar için şu yolgöstericilikleri sağlar, hem de çok bilinen stratejileri özetler:

1) Bir emosyon ya da inanç kuvvetle dile getirildiğinde, bunun karşıtı tarafından nasıl güçlendirildiğine bakın.

2) Hasta bir emosyonu bir diğerine atfettiğinde, bunun kendi benliğine nasıl uygulandığına *et vice versa*, bakın.

3) Söylenmeyene dikkat edin, gözden kaçanı arayın.

4) İçsel ve dışsal süreçler birbirinden ayrılamaz karşıtlardır: Nörotik bir çatışmanın olduğu yerde kişilerarası bir çatışma arayın, et vice versa.

Süreç kuramı bize bu kutupsallık-

terinde odaklaşan ve sosyal ktiplerin de birleştirilmesini ge-en etkileşimsel psikodinamikle-lunu gösterir. Her kişi davranı-ük oranda belirleyen iki ya da ituplu bir alanlar çoğulluğunun rçasıdır: tek yönlü büyüme ve na süreci; kuşaklararası sınıfla-irilenmesi; her zaman mevcut insiyet dikotomisi; ve her bü-sınıf, etnisite ve kültür farklı-ı. (Bunların süreçlerin üç te-üntüsünü gösterdiklerine dik-n: tek yönlü değişim, iki uçlu m ve yaratıcı çoğalım.)

etkileşim farklı zamanlarda kan, ama üçü de her zaman r tümleyici üç karşıtlık biçimi-ümleme, çatışma ve kısmi . Farklı karşıtlık kuramları bu rdan birini ya da diğerini vur-eğilimindedir: Aristocu man-şitların ayrılması üzerinde şır, Darwinci evrimcilik ve diyalektik karşıtların müca-zerinde durur; oysa Taocun-tum mekaniği ve sistemler karşıtların uyumunu ve tüm-ini vurgular. Aynı şekilde ikoterapötik yaklaşımlar da erden birini ya da diğerini a eğilimindedir. Bilişsel te-yırımlar üzerinde durur; bu, ayıran Aristocu mantık gibi, el akılcılık görüşüne karşılık ud'un Ödipus çatışması ve radikal psikiyatri karşıtlar mücadeleyi vurgulayan di-bir modeli benimser. Buna sistemler kuramı değişimin olarak karşıtların tümleyicili-r ve antagonizmlerini mini-r. Süreç kuramı bütün etki-n hem sinerjizm, hem de çerdiklerini formüle eder. harekete geçiren uyum ve n birlikte bulunmasıdır; ör-ilik çatışmaları kişi eşi taram yardım gördüğü, hem de iği için ortaya çıkarlar, salt bir ilişki kolayca biterdi.

ido ve benlik anlayışlarının klı karşıtlık kuramları yatar. rgiyi ve benlik-sevgisini di-çatışmadaki antagonistik olarak karşı karşıya koy-ğunlaşma, ilksel narsisizmin lmak üzere başkalarına yö-

nelik sevgiyi artırıyordu. Antonio Sabelli sevgiyi ve benlik-sevgisini her biri diğeriyle birlikte sarmal tarzında evrilen tümleyici karşıtlar olarak gördü; bu görüş bugün bir çokları tarafından yaygın bir şekilde kabul edilmiştir. Kohut sevgiyi ve benlik sevgisini iki ayrı gelişim çizgisine sahip olarak görüyordu; bu, Aristof'nun karşıtları ayırmasına karşılık gelir. Süreç kuramı bütün süreçlerde bu üç değişim örüntüsünün (tek yönlü akış, -hem sinerjik, hem de çatışmalı-etkileşim, ve ayrımlaşma) birlikte bulunduklarını kabullenir. Bu nedenle sevgi ve benlik-sevgisi birlikte azalır ve çoğalır, karşılıklı birbirlerini pekiştirir ve antagonize eder, ayrılmaz ama yine de ayrımlaştırıcıdır.

Kişilerarası ilişkiler her zaman hem işbirliği, hem de çatışma içerirler. Karak-terolojik karşıtlıklar birbirlerini dışlama eğilimindedirler, ama mücadeleleri ve karşılıklı itelemeleri aracılığıyla bağlantılıdır da. Birbirleriyle savaşır ve yarı-şırılar, ama tümleyici ve sinerjiktirler de. Farklı ve karşıttırlar, ama temel ben-zerlikleri ve ortak noktaları da paylaşırlar. Histerik özellikler obsessif özellik-ler tarafından içerilirler: Obsessif olmak akılcı olmanın ve sıkı çalışmanın his-terik yoludur; histerik olmak emosyonel olmanın obsessif yoludur. Emosyo-nel karşıtlıklar birbirinden ayrılamazlar, bu nedenle gerçek ve imgesel ya da nesnel ve öznel gibi karşıt kavramlardır. "Nesnel" değerlendirmeler zorunlu olarak özel bir bileşen içerir ve en öznel kanı bile içinde bir nesnel doğru-luk nüvesi taşır.

Freud karşıtlar arasındaki birlikteliğin birincil süreç düşüncesinin ana özelli-ği olduğunu bulmuştu. Düşler çoğu zaman bir şeyi karşıtıyla ifade eder; örne-ğin, ateş suyu (idrarı) temsil edebilir. Freud yangın düşlerinin enüretik kişiler-de ortaya çıktığına da dikkati çekmişti; yangın çıkarma ve yatak ıslatma bazı sosyopatik kişilerin çocukluklarında birarada bulunurlar.

Freud düşlerin çelişkin örüntülerine dayanarak bilinçdışını karşılıklı olarak birbirini dışlayan duygular ve istekler arasındaki çelişkiden yakıtını alan bir enerji kazanı olarak görmüştü. Buna karşılık genellikle savunulan, en bilinçli, akılcı düşüncenin mantıklı olduğu inancını kabul etmişti: Hiçbir şey aynı za-manda ve aynı yönden hem bir şey hem de karşıtı olamaz (Aristo'nun çeliş-kisizlik ilkesi). Freud böylece bilinci Aristocu bir mantıkçı, bilinçdışını Hegelci bir diyalektikçi yapmıştı. Bizim görüşümüze göre, psikolojik süreçler Herak-letçi bir nehir gibi akarlar, bilinçli yüzey bilinçdışı yeraltı akıntılarından ayrıla-maz ve birlikte anaförler ve birikintiler, birleşmeler ve çatallanmalar oluştu-rurlar. Sadece düşler değil, bilinç de çelişkin ama hiçbir zaman birbirini dışla-mayan düşünceler içerir; aslında her düşünce, istek ve duygu, azaltılmış bir şekilde de olsa, karşıtını uyarır (karşıtların birliği). Keza bilinçdışı da hem bi-linçli olanlara benzer ama daha düşük yoğunlukta düşünceler, hem de ege-men bilince karşıt, ama bağlantılı ve pekiştirici de olan başka düşünceler taşır içinde.

Freud'un diyalektik modelinde bilinçli ve bilinçdışı süreçler ayrı ayrı ve an-tagonistik olarak düşünülürler: Bilinçli, egemen düşünceler karşıt düşünce ve duyguları bastırır, onları bilinçdışına sürer. Tersine, bilinçdışının ortaya çıkışı bilinci çarpıtır. Karşıtların birliği kuramı bilinçli ve bilinçdışı süreçlerin çoğu yönden benzer ve sinerjistik de olduklarını, her birinin diğerini uyardığını öne sürer. İkincinin bilinçli, diğerinin bilinçdışı olmasının nedeni birincinin yüksek-yoğunluklu, oysa ikincisinin düşük-yoğunluklu çekiciler olmasıdır. Hem karan-lık, hem de kör edici ışık görüşü engelleyebilir. Bilinçdışı her iki halde de bi-linçli içeriklerden daha zayıf güçte olan sinerjistik ve antagonistik içeriklere sahiptir. Ölümün inkarı bilinçli ile bilinçdışı olanın benzerliğine paradigmatik bir örnektir, çünkü insanlara özgü olan, yakın tehlikenin ötesinde ölümün bi-linciyle birlikte bulunur.

Freudcu modelde bilinç ve bilinçdışı bir ayırma düzeneğini temsil eder; bu düzenek sayesinde zihin karşıt ve antagonistik düşünceleri, istekleri ve duygu-ları taşımayı becerir. Zihnin bu iki ayrı parçasının entelektüel ve duygulanım-sal içerikleri karşılıklı mücadele içinde içiçe geçmişlerdir. Bizim tümleyici mo-delimizde bilinçdışının asal bir bileşeni, sinerjistik olan ve yüksek-yoğunluklu, bilinçli çekiciler tarafından uyarılan düşük-yoğunluklu düşünceler, istekler ve

duygulardır. Bilinçli ve bilinçdışı süreçler büyük oranda sinerjistiklerdir. Nasıl ki doğanın her köşesinde çatışmalar ve karşıtlıklar varsa, zihinde de öyle çelişkiler ve antagonizmler bulunur, ama karşı karşıya gelen zihinsel içerikler sadece Freud'un onları gönderdiği bilinçdışında değil, bilinçli dünyada da birlikte bulunurlar. İnsan düşüncelerini ve önyargılarını sadece bunları bilinçli kıldığı için pek değiştiremez; ırkçılık, erkek egemenliği ve depresyona sokan bilişsel yapılar bilinçli hale geldiklerinde de işlemeye devam eder, çoğu zaman da artarlar. Üstelik dinamik bilinçdışı sadece çatışmadan değil, tümleyicilikten de köken alır. Bilinç sadece içe alınan öteki (süperego) tarafından değil, öz-çıkarcı, id, kar güdüsü ve ekonomik etken tarafından da çarpıtılır ve bilinçdışına bastırılır. Bastırmanın psikoekonomiğinin, benliğin ekonomisini de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekir.

Freud mekanizma suçlandıysa da, psikolojik süreçlerin çatışma formülasyonu Freud'un psikoanalitik kuramının temel taşı ve Freud'un diyalektik düşünceyi klinik tıbbın bilimsel çerçevesi içinde yeniden formüle etmesidir. Freudcu kuramın büyük katkıları ve önemli sınırlılıkları sadece onun mekanizminden değil, diyalektiğinden de kaynaklanır. Freud, Darwin ve Marx'la birlikte, değişimin ana kaynağı olarak ondokuzuncu yüzyılın çatışmaya tutkunluğunu paylaştı. Geleneksel psikoanalistler diyalektik bir model benimseyerek muhtemelen karşıtların anlamını abarttılar. Böylece, psikoanalist hastaya bir yorum sunduğu ve hasta da kabul ettiği zaman bu, yorumun doğru olduğunu gösterir. Hasta bunu reddederse, bu dirençtir ve bu yine yorumun haklı olduğunu kanıtlar. Ancak, klinik kanıtlar çoğu zaman aşırı reddin bir yorumun uygunluğunun kanıtı olduğu görüşünün geçerli olduğunu göstermektedir.

Adler'e göre, iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış, üst ve alt üzerine aşırı vurgu, "antitetik algılama tarzı", nöroza yatkın bireylerin ayırıcı özelliğidir. Adlerciler algı ve önyargı, nesnellik ve öznellik, bilinçli ve bilinçdışı arasında bölünme ve mücadeleden

çok süreklilik ve tümleyiciliği vurgularlar. Bu psikodinamik karşıtların birliği anlayışı modern psikoterapilerin bir parçası haline gelmiştir. Örneğin, bilişsel psikoterapi ya-ya da düşüncesini depresyon gibi zihinsel hastalıklara zemin hazırlayan işlevsiz bir bilişsel yapı olarak belirlemiştir. Bilişsel psikoterapi ikiye ayırıcı düşünceye bir alternatif olarak hastaya olayların bir süreklilik içinde değerlendirilebileceğini göstermeyi önerir. Bu, toplumumuzda egemen olan nicel düşünceyi yansıtır. Süreç kuramı nitelik üzerinde odaklaşarak, her şeyin hem pozitif, hem de negatif yönleri olduğu içgörüsüne dayanır. Bu, kişilerarası terapi için esastır. Adler ve diğer sosyal psikologlar insanların sosyal karakteri üzerinde odaklanmış ve narsisizmi toplumsal duyguda bir yetersizlik olarak görmüşlerdir. Adler ve diğerleri antisosyal davranış kadar "üstünlük kompleksi"nin de acılara ve aşağılık duygularına karşı tepkiler olduğunu vurguladılar. Bir ucun, kendi karşıtına bir tepki olduğuna ilişkin bu görüş, baskı altındakilerin patolojik davranışlarını açıklayabilen karşıtların diyalektik birliğini temsil eder. Güçlü olanların antisosyal ve narsisistik davranışlarını açıklamakta yetersiz kalır. Bizim görüşümüze göre, bağlantılı ve art arda gelen süreçler farklı olmaktan çok benzerdiler. Narsisizm tepkisel olmaktan çok büyük oranda kalıtsaldır. Düşük benlik-değeri olan hastalar bunu çocuklarına aktarırlar. Kendilerini idealize eden kimseler çocuklarını da idealize ederler. Çocuklar bencil, antisosyal, sömürücü ve narsisistik davranışlar geliştirirler, çünkü bu onları kuşatan ortamdır.

Jung psikolojik kuramında karşıtların birliği kavramını geniş oranda kullanmıştır. Benlik herkeste ki erkek ve dişi, içedönük ve dışadönük gibi karşıtların birliğidir. Başkaları bu karşıtları birlikte bulunan alternatifler yerine karşılıklı olarak birbirini dışlayan alternatifler olarak görmüşlerdir. Bu nedenle, Jungcu kişilikler arasında ayırım yapmak için kullanılan Myers-Briggs Tipi Gösterge içedönük ya da dışadönük davranışlar, duysal ya da sezgisel tutumlar vb. arasındaki seçime dayanır, çünkü insanları zihinlerini kullanmayı itercih ettiklerini yönetime göre sınıflandırır. Bize göre, karşıtların birbirlerine karşı koymamalarında daha önemli bir yön vardır. Örneğin, kişilik ne kadar yoğun ve ne kadar karmaşıksa, kişinin hem içsel, hem de dışsal dünyalarla uğraşma becerisi ve şiddeti o kadar büyüktür.

İki uçlu karşıtlıklar Kohut'un iki uçlu benlik'i gibi bir çok diğer psikoanalitik formülasyona egemendir. Sistemler kuramı değişimin motoru olarak kutupsal karşıtlıklar kavramını benimsemiştir. Sistemler kuramı aile ve toplumu homeostatik düzeneklerle kendini sürdüren bütünler ya da sistemler olarak kavramsallaştırarak onların temel çatışmalarını gizler ve böylece insani özgürleşme çabalarını zayıflatır. Sistemler görüşü artık geçerli olduğu düşünülmeyen eski bir homeostazis kavramına dayanır: Eskiden değişimlerden dışsal uyaranların sorumlu olduğu savunulur ve fizyolojik düzenekler dengeyi yeniden kurar homeostatik feedbackiler olarak anlaşıldı. Gerçekte hem fiziksel hem de biyolojik süreçler doğal olarak salınımlı ve ritmiklerdir. Kimyasal reaksiyonlar dengeye doğru ilerlerse de, daha karmaşık biyokimyasal yollar döngüsel ve salınımlıdır. Döngüsellik kalp ritimlerinden iki uçlu hastalığa kadar biyolojik süreçlerin temel bir özelliğidir. Fizyolojik süreçler (geleneksel sistemler görüşündeki gibi) çevresel etkenlerin getirdiği rasgele değişimleri kompanse etmeye çalışan homeostatik düzeneklerden değil, spontan ritimlerden de (karşıt ama tümleyici durumların dinamik birlikteliğinden) oluşur.

YARATICI OLUŞ, MADDENİN YAPILANMASI

Süreçler karşıtların ayrılaşması ve etkileşimi aracılığıyla yeni karmaşık yapılar yaratırlar. Süreçler (dengeye doğru) akar, (karşıtlar arasında) salınır ve kendiliğinden yapılar yaratır (çatallanmalar). Evrim karşıtların ayrılaşması ve etkileşiminden kaynaklanır.

Herhangi bir alandaki en basit kuramlar, süredurum mekaniğinde, termodinamikte enerjinin entropiye akışında, biyolojide ve aile sistemlerindeki homeostaziste ve gerilim boşalımaları olarak Freudcu dürtüde görüldüğü gibi, tek yönlü çizgisel süreçler üzerinde odaklaşır. Daha gerçekçi modeller döngüsel süreçlerin varlığını içerir. Biyolojik ritimler ve psikolojik dürtüler düzen-

süreçlerin homeostazisi sürdürememelerinin sonucu değildir; tersine, salınımsal bir süreçtir. Aynı şekilde, premenstrüel sendromlar ya da depresif hastalık gibi periyodik hastalıklar muhtemelen düzenleyicinin eksikliği değil, normal döngüsellüğün abartılmasını temsil ederler. Arak, bir süreçler kuramının karmaşık sistemlerin evrimsel yaratılışını tanımlaması gerekir. Bu üç değişim örüntüsü hem fiziksel hem de fizyolojik süreçlerde birlikte bulunurlar. Bütün fiziksel ve kimyasal süreçler dengeye akarlar ve bu değişim örüntüsü dengeye yakın bir yerde egemen olur. Bunun biraz ötesinde süreçler bütün süreçlerde bulunan bir değişim örüntüsü de olan, karşıtlar arasında salınımların egemenliğine girerler. Dengeye uzaklıdaysa, basit fiziksel süreçler bile, bütün fizyolojik olanlar gibi oluşturan ve böylece yeni yapılar üretebilen (çatallanma) güçlü salınımların egemenliğine girerler. Çatallanma aracılığıyla yaratı kavramı embriyogenezin ve biyolojik evrimin temeli olan bölünme ve ayrışma kavramına aşina olan biyologlar için kolayca anlaşılabilir. Yenilik öngörüsüne biyolojik mutasyonlar, fiziksel sistemlerin oluşumu ve artistik ya da örüldüğü gibi, bütün süreçlerde tekrar tekrar ortaya çıkar. En basit süreç bile gelişigüzel davranışlar ve yeniliğin yaratılmasını içeriyorsa, bu süreç psikolojik süreçler için de doğru olmalıdır; yine de bir çok kuram bu gelişim kavramlarına dayanır.

Kuramı yerel sistemlerde homeostatik dengenin sürdürülmesi, rasgelelikler ve döngüsel değişimlerle birlikte bulunan ve bunların üstesinden, yenilik ve karmaşıklık yaratan kesintisiz bir evrim ileri sürer. Yaratıcı-örgütlenme olarak büyüme ve olgunlaşmaya ilişkin bu süreç biyolojiye, sosyolojiye ve psikolojiye hala sızan Aristocu gelişim, potansiyel gerçekleşme kavramlarında içerilmemiştir. Kişisel büyüme ve olgunlaşma biyolojik gelişim tarafından önceden belirlenmez, toplumsal ve çevreler tarafından da birlikte belirlenir. Önceden belirlenen gelişimlerin raslantı ve yaratıyla sürekli bir değişim ve düzeltim uğrunda. Yaşamın varlığı evrimin ardışık ve çizgisel gelişim şemalarına (Marx, Piaget ve Erikson) uymayan (zoolojik sınıflandırmadaki gibi) ağaç yapısı olduğunu anlatır.

Nitel dinamik (ör. Newton'un kalkülü) karmaşık süreçlerle başa çıkamaz; onun mekanik yaklaşımı yaratıcılık ve yeniliğin değerlendirilmesini imkânsız kılar. Son zamanlarda nitel dinamiğin gelişimi yaratıcı süreçler için bir model sağlar. Nitel dinamik zaten fizikten (Prigogine'nin Nobel ödülüne kazanan çalışması) biyolojiye ve tıbbı kadar bir çok bilimsel alanı kapsar. Neden olmuştur. Ne iyi ki nitel dinamik matematik sembollerle değil, çizimler aracılığıyla anlaşılabilir. Nitel dinamik, çizimler aracılığıyla anlaşılabilir.

Yeni zamandaki nicel ölçümler (kan basıncı, ateş, besin alımı, duygudurum gibi) klinik durum konusunda değerli bilgiler sağlayabilir, ama nitel bir şekilde iyileşiyor mu, kötüleşiyor mu, dönüp duruyor mu, ya da olduğunu değerlendirmek için klinik sürecin uzunlamasına izlenimi önemlidir. Nitel dinamik değişkenlerin zaman içindeki seyrini (örneğin bir grafikte işaretleyerek karmaşık süreçlerin incelenmesi) tek yönlü yörüngeler yaşamın geri gelmesi ya da tersine ölüm noktasına yakınsamayı gösterir. Döngüler uyku-uyanıklık döngüleri gibi alternatif evreleri gibi karşıtlar arasındaki gidiş gelişleri temsil eder. Süreci dengeden uzaklaştıracak ve kaosa götürecektir kadar güçlü olabilir (her ne kadar kaos karmaşık süreçlerde sistem oluşumuna ve yenilenen tek yol değilse de) nitel değişimler ortaya çıkabilir; hastalıklar ve içgörüyü oluşturma yaratıcı (ya da yıkıcı) süreçleri örnekler. Matematiksel dinamik bu süreç tiplerini "çekiciler" açısından formüle eder. Her nokta çekicisi bir süreci bir denge noktasına yönlendirir. Basit sistemin ateşine göre tek yönlü olarak hareket eden termometre-tunudur. Gerçek süreçler iki ya da daha fazla bir ölçüde yarışan iki etkileşimden kaynaklanan salınımsal değişimler, sarmallar ya

da burguları belirleyen döngüsel çekiciler içerir. Biyolojik ve mevsimsel ritimler periyodik çekicilerdir. İlginçtir, sarmal, evrimin 1.Ö. 500'den beri süreç kuramı tarafından kabul edilen biçimidir. Sarmalın DNA'nın ve proteinlerin de biçimi olduğunu düşündüğümüzde, doğanın temel bir biçimini keşfetmiş olmamızdan kuşku lanmaya başlarız. Önemli bir döngüsellik biçimi, bir sarmal oluşturan zayıflayan (ya da güçlenen) salınımdır. Galaksilerin sarmal biçimini, kimyasal elementlerin Mendelev tablosunda sarmal düzenlenişini ve biyolojide sarmal Fibonacci serilerinin temel rolünü de anımsatırız.

Kısmen birbirine karşı gelen öfke ve korku gibi iki kuvvet, şiddetleri düşük olduğu zaman birlikte olabilir ve birbirlerinin yerlerine geçebilirler. Yüksek yoğunluklu karşıtlıklar birbirleriyle olamazlar; bunlardan biri diğeri üzerinde egemen olmalıdır. Hayvan ya kaçar ya da savaşıyor. Bu davranışsal çatallanma (bir ya da diğeri davranışa hep ya da hiç dönüşü) bir katastroftur. Matematiksel katastroflar kuramı eşikleri olan süreçler ve nitel değişimler için sağlıklı modeller sunar. Dengenin çok uzağında, şiddetli karşıt güçler yalnızca daha önce varolan alternatif örüntülere dönüşe neden olmaz, kaos da oluşturabilirler; ardından bu kaotik çekiciler de yeni örgütlenme örüntüleri (çatallanma) üretebilir. Prigogine kimyasal sistemlerdeki yaratıcı çatallanmaları betimlemişti. O, dengenin çok uzağında güçlü salınımlar olduğunu söylemişti; salınımlar çok güçlendiğinde, bütün sistem kaotik bir hale gelir. Bu kendiliğinden ortaya çıkar ve yeni yapılar oluşur. Bunlara müsrif yapılar denir, çünkü enerji tüketirler. Yoğun psikolojik çatışma ile dengenin uzağındaki fiziksel sistemlerde kaotik davranışın oluşumu arasında bir koşutluk kurulabilir. Hastalık yalnızca duraklama ya da gerilemenin değil, sapmanın (çatallanmanın) da bir sonucu olabilir. İki uçlu hastalık döngüsel bir çekicinin aşırı salınımına bir örnektir; iki karşıtlık yüksek yoğunlukta birlikte bulundukları zaman psikolojik kaos ortaya çıkar, bu da muhtemel

psikotik yapıları yaratır. Bu tür bir model, homeostatik düzeneklerin yetersizliğine dayanan geleneksel modellerden farklı klinik içerimler taşır. Kaotik çecikiler parçalanma ve bölünme için bilimsel bir model sunar ve hezeyanlar ve çoğul kişilik gibi nörotik, psikotik ve dissosiyatif yapıların oluşumunu açıklayabilir.

Kişisel yaşamın yaratıcı doğasının kabullenilmesi psikoterapi için şu yolgöstericilikleri sağlar:

1. İşlevsiz bir davranış örüntüsü, bir hezeyan, depresif bir süreç ya da bir karakter bozukluğu bulunursa, onu yaratan ve yeniden üreten köklerdeki kaotik noktayı ve altta yatan karşıtların kutuplaşmasını belirlemeye çalışın.

2. Geçmiş nedensellikler ve mevcut dengeler yanında bugünkü seçimleri ve gelecekteki hedefleri de araştırın.

3. Her insani süreçte tesadüfün, nedensel ilişkilerin ve seçimin etkileşimini araştırın, tesadüfün neden üzerinde önceliği, seçim ve yaratının üstünlüğü olduğunu bilin.

4. Bir gelişim evresini tamamlamak ve evrensel ve normatif olarak alınan standart örüntülere geri dönmek yerine yeni örüntüler yaratmak üzerinde odaklaşın.

Süreçler çeşitlendikçe ve karmaşıklık yarattıkça yeni sistemler ve yeni örgütlenme düzeyleri de yaratırlar.

BIYOLOJİK ÖNCELİK VE PSİKOLOJİK ÜSTÜNLÜK

Modern monizm formülasyonları örgütlenme düzeyleri anlayışı üzerinde toplanırlar. Geleneksel formülasyonlarda ya daha basit maddi süreçler temel olarak alınırlar (ör. psikiyatrik işlev bozuklukları biyolojik hastalıklardır) ya da daha yüksek psikososyal süreçler birincil olarak kabul edilirler (ör. emosyonel işlev bozukluklarının karakter kusurları kişilerarası iletişim kopuklukları ya da kusurlu bilişsel/duygulanımsal yapılar olarak alınması). Süreç kuramına göre, her süreçte iki yönlü bir hiyerarşi vardır. Süreçler karmaşıklıklarına göre hiyerarşik olarak öyle düzenlenir ki (fiziksel: kimyasal: biyolojik: sosyal: psikolojik) her bir örgütlenme düzeyindeki antiteler daha basit olanların hepsini içerirler; örneğin, toplumsal bir organizma zorunlu olarak biyolojik, bu nedenle de fiziksel bir organizmadır.

Ondokuzuncu yüzyıl İngiliz nörologu H. Jackson'un bulduğu gibi, merkezi sinir sistemi (MSS) de bu şekilde örgütlenmiştir. Alt düzeyler ateş, solunum ve postür gibi daha basit ve temel işlevleri düzenlerler; diensefalik ve paleokortikal düzeyler emosyonlar gibi sosyobiyojik işlevleri koordine ederler; neokortikal düzeyler kişisel ve yaratıcı işlevlerin substratıdır. Daha basit bulbar ve spinal düzeylerin hem türün evrimi ve bireyin gelişiminde, hem de daha yüksek düzeylere girdi ve çıktı için aracılık etmede önceliğe sahiptirler. Yüksek düzeyler alt düzeylerin işlevini denetlerler (kortikal üstünlük). Buna uygun olarak davranışlar öyle dinamik bir hiyerarşi içinde örgütlenirler ki daha basit oksijen, su ve savunma gereksinimlerinin önceliği vardır, ama sonunda kişisel ve kişilerarası sevgi ve yaratıcılığa yönelik daha karmaşık isteklerin egemenliğine girerler. Evrim biyolojikten sosyale ve psikolojide doğru ilerlediği için, bizim görüşümüz beynin bu örgütlenmesinin doğadaki örgütlenme düzeyleri arasındaki güncel ilişkiye karşılık geldiğidir. Örgütlenme düzeyleri arasındaki ilişkiyi iki yönlü, esnek bir düzen yönetir: Basit süreçler (enerji ve madde miktarına göre düşük yoğunluklu bilgi içeren) karmaşık süreçlerden önce vardır, onlarla birlikte bulunur ve onlardan fazla yaşarlar. Karmaşık süreçler kendi varoluşları için esas olan daha basit süreçlerden yapılmışlardır ve onlar tarafından kuşatılırlar; bu nedenle karmaşık süreçler daha nadir ve geçicidirler. Yine de karmaşık fenomenler, bulundukları zamanda ve yerde egemen olurlar, çünkü birim madde ve enerji başına yüksek yoğunlukta bilgi etkilerini ve yaratıcılıklarını artırır; enerji gücü bilginin miktarıyla katlanır. Basit süreçlerin daha önce varolma güçleri vardır, karmaşık olanların da daha büyük denetleme gücü. Bu nedenle her zihinsel süreçte, sürecin biyolojik yönlerinin önceliği varken, sosyal ve psikolojik yönlerin de üstünlüğü vardır.

Biyolojik süreçler psikolojik işlevler için esastırlar (öncelik), daha az bilgi içerirler ve daha karmaşık sosyal ve psikolojik süreçlere göre nedensel etkenlerle daha çok, seçimle daha az belirlenirler. Bilgi içeriği bakımından daha karmaşık olan kişisel/psikolojik düzeyin denetim üstünlüğü vardır ve bilinçli seçimle değişmeye daha yatkındırlar.

Müdahaleler genellikle bir kerede birden çok düzeyde yapılabilir. Bu nedenle iki eşzamanlı, karşıt ve tümleyici hiyerarşiye dikkat ederek çeşitli örgütlenme düzeylerini bütünleştirmeye yönelik bir yöntem öneriyor ve şu yolgösterici ilkeyi çıkarıyoruz: Aynı zamanda biyolojik süreçlere öncelik, sosyal ve psikolojik süreçlere üstünlük verin.

Bu yolgösterici ilkeye göre biyolojik düzeyin ilk olarak ele alınması gerekir, çünkü yaşamını sürdürme zaman içinde diğer bütün gereksinimlerden önce gelir ve seçimden en az etkilenir. Bizim modelimiz Maslow'un güdülenme anlayışıyla uyumludur, ama iki yönlü olması bizi Maslow'un ötesine götürür. Yaşamını sürdürme, solunum ve beslenme gibi temel gereksinimlerin zaman içinde önceliği vardır, ama basit gereksinimler kısmen karşılandıkça daha karmaşık düzeylerin egemenliğine girerler. Bu, şu ya da bu düzeyin verili bir zamanda egemen olabileceği esnek bir yaklaşıma yolaçar. Örneğin, solunumu geri getirmenin her zaman mutlak önceliği vardır, ama yaşam bir kez tehdit altında olmaktan çıktı mı, hastanın emosyonel sağlığının gözetilmesi solunum güçlüğünü tedavi etmekten daha önemli bir hale gelir. Tersine, ölmekte olan bir hastanın emosyonel sağlığına dikkat edilmesinin mutlak üstünlüğü vardır. Toplumsal süreçlerin kişisel olanlardan önce geldiğine dikkat edin. Toplumsal rol, insanın onu uyguladığı bireysel tarzdan önce gelir. Birbirini bireyler olarak tanımadan önce, kadın ve erkekler, işçi ve işveren, hasta ve doktor karşılık gelen rollerinin işlevi olarak birbirleriyle karşılaşırlar. Süreç kuramı ile sistemler yaklaşımının klinik ve sosyal

tik bakımından önemli sonuçlarıdır. Süreç kuramı, geleneksel yci yaklaşımdan ayrı olarak, hastanın patogenezi ve anlaşılmaması toplumsal etkenlere büyük ağırlık verilmesi gerektiğini söyler. Bu da terapinin bireysel terapiden farklı ve daha önce uygulanması gerektiği anlamına gelir.

Öncelikli bir öncelik: üstünlük ölçeği. Bu dinamik anlayış, biyolojik düzeyden (id) çıkan gereksinim-karşı süperegö olarak içe alınan toplumsal baskı gibi farklı örgütlenmiş düzeylerini karşı karşıya koyan katı şemalara terstir. Gerçekte, toplum tarafından içe alınan sahte gereksinimler bastırıcı bir rol oynar, rahat, hoş ve demokratik bir sosyal denetim sağlar. Yalnızca sosyal gereksinimler temel biyolojik olarak belirlenirler. Diğer şiddetleri, nitelikleri ve doyumu açısından toplumsal olarak belirlenmişlerdir. Bu nedenle toplumun yönelimli medya, eğlence, reklamcılık aracılığıyla sahte gereksinimler yaratabilir. Oldukları deki hoşlanım merkezlerini kontrol eden elektrotlar yoluyla kendilerini uyaran kobyaların diğer etkinliklerinin zararına olsa da yapmaya uzun dönemler devam edeceklerini gösterir. Aynı şekilde insanlar da uzun hedeflerini hoşnutluk veren toplumla (ör. sigara) değiştirir-şarılı ya da yararlı olma gerektir- bir çoğunu sağlıklılık ya da bir aile hayatı için önerilen n ötesinde çalışmaya yönel-

me ve yargılama, başkaları-ykurma, yaratma gibi karmaşık ve daha basit fizyolojik süreç-şimlidirler. Bu temel süreçler elir, birlikte bulunur ve kar-larının içinde çalıştığı sınırlar r; bu nedenle bilgiyle ilgili, ayutlar, düşünceler, değerler syonlardan önce genellikle rensel olarak değil) sorunun e enerjik yönleriyle uğraşıl-ekir. Bu, öznel duygular ve ardan önce maddi yaşam ır, kişilerarası psikolojik larından önce biyolojik has-

talık, kişisel intrapsişik süreçlerden önce sosyal ve ailevi matrisler ve yorumla onlara atfedilen anlamdan önce göründükleri şekliyle olgulara yönelmek anlamına gelir. Bununla birlikte, süreç kuramı daha karmaşık süreçlerin basit olanlara üstün gelebileceğine işaret eder. Bizi doğrusal olarak çalışmakla sınırlanılmaması, aynı zamanda aslında sosyal ve psikolojik boyutların üstünlüğüne de dikkat edilmesi gerektiği konusunda uyarır. Güven ve uyum olmadan hiçbir tedavi olmaz. Ne yazık ki tedavi sigorta tarafından da sınırlanabilir, bu da sosyal olanın biyolojik olan üzerindeki üstünlüğünü gösterir.

Biyolojik öncelik: psikolojik üstünlük anlayışı özellikle içgörü için geçerlidir. İçgörü temel bir psikoterapötik teknik olarak ele alınır, ama biyolojik tıpta da o kadar önemlidir. İster tıpta, ister psikiyatride olsun, biyolojik içgörünün önceliği vardır. Maddi bir gerçeklik varolduğu ve işlediği zaman, ister algılsın, ister algılanmasın, hastanın içgörü kazanmasını kolaylaştırmak zorunludur, ki gerçeklikle uygun bir şekilde uğraşılabilir. Biyolojik bir sorunla uğraşırken ilk adım gerçekten de fizyolojik bir sorunun bulunduğundan haberdar etmek olabilir. Göğüs ağrısının anlamını inkar eden birhinde sosyal süreçlerin tek tek bireylerin gelişiminden önce geldiğini kabul etmektedirler. Bu, süreç kuramı tarafından içerilen biyososyopsikolojik yöntemidir.

Bir çok süreç kuramı fizikte (mekanizmalar) örneklenmiş ve matematiksel modeller (ör. Newton dinamiği) kullanmıştır. Kimi de ilkin Heraklitus'dan esinlenen sosyal söylemin modelini (diyalektik, Sokratik, Hegelci, Marksist) ya da biyolojik ve psikobiyolojik modelleri almıştır. Freud psikolojik süreçlerin mekanik ve biyolojik süreçlerle aynı yasaları izlediğini varsayarak ve psikodinamiğini zamanının dinamiği üzerine kurarak bütün bu üç gelenekten yola çıkmıştı. Bu varsayımı benimsemek bizi psikodinamikleri zamanımızın çizgisel olmayan dinamikleri açısından yeniden formüle etmeye götürür.

Klasik dinamik geçmişin bugünü belirlediği mekanik bir modeli benimsemişti; klasik termodinamik de kapalı sistemler üzerinde odaklanmıştı. Her iki çizgi de psikolojik kurama taşındı. Ancak, insanlar açık sistemlerdir, yani sürekli etkileşim ve değişim içinde olan süreçlerdir. Kapalı sistemler dengeleme eğilimindedirler ("nokta çekicisi"), bu, hem Freud'un dürtü kuramında, hem de aile homeostazisinin sistem formülasyonlarında içerilen bir kavramdır. Açık süreçler iki ek örüntüye daha sahiptirler; mevsimsel ve biyolojik ritimlerdeki gibi döngüsellik ve fiziksel sistemlerin oluşum ve bölünmesinde, biyolojik mutasyonlarda ve psikolojik yaratıcılıktaki gibi yaratıcı çatlama ("kaotik çekiciler"). Açık sistemlerde düzensizleşen akışın kendiliğinden yeni yapılar yarattığını hasta gereken tedaviye başvurmayacağı gibi, kalıtsal olarak belirlenmiş bir duygulanım bozukluğundan acı çeken hasta da tanının farkında olmadıkça yeterli bir şekilde tedavi edilemez. Biyolojik etkenlerin önemini inkar ederken varsayımsal bilinçdışı etkenlere, çocukluk travmalarına ya da mevcut aile çatışmalarına "içgörü" yü teşvik eden terapistler hiç bir içgörü sağlayamazlar.

Biyolojik içgörü toplumsal ve psikolojik içgörüyle tamamlanmalıdır. Pratiğimizde giderek artan bir şekilde açıkça işsizlik, iş güvencesinin olmaması, evlilik çatışmaları ve çocuklukta istismara uğrama gibi sorunları olan, ama hekimler için ve tıp pratiğimizi egemenliği altına alan ilaç endüstrisi için ekonomik olarak daha uygun olduklarından antidepresanlarla tedavi edilen hastalar görüyoruz.

Öncelik: üstünlük kavramı maddenin birincilliğini kabul eden biyolojik psikiyatrinin felsefi materyalizmine ve düşüncelerin birincilliğini kabul eden biyolojik-olmayan psikiyatrinin felsefi idealizmine terstir. Öncelik: üstünlük paradigması her biri farklı bir açıdan öne çıkan karşıtların birlikte varoluşunu göstererek bütünsel hasta bakımı için bir yöntem sağlar.

Hector C. Sabelli, Linnea Carlson-Sabelli
Çeviri: Hakan ATALAY

Aptal Nietzsche insanları küçümsemekle yine onlara (olumsuz da olsa) değer veriyor. O zavallının üstinsanıysa o aptalca değerın maximal niceliğinden başka nedir ki! Evet, ayak takımları ya da sürüler hınçlaşmış bir vicdanı rahatsız ediyorlarsa kendilerini şanslı saymalılar; çünkü o batmakla yükselmek arasında dolaşan vicdan kendilerinin esiri olmuştur. Satılmak için piyasaya çıkan bir vicdan. Yüksek burjuva ailelerinde o görkemli yılbaşı sofralarında özdeş bir vicdan. Proleter ailelerdeyse içeriye dolan kömür dumanından da hafif bir vicdan.

İşte hafifliğin ve ağırlığın boyutları. Ama sakınımsız bir boyut. Sakınımsız aptal ya da üstinsan. Daha da sakınımsız olan aptal yazar.

Sakınımsız Nietzsche bir Kundera olabilir, ya da politikada bir Yeltsin. Oysa onları sakınımsız yapan ayak takımları daha da alçalır, sayılaşmaya doğru.

“

kesin bir
iflasın
üzerine
kısa bir
yazı

”

Aptal üstinsan havuza atılmış parayı almak için hep suya düşer. Zavallı sakınımsız dâhiler havuzun boşaltma vanasını açmayı akıl etmezler. Etmezler, çünkü onların rüyalarının temel harcıdır. O olmadan hiçbir muhteşem (!) yapı kuramazlar. Ya da yapıları üzerlerine çöker ve sonsuza değin öyle kalır.

Not: Güneşin batışı gecenin zaferidir. Ve tüm trajediler gece yazılır.

Özge İŞCANLI

“Patenciler”e ilişkin haberler çoğalıyor. Tekerlekli bir altlığın üzerinde, giden taşıtlara tutunarak hareket ediyorlar. Askeri bölgeler de dahil, her yerden geçiyorlar. Durdurulmalarının olanaksızlığı türlü varsayımların ortaya atılmasına neden oluyor. Bölücü, anarşist, terörist, bireyci, sömürgeci, serseri oldukları; anayasayı, dahası fizik yasalarını hiçe saydıkları; kendileri insan değilmiş, burası dünya değilmiş gibi davrandıkları; dünyayı bambaşka -olmayacak- yerlere benzettikleri söyleniyor.

Rampalarda da durmuyorlar. Kadın mı erkek mi oldukları genellikle anlaşılmıyor. Yaklaştıklarında müzik duyulduğu oluyor: Rock ya da klasik, *Rolling Stones* ya da *Wagner* ya da “Manda Yuva Yapmış Söğüt Dalına”. Bir gölge gibi gelip geçiyorlar ama gölgeleri yok. Çizilen temsili resimlere bakılacak olursa, başlarında kask, gözlerinde hız gözlükleri, kasklarına takılmış volkmen ya da telsiz, sırtlarında okunmayan, okunamayan yazılar, ellerinde eldiven, omuz, dirsek ve dizlerinde koruyucular, ayaklarında patenler var. Ama kimi dağcılar gibi bir tek şort ve patenle dolaştıkları da söyleniyor. Tutundukları araçların sürücüleri kimi zaman da onlara yar-

“

patenciler

”

dımcı olmaya çalışıyorlar. Patenciler hiçbir şey istemiyor gibi görünüyor. Şimdiye değin gösterdikleri en olumsuz tepki, tutundukları aracı bırakıp gidivermek. Konuştuklarını duyan yok. Çocuklarla konuşuyor olabilecekleri söyleniyor. Çalışmıyorlar, para kazanmıyorlar, vergi vermiyorlar, askere gitmiyorlar, oy vermiyorlar. Doğru olup olmadıkları, kimseye karşı sevgi ya da saygı besleyip beslemedikleri anlaşılmıyor. Nüfus sayımlarına katılıp katılmamaları tartışılıyor. Hepsinin akıl hastası olduğu, bu bozukluğun bulaşıcı olabileceği söyleniyor.

Son zamanlarda patencilerin şimdiye değin ülkenin bilinmeyen mağaralarında yaşamış “bir yeraltı halkı”, “yeraltı Türkleri” olabilecekleri de söylendi. Ölü ya da diri ele geçirilen patencilerin başına ödül kondu.

Mustafa ZİYALAN

İşte birkaç zamandır beynimi kemiren şüphe: Ben deli miyim?

Rica ederim gülmeyiniz, iş pek naziktir, şaka götürmez. Pek az kimse kendine karşı böyle bir şey sormak cesaretini gösterebilir. Çünkü tımarhaneye kayıtlı olandan Darülfünun profesörlerine kadar herkes, her şeyden önce kendi akıl ve zekasının hayranıdır, bütün kutsal şeylerden önce buna imanı vardır.

İşte, herkesin kendi dahioluşuna bu büyük inancı, illetin derinliğini gösteriyor.

“

ben deli miyim

”

Hey! Kendini akıllı sanan zavallı, kira otomobillerine konan sayaçlar gibi sana da her saatini, hareketini yazan bir alet bağlasalar, bazı bazı tımarhanedekileri imrendirecek şeyler yaptığını belki biraz anlardın.

Komşuda bir oyun havası çalınırken odanın kapısını örtüp de kendi kendine göbek attığın yok mudur? Aynanın karşısında suratını eğip bükerek kendini zeklendiğin hiç olmadı mı? Daha böyle yapmaktan hoşlandığımız, fakat kimseye göstermek istemediğimiz birkaç tımarhanelik davranışımız vardı. Demek hep-

niz birer parça gizli deliyiz.

Geçen gün Divanyolu'nda yürür-
en dilimi çıkararak caddenin orta-
nda üç defa zıplamak hevesiyle yü-
eğim çarptı. Bu pek sade, fakat de-
ce hareketim kimbilir başıma kaç
üz akıllı toplayacaktı? Akıllılar delilik
eyretmekten niçin bu kadar hazze-
iyorlar. Delilerin iki türlü talihleri
ardır. Akıllara aykırı düşen ekstra
lgınca atılganlıklarında başarılı olur-
rsa "dahi" unvanını alırlar, başarılı
madılar mı doktorların ellerine ka-
lar. Kanlarını kuvvetten düşürecek
ıkımlarla zayıflatırlar.

Miskin insan, volkanlı kafalardan
kıran düşüncelerin ateşine dayana-
az: Bütün beyinleri adı, yavaş, sö-
ik, ahmakça fikirlerle oyalamak is-
r. Kaynar beyinleri ölçüden yukarı
ışündürtmemek için din, ahlak,
ebiyat, sosyoloji sınırları çevrilmiş-
. Bu engelleri bir sıçrayışta atla-
ık isteyenlerin yakalarına carp po-
er yapışır. Götürüleceğiniz yer ilkin
bir mahkeme salonu veya doktor
ayenehanesi, sonra ya hapis veya
arhanedir. Suçlu, deli siz misiniz,
ksa bütün insanlık mı? Bunu, bu işi
bilenlerden sorunuz, şöyle hafif
bir gülümsemeden başka cevap
mazsınız. Bütün insanlığı iyileştir-
ye uğraşmaktansa bir kaç kişiyi
çlu, deli adlarıyla damgalayıp
ırceleri demirli taş yapılar içine
amak efendilerin kolayına geli-
imdi her memleket dört bir yana
riyet balonları uçuruyor. Inanma-
n! ... Kendi kendine, dağ başında,
can yaşayabiliyor musun? İşte o
an hürsün. İnsan kardeşlerinden

bir teki yanına geldiği gün hürriyetini kaybedersin.

Hürriyet! Vah zavallı, bunu sana kim vaat etti? Bu oyuncak kelime ile akıllı-
lar acaba daha kaç yıl oyalanacaklar?

Hürsün, öyle mi? Canın ne yapmak istiyor. Bana söyle... İkkin, arzunu yerine
getirecek paran yok. İkinci olarak, kanun, din, ahlak kitaplarını aç. Her davra-
nışının onlarla kayıt altına alındığını görürsün. Onda ki fomüllere uydurmadık-
ça parmağını kımıldatamazsın. Hele bunu yapayım de, rezil olursun. Hele
inan bakımından, ahlakça, huyca belirli sınırları bir-iki adım öteye geç, hay-
van-ı natık denilen kurt sürüsü seni parçalamak için sivri dişlerini hemen
gösterir. Bu dünyadaki en büyük cinayet onlardan başka türlü düşünmektir.
Herkesin tersine düşünenler yalnız, delilerdir. Onun için, salt hürriyetin ger-
çek temsilcilerini ve koruyucularını başka insanların arasında aramak yanlışır.
Canım neler yapmak istiyor. Bana deli diyecekler diye korkuyorum. Akıllı ol-
mak ne büyük ahmaklık, ne iç yakan bir sıkıntı, yarabbil!

Neler biliyorum. Söylemesi yasak bu gerçekler içimi yiyor. Midemi ve sinir-
lerimi bozan bu yalancı dolmaları yutamadığım için mi ben akıllılardan fikirce
ve davranışça ayrılmış oluyorum?

Ara sıra neşter dokundurulmak gerekli bazı toplum yaraları vardır. Karısıyla
nasıl yatıp kalktığını bir akıllıdan sorunuz. Herif hemen kızarır, bozarır. Bu
işin, bir üçüncü kişinin bilmesine tahammülü olmayan işlerden olduğunu size
öfkeyle anlatır. Böyle bir soru delininse çok hoşuna gider. Verdiği dekolte,
tatlı açıklamalarla kendi hiç kızarmadan sizi utandırır.

Akılın çokluğu, düşünülenlerin derinlikleriyle ölçülür. Akıllılar sözlerini, uy-
garlık, terbiye, utanma, nezaket, özel ve genel çıkar terazilerinde tartmadıkça
söylenemezler. Deli, her türlü bağları kırmıştır. Beyninde çakan şimşeğin kı-
vılcımları hemen ağzından saçılır.

Akıllılar, kendilerini türlü ikiyüzlülüklerle bağladıktan sonra hürriyetlerine
engel olmak isteyerek zincirlerini, bukağılarını tımarhanedekiler için kullanır-
lar.

Birbirini gülererek aldatan dost yüzlü düşman olan bu sahteci insanlar arasın-
da ben nasıl yaşayacağım?

Ben niçin böyleyim? Başım yanıyor. Ah, bu uykusuzluk! Kafirlerin hazreti
İsa'yagıydirdikleri işkence tacının bir aynını ben de başımda taşıyorum. Uçları
beynime saplanıyor. Beynimde milyonlarca düşünce kıvılcımlanıyor, birkaç
bin şeyi birden düşünüp içinden çıkamayarak bunalıyorum. Sonra karşıma ka-
ra bir sütun dikiliyor. Üzerinde, dilleri dışarıda, bana gülererek aşağı yukarı vıcı-
r vıcı kertenkeleler dolaşıyor. Bu, uyanıkken görülen bir rüya mı? Yoksa bir
delilik hali midir?

Ara sıra kulağıma gelen bir ses bana diyor ki: Şadan Beyefendi, bu gördü-
ğün şeylerden ürkme, işlerin içyüzlerini bazı bilmezlere karşı örten perdeyi
bazı bazı biz senin gözlerinden kaldırıyoruz. Sen aralarında yaşadığın insanlar-
dan çok yüksek, üstün yaratılmış birisin. İleride sana çok önemli şeyler apa-

çık belli olacak.

B sözler gerçek midir? Yoksa beni aldatıyorlar mı? Ama kimler? Ve ne için aldatıyorlar?

Ben deli miyim, Allah'ım? Fakat deli kendinden şüphelenerek hastalığını en ince liflerine kadar böyle tel tel araştırır ve bunun üzerine düşünebilir mi? Buna bilinç denmez mi? Bilinçle delilik bir kafada toplanabilir mi? Biri ötekini kovmaz mı? Sanıyorum ki ben de ikisi de var. Başkalarına, çok kere de kendime kötülük ediyordum. Ama bu dünya, delilerden çok akıllıların kötülüklerine uğramıyor mu? Bu alem satranç oyunu değildir. Herkesin kaderi hesabına kumara girişip de partiyi kaybedenlerin insanlara yaptıkları kötülükleri düşününüz. Bu atakların işe atılmadan önce alemini inandırmak için meydana kopdukları güvence, akıl ve zekalarından başka nedir? Böylelikle vatandaşlarını aldatanlar mı, yoksa bu pek tehlikeli vaatlere aldananlar mı daha delidir? Her iki taraf için aynı hükmü vermekten sakınmayınız. Bu oyunda en suçsuz kalanlar tımarhaneden sahneyi seyredenler veya bu oyunun etkisiyle oraya kapatılmış olonlardır.

İradem sakat, tutunacak hiçbir fikir bulamıyorum. Her şey bana asılsız, hiçbir şeye yaramaz ve gülünç geliyor. Öfkeleniyorum, çırpınıyorum. Elime ne geçerse atıp kırmak, rastgeldiğim bütün insanların suratına Ahmaklar, alçaklar, yalanlar, dolandırıcılar, hainler, zalimler, Allah dünyayı böyle yaratmış. Onu düzeltmek bahanesiyle çevrenizi niçin aldatıyorsunuz? Yaradanın eserini hiç yaradılan düzeltebilir mi? Adam olmak için yüzlerce yıldan beri tuttuğunuz boş, kof düşüncelerden çürüklüğünü neden görmek istemiyorsunuz? Tırnaklarınızın altında kanayan gerçeğin cerahatlerini niçin meydana saçmıyorsunuz? Doğruyu söyleyenlere deli diyorsunuz, cehalet ve ikiyezlülüğe saygı göstererek susanları akıllı ve tedbirli sayıyorsunuz. Her iş, yapanın çıkarına bağlı bir dolap. Her şey bir komedya. Bütün insanlık yalanların, dolanların içinde yuvarlanıp gidiyor.

Dışarıda bir pıtırta var. İşte annem geliyor. Bu saf kadının aklına göre, her şeye uymak; çok uslu olmak; bu bozuk düzen dünya dolabının içine oturup hiçbir ses çıkarmadan herkesle beraber dönmek; hayatta rahata, ahrette cennete ermek için en sağlam bir yoldur.

Vah zavallı anneciğim, ben senin saflığının karşısında her budalaca söze Evet, hay hay... diye diye sinirlerimi bozup bu hale geldim. İnsan, ikiyezlülü, sinsili olmadıkça en yakın akrabasıyla bile iyi geçinip yaşamıyor. Durmadan aldatmalı, aldanmalı, asıl düşüncelerini yüreğinde gizli tutup karşıdakinin hoşuna gidecek biçimde söz söylemeli. İçindekileri hiç çekinmeden açık söyledin mi seni doğru akıl hastanesine gönderirler. Cebir gömleği giydirdikten sonra sözlerini dinlemeye ta oraya kadar gelirler. Çünkü ölüm, insanı hayatın aşağılıklarından kurtardığı gibi delilik de dahileştirir, ahmak adamlar sınıfından pek çok yükseltir. En kıymetli sözler avam gözünde anlamsızdır. Affedersiniz avam denmeyecek, halk denecek. İnsanların gururlarını değil, akıl ve

anlayışını kabartmalı. Kediye kaplan demekle yaradılışı değişir mi? Her kim ki sizin değeriniz üstünde yüzünüze gülerse ondan kaçınız. Çünkü bu yaltaklanmanın içinde mutlaka bir çıkar, bir dolap gizlidir. İşte annem içeriye girdi. Elli beş yılın kendisini kadınlıktan emeklilik için yüzüne yapıştırdığı fermana hiç önem vermiyor. Acaba aynalarda kendini görmüyor mu? Yoksa şeytan gözlerini ters bir bakış vererek efsunluyor mu? Yüzünü pudralamış, kaşlarını islemiş, tozlar bayat muhallebi üzerine ekilen şeker gibi buruşukların arasına dolmuş. Zavallı kadın bu sabah tuvaletiyle büsbütün ihtiyarlamış. Maksadı ne? Azrail'e şirin görünmek mi? Kocaya varmak mı? Bu kaşşamış kadınlığıyla kimlere cilve satacak?

Aman yarabbi, ihtiyarı, genci, hepsi birer türlü kaçık. Benimle onların farkları şu ki ben, deliliğimden şüpheleniyorum, onlar deliliklerini hiç bilmiyorlar.

Annem:

-Şadan'ım.

Ben:

-Anneciğim!

-Yine bu sabah çok gamlısın.

-Sen de doğrusu çok pudralı.

-Aman muzip çocuk, ne çabucak dikkat edersin.

-Dikkate hacet yok. Bayat sütlacın üzerine pekmezden dudak, kömür tozundan kaş çizilirse bunu seçemeyen göze kör denir.

-Oğlum ne kadar tok, kaba sözlüsün. Seni bir türlü nezakete alıştıramadım. Çocukluk zamanın değil ki ağzına bir tokat indirip de susturayım.

zik olmak için mutlaka yalan
lemeli?

<oca adam oldun, hala anaya
ek muameleyi bilmiyorsun.
yıllardır çalıştım çabaladım,
ü terbiye almadın.
diğiniz ilkel terbiyeyi aldım,
ızmedemedim. Şimdi hepsini
irer kusuyorum.

ne iğrenç sözler... Sabahleyin
ü bulandırma Allah aşkına...
ışuk karıların boyalı suratları
sözlerimden çok bulantı ve-
ra emin ol anne. Mademki
manzaraya dayanıyorum, sen
m sözlerime dış sıkacaksın.
ı'n kaçığı, zavallı mahluk...

kıratınızda akıllılığa kaçıklığı
derim.

rra Hanım, lavantalı mendili-
rine götürerek:

ime şükür, soyumuzda deli
Sen nereden çıktın böyle?
en çıktığımı sen herkesten iyi

ih edepsiz.. Hayasız...

doğurduktan yirmi yedi sene
nalığından utanıyor musun?
nyaya çıktığım yeri kendim
m? Şu koca dünyada, başka
çıkmiş bir tek yaratık göster-
şımı anlayayım. Eğer bu doğ-
ü terbiyeye aykırıysa biz icat
ki uutanalım. Düyadaki can-
ıpsi dişilerden çıkıyor. Bu ka-
ılüğü ve fesadı siz doğuru-
z. Bu açık gerçeği hala gizle-
len terbiye sayılıyor?

n, sen hastasın. Ne dediğini
sun. Nefesleri kuvvetli, hud-
aç tane hoca salık aldım,
vorsun. Bu illet bastıra bas-

tıra seni bir gün tımarhanelik edecek.

-Anne, gel akıllarımızı karyşı karşıya bir ölçüp biçelim, hangimiz deli anlaşıl-
sın.

-Karşımda böyle edeplice edepsiz, saçma sapan söylene söylene bir gün beni
de çıldırtıp kendine benzeteceksin.

-Merak etme anne... Zaten sende akıl yok ki onu kaybetmekten korkalım.

-Ananı bidüziye alıklıkla suçluyorsun. Akılca noksanlığını bildiğim için bu
pek kaba hareketlerine tahammül ediyorum.

-Anne, biz anlaşılmayan ve anlaşmalarına ihtimal olmayan iki kaçığız. Bana
akıl noksanlığın var diyorsun, ben hiçbir zaman tam bilinçli olduğumu iddia
etmedim ki nafile yere çeneni yoruyorsun. Zavallı kadın, bu dünyada akli tam
bir tek kişi yoktur. Bunu iyi bil.

-A.. deli lakırdısı.. Rabbim göstermesin. Şimdi benim aklım eksik mi?

- Ah zavallı anacığım, soruya bak, tam akılları dört yüz dirhem sayarsak
sende yetmiş beş dirhemlik bir çocuk beyni ya var, ya yok. Beyinini hassas
bir teraziye vurmuş gibi tamam söylemiş olduğuma emin ol.

-Halt etmişsin, budala!

-Doğrusu yetmiş beş dirhemlik bir ananın zekasıyla evlada övünmek düş-
mez. Ne yapayım ki işin doğrusu böyle... Yüzüne bu sürmeler, alıklar ne
kadar yaraşmış, adeta yirmi beş yaşında bir kadın gibi gençleşmiş=, güzelliş-
mişsin! diyeydim, dünyada benden akılı, benden nazik, benden terbiyeli
kimse olmayacaktı. Bu yalanımla çok teveccühünü kazanacaktım, ama asıl işte
o zaman seni tahkir etmiş olacaktım. Bu gülünç tuvaletin yalancı şahitliğiyle
gençleştiğine inanıyorsun da ihtiyarlığın sam yeliyle yüzüne çizdiği derin,
sıkıntılı çizgileri neden görmezlikten geliyorsun? Ellisinden, altmışından sonra
boyanan kocakarılar güzel değil maskara, paskal olurlar. Yapma palyaçolara
gülmeyenleri, emin ol anne, siz kahkahalarla sarsarsınız.

-Ah nadan çocuk, yüzüme karşı ne kadar acı söylüyorsun.

-Ama doğru söylüyorum.

-Kaç gündür hastayım, halsizim. Benzim sararmış, gözlerim çukura batmış.

-İhtiyarlıktan.

-Dilin tutulsun. Bu sözü yüzüme karşı tekrarlaya tekrarlaya sonunda beni
bir acuze yapıp bırakacaksın. Üç otuzda değilim ya.

- İki otuzuna bir şey kalmadı ya. Birbirimizin yaşını pek iyi biliriz.

-

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR'ın "Ben delimiyim" adlı eserinden alıntı.

Nine öpüşlerinle, kaltak süzüşlerinle
kessen de dünyayı, kulak köküne solu-
yan şey, okul bahçesindeki tırnak-men-
dil kontrolünde tırnaklarını kesmediğini
hatırlayıp kapıdaki hademenin gözlerini
yakalamaktır. Galiba... Cesaret, beni
kündeye getirmeden önce yüreğime
defne yaprakları ufalayıp önce bir tar-
tar, hep de mat ölümlere opak. (Aynı
mı ki "mat"la? Galiba...) Pişmanlıkların

“

göbek
deliğime
nane
şekeri
saklamam

”

arasına sıkıştırıp menü fiyatına (hem de
yanında patasessiz!) satıvermiştir.

Düşünüyordum. Atlasam, sesimi du-
yar mıydınız kaldırımlarda, dokunabilir
miydiniz kafatasıma ellerinizle? Atlama-
dım. Galiba... Herkes kelebeğin kanadını
bir kez tutmak ister; zaten kediyi değil,
kelebeği öldürenidir esasında merak! Sı-
rada, iki yanınızdaki çocuk tokatlanırken
gözlerinize, kelebeğin intikamıyla gele-

niz konuverir! Öncelikle çam fısrının mide bulantısına "batna ciyapıldığı mezelerin gölgesinde, anan öpücüklerin ve uzatılan nakların küstahlığıyla yüreğiniz im bekler! Gelecek bu kadar bir ir ve yalnız bu yüzden hademe-özlerine yakalanmadan sümüklü dil ve Bob Marley tırnaklarınıza ilkokuldan geçerli olmak üzere asmayı öğretebilirsiniz. Galiba! a şimdi mi atlasam? Bunun da kurtul" türünden fakir IQ'lu bir nesi olsa, en azından "Çığır aç-kelebeğimizin gül tanesi, nine ydü" benzeri bir gam tesellisi. m, kediye merak için öldürme nlığına! Günah çıkarabilir mi-eder bey? O benim dünya ah-ımdı, dert Simpsin'im, Mario ocağımdı! Yalnızlık dilenen la, mutfak şefkatiyle ısıtırdı nin altını. Ne biliyim ben ke-n, bütün leo, fellis, ne varsa ı familyasının hatta Orhan vmediğini? Halbuki ben "Şiiri iyorum, özellikle mesela Or-li beni cezbeder" diyen çok

kedi tanıdım. (Kedi de klişe bir tema! Galiba...)

Düşünüyordum. Beş yaşlarım filan. Yakam kirli olsa, ayakkabılarım kirli. Bir de kontrol yapıyorlarmış. Nasıl titrerdi, kolormatik gözlüklerinden kalay nefretiyle ellerini gözyaşlarıyla nasırlayan müdürü görünce sırtım! O ürperme bir kez de mescidin tuvalet kapısı kilitliken paçalarımın sarı Taş Devri'li çorabıma akan sidiklere bakarken gelmişti sırtıma. Ürperirim ben. Galiba... Bana ne hademeden o saatten sonra; benim göbek deliğimde nane şekeri... Atlasam ninem tutar mı? Yıkar mı yakalarımı, kedinin tırnaklarını da kessin ama... "Türküm, doğruyum" derken hepimiz parmak uçlarımızdaki kelebekleri gökyüzüne yığalım, (kedi yalancı bir imge! Nankördür derler zaten!) Kafataslarımızın içine doğru süpürelim mezesiz yalnızlıklarımızı! Bob Marley "Vermiş, kurtulmuş" muydu? "Could you be love" içinde günah çıkartsak! Onun da yüreğine ufalanan defne yaprakları Taş Devri'li sidiklere bakarken kulak köklerine solunan kediler yüzünden ninelerinin kafataslarını Orhun Veli Bey-'le verip kurtulmuşlar mıdır? "Şiiri çok seviyorum; Mario Puzo benim göbek deliğime şeker saklamayacak kadar yaşlıydı, kolormatik gözlük takmazdı, burunda maymun hırsı yüzünde kalaylı nefretler yoktu!"

Kedigiller bizi görmeye geliceklermiş, görücü olunacak. Ablamı kediye vericez, kurtulucuz! Hepimizin müdürleri hademelerle evlensin. Sonra da aşklarını gökdelenlerden yoyo gibi sallayıp dökülen yüzlerini ve acımasızca -Bosna'daki gibi- dağılan acılarını yerlerden toplasınlar. Cart Simpsin, curt Simpsin, hani bunun ilk sahibi n'apsın!

Nine öpüşlerin, kaltak süzüşlerin zamanı demli ve çalıntı aşkla devirsin üstümüze. Hademen de, müdürün de mat ölümlerden bir gam kırığı ötede mağrurluklarını soluyacaklar nasıl olsa! Tırnaklarımı kestiniz, mendilimi yıkadınız, ama göbek deliğime nane şekeri saklatmam ben!

KÜTÜPATI

Unuttururum sözcüğünde nedense iki
“N” var gibidir. Serin bir ifadeyi hoş
umarsızlığıyla taşımasından kaynaklan-
maz, sadece bu aynı zamanda aklın uçu-
rumlarına açılan boş dehlizlerin yanı ba-
şındalığını belirtir. Bakışımız hafifçe es-
neyerek harfin içine yerleştğinde uya-
nıkken horlamamızı sağlayacak mihaniki

“

harfler,
karmaşalar,
çılgınlıklar

”

bir göğüs kafesi hareketi ayak parma-
kuşlarımızı terletir; hoş, ayağıımızdaki
terliklere gönderme yapan kitap -ki sol
koltuğumuzun altındadır- daha tiz bir
koku çıkartarak parmaklarımızın saflığını
bozar. Özenli okur saf ile serin arasında
umutsuz ve tutkulu bir bağ kurmaya ha-
zırlandığımızı baktığında bunun bir bağ

uğunu, birliktelik olmadığını italikle görür. Tutkulu acımasızlığımız "T" finin yarattığı vahşi duygunun "n" "r" işaretlerinin -istersek eğer erinin deriz- ender olarak görür (çünkü tek yumurta ikizlerinde en görülür) türden bir davranış zerliğine yol açtığını görür, böyle bakmaktan görmeye geçerken rekle kalmaz, italikle görür. Böyle "Unuttururuz", satırbaşı... in Türkçede serin soruları "N" yle sorarız. Dolgun kalçalı bir talebesine benzeyen Nasıl, on- ine basmadan umutlarının ezici hlığı altında kaza ile ezilerek tiril tiril bir delikanlı gibi Niçin .ha az aristokrat diğerleri... ururum soru edatıyla zamanı rapar. Gözde okur; eğer davranzerliği ile bellek kaybı için alikleri beklersen her zaman rfinin haşinliği ile karşılaşsın

daha önce vurgulandığı gibi; bu sende duygu uyandırır uyandırmasına ama görülür ki rüzgârsız kalırsın noktalı virgül;

UNUTTURURUM? Hoyratlığın bu boş ve genel ifadesinin belleğimiz tarafından hemen içerdeki korunaklı bölgeye yerleştirilen renkli bir siması var. Artık bu katı talimatlar içeren renkler altında aynı katmanda yer alan diğer resimlerin renkleri uçar ve onlar siyah-beyaz kalırlar. Bellek "N" harfinin bu aldırılmaz çabası altında soru edatlarının bu başbelasının oluşturduğu sarhoşlukla, anlattığımız nedenler yüzünden bulanır, aralanır; bu aralığa "T" harfi ve italik birlikte girerler; rüzgârın ardından yağmur başlar ve unutmaya başlar; unuttururumun renkli siması ile boş dehlizlerden uçurumlara açılır. Ne uçurumlara açılır? Bellek uçurumlara açılır. Kendi uçurumlarına, solmakta olan renkler tabakasına... Hızla düşer önce. Bir beyaz kamaşmanın hemen ardından siyahla yolunu kaybeder, biraradalık ve üst üstelik anlamında artık yoktur. Kayboluş ve düşüş anlamında var, Duruş anlamında yok. Bu bakmasına engel olur. Körlüğe engel olmak için dizleri üzerine düşer. Yokoluşu içinde dizleri de yoktur, hazince kanamaya başlar ve belğin dizleri kanadığında zihin çıldırır. UNUTTURAMAZSIN; tek bir "N" var ve mevsim yaz; hiç değilse öyle görünüyor. Kenarlarını kırdım "N"nin gözde okur; hiç değilse çılgınlığa yol açan o tuhaf şeyin ses değilse işaret olduğunu düşünüyoruz; eğer değilse?...

Bir karga
başımızın üstünden uçup
daldı başı boş bir bulutun kaygılı düşüncesine
ve kısa bir mızrak gibi sesiyle ufkun genişliğini ölçüp
haberimizi beraberinde şehre götürdü.

Herkes biliyor
herkes biliyor
benim ve senin o hoşgörüsüzlüğünün soğuk penceresinden
bahçeyi gördüğümüzü
ve yüksekteki sallanan daldan
elmayı kopardığımızı
herkes korkuyordu ama ben ve sen

bahçenin fethi

ışığa, suya ve aynaya bağlandık
ve korkmadık

Söz iki zayıf ismin birleşmesi
ve bir defterin sararmış yapraklarında biraraya gelmesi değildir.
Söz zülûfümün mutluluğudur
senin öpüşlerinin yanmış şakayıklarıyla
vücutlarımızın gizli içtenliği
ve çıplaklığımızın parıldamasıdır
sudaki balıkların pulları gibi
söz gümüşten hayatın bir sesidir
tıpkı küçük bir fiskiyenin sabahları gülmesi gibi

Biz o yemyeşil ormanda
geceleyin yabani tavşanlardan
ve o fırtınalı soğukkanlı denizlerde
incilerle dolu istiridyelerden
ve o yapayalnız muzaffer dağda
genç kartallardan sorduk
ne yapmalı diye

Herkes biliyor
herkes biliyor
bizim simorgların soğuk ve sesiz uykusuna yol bulduğumuzu
Biz gerçeği bahçede
nadide bir gülün utangaç bakışında
ve ölümsüzlüğü, sonsuzluğun bir anında
iki güneşi birbirlerine baktıklarında bulduk.

Söz karanlıkta korkudan fısıldamış değildir.
Söz gündüz açık pencere ve temiz havadır
ve eşyanın boşuna yandığı bir ocak
ve her türlü ekinden daha verimli bir yerdir
Ve doğum ve olgunlaşma ve gurur

Söz âşık ellerimizden
gecelerin üzerinden yapılmış
meltem, ılık ve koku elçisinden bir köprüdür
Kırlara gelin, büyük kırlara
ipek çiçeğinin kokularının ardından beni çağırın
çiftini çağırın bir ahu gibi

Perdeler gizli düşmanlıklarla doludur
ve masum güvercinler
beyaz burçlarının yüceliklerinden
yeryüzüne bakıyorlar.

FURUĞ

ÇEVİREN- KENAN KARABULUT

*"Güleceğim tutuyor. Kızağımı kırdım
çünkü. Kırıldı orta direkler. Güleceğim
tutuyor bu yüzden. Burda, Talaviyak'da
buz kümbetine çarptım devrildim diye
güleceğim tutuyor. Ama gülünecek nesi
var bunun?"*

bir ESKİMO TÜRKÜSÜ

Okta'y'a ve Dabrowski'ye....

Desinler kediler, şairler ve krallar çin.
Gene de bir yanlışın tekiri olarak onu
evime almam, kuyruğunda kıyısız bir
zaman, gözlerinde koyu bir anlam ara-

“

zebercet
bir taş
bir huzur
roman

”

mam- bir yanlışın tekiri olarak. Sonra
bu zebercet anlamın, bu tekir yanlışın
tirmık tadına varmak için mi, hem niye
kırk vakttir yalnız bir anın içinde, kıvrım
kıvrılmış uzandığımız odamda bir roma-
na başlamam.

Bir romana başlamam... Dilimde ze-
bercet adlı bir tekirin tetikte tırnığı, her
kulu bir şair olan bu ülkede bir çömez
ah nasıl da şaşkınlığı! Dil birliği, felsefe
birliği yokken nasıl da yazılırmış der bir
akademisyen roman. Bir batı, burjuva

İrö sınıtırmış bir az gelişmişken.
na tarihi, Mesnevi yani gelenek-
nlatı bu dile öyle uzakken.
ırım tekirimi kucağıma, postun-
armaklarım, dalarım bir çift ze-
etin kuytu ormanına. Yoo, hayır
babasını bile öldürememiş bir
emisyen yıldırmmamalıdır beni,
lürmemelidir yanlışımı. Siyah
nlar 7 altına beyaz çoraplar gi-
en davranırım: Alelacele taslak-
asllklar... Karakterlerd, ayrıntı-
ir öldürme sahnesinin köşedeki
ı maun dolabı. Dantelli betim-
er, bilinç akışları, ah o içe ba-
'dan önce, daha önce bir ro-
tanımı:
onlara İpek gönderdik
lar bize Siyasa
onlara Atilla'yı
lar bize Balzaca
ar, kekeler, sararır akademis-
en çayını tazelerken. Her sa-
eniden kurulan her gece belin-
ırılan bu ülkede roman yazma-
h nasıl da mümkün değil. Otel
ı, hemen her türlü küçük ka-
r hızla deri değştirirken, her
jehrinin 'Heykel' adlı bir semti
ı bilinirken ve bir gün bir yer-
kadın saat tamircisine rastla-
ümkünken
nasıl da mümkün değil!
nlarda aydınlar gelirler gider-

Mikangelo'dan söz ederler.*

Ko desinler kediler şairler ve kralar çin. Taştır Zebercet Huzur bir roman,
mesel ki şöyledir: Atilla ve İskender, ıssız külrengi bir vadide kesişirler. Durur
iki ordu. Gün needeysel doğmaktadır. VE gün neredeyse batmakta. Gözleri
kamaşır Atilla'nın gün batımından, gün doğumundan İskender'in. Ve ışıklara
boğulmuş yollarını secebilmek için iki kral, ellerini alınlarına götürüp gözleri-
ni perdelerler. Durmuş, donmuş iki ordu selama durur krallarının güneşi se-
lamladığına işaret sayıp bunu. İki kral ve iki ordu karşı karşıyadır. Karşı karşıya
ve selamlaşırlar. Ama birbirlerinden nasıl da habersiz iki kral ve iki ordunun
birbirlerinden habersiz sessizce geçiştığı bu ıssız, bu külrengi vadiden daha
sonra 'güneşi selamlayanlar' diye söz edilecektir.

Roman ne batı kültürüdür.

Ne de Türk romanı söz konusüdür.

Ki saatıdır. Onun saatıdır. İki çoban ki gökdelenleri ile yarışır. Biz dondurul-
muş yiyeceler yiyenler arasından elbette devrimciler çıkmayacaktır (Burada
Kafka. Joyce, Clov selamlanır).

Artık ne Aphrodite ne de huri tanıdıkır, Galip'in kayıp Rüya'sı bize bir
parça anlamlıdır:

Yitirilmiş Güzellik'in ardına bir tekir yanlışın tırmık yarısı azdır. Ve daha
desinler kediler şairler ve krallar çin. Onu evine alman, onları evlere kapan-
maktan hoşlanıyor alıkoyacakmı? Sanmam. Onlar gene de spordan, müzikten,
araba kullanmaktan hoşlanıyor olmayacaklar mı? Yoo, hayır, Musa'ya rast-
lamadığında o yanlışın duvarına simsiyah harflerle 'Zebercet bir taş Huzur bir
Roman' diye yazman. Ve de sonuncu kadar turuncu ışığında mavi bir odanın
bir rüyaya göre Horasan'ı düzenleyen sosyolojik bir dedektif olarak şu az
bilinir ve günahsız İspanyol masalını referans olarak alman:

Çatışkıdaki bireyin kukuşu olan Don Şanso ile Panço Kişot Baba kırdı bir
gün başı yel değirmeni, gövdesi şövalye, kuyruğu bir piton olan Roman adlı
canavara rastlarlar.

Hafis SAKAL

Ağustos 1996/İzmit

*T. S. Eliot ise yıllar sonra şöyle diyecektir:

"Odada kadınlar gelirler giderler

Mikangelo'dan söz ederler."

Son üç yıldır sinema yaşıntınızla ilgili neler olup bitti?

Öncelikle kişisel olarak "Dünyada Bir Gece" den sonra çok tuhaf bir döneme girdim. Sanki söyleyecek birşeyim kalmamıştı. Hırslı biri değilim. Kendime zaman tanımayı, arkadaşlarla görüşmeyi, çevremdeki dünyayı gözlemlemeyi seviyorum. "Dünyada Bir Gece" den sonra kendimi tükenmiş, kurumuş hissettim. Neden olduğunu gerçekten bilmiyorum. Anlatması zor. Yazarların 'yazar yorgunluğu' dedikleri türden bir şey belki. Olumsuz bir duygu değildi hatta bundan bir çeşit haz aldığım bile söylenebilir. Söyleyecek

“jim jarmusch’la görüşme

Amerika şiddet ve katliam üzerine kurulmuş bir ülkedir. Kuzey Amerika’da kaç yerli öldürüldü? 25 milyon civarında olduğunu sanıyorum. İşte Amerika budur. Şiddet...

”

bir şeyim olmadığı sürece susmayı benimsedim. Los Angeles'te arkadaşlarla, sinema çevresi ile görüşerek zaman geçirdim. Onların oraya buraya koşuşturmalarını seyrediyordum. Öyle küçümsemek için söylemiyorum, ama bana kalırsa söyleyecek hiç birşeyleri yoktu ve her saniyelerini kendilerine bunun tersini ispatlamak için harcıyorlardı. Bu benim fikrimi destekleyen bir şeydi. O aralar birkaç kısa metraj film çektim. Los Angeles'ten ayrıldığımda tekrardan bir film yapma isteği duydum. Sekiz yıldır tuttuğum notlarım vardı, "Dead Man"i (Ölü adam) bunlardan yola çıkarak yazdım. Bağımsız

nanın görünümü son birkaç çok değişti. Amerika' da Sundance festivali büyük önem taşıyor. Hollywood'a yöneldiği için bu festi-
uşkuyla karşılıyorum. Dağıtım-
da çok değiştiler. Bağımsız
mcılar neredeyse kayboldu.
şirketler tarafından yutuldu-
liramax artık Disney'in. Med-
ekenle daha çok ilgileniliyor.
kendimi bunların ortasında
kaybolmuş hissediyorum.

**“Son yıl öncesine kadar Amos
İbl diğeri birkaç bağımsız sine-
la beraberdiniz. Bir süredir ba-
tablının başka bir anlam ka-
jı gözleniyor. Birçok sinemacı
kte öyle olmadıkları halde
arına bağımsız sinemacılar tlt-
kıştırıyor. Bağımsız sinema glt-
stemin içinde eriyor.**

aptalca, ama şu anda olan-
atması bakımından iyi bir ör-
Bu bir filmidir.” diye
ın jenerikler, ben başladığım-
lywood'da elde edilmesi güç
rdi. Sadece bağımsızcının
rakı vardı. Bugün “ A film
her yerde hatta koca bir
ood yutturmacasında bile
k mümkün. Her kontratta
tık kendi filmlerimin jeneri-
unun görümesini engelliy-
iç birşey ifade etmiyor. Na-
elir bilemiyorum. Tehlikeli.
New York'ta hala bağımsız-
ve onlar underground bir
e Hollywood'un ne düşün-
niç iplemiyorlar. Ancak in-
gerçekten ne istediklerini iyi
er....

**ensipleriniz doğrultusunda
d'dan uzak kalmayı ve Ba-
t olmayı yeğliyorsunuz. Bu
pılanmada zorluk yaratıyor**

Herşeyden önce her türden film yapılması gerektiğine inanıyorum. Bazı büyük Holywood tarzı filmleri çok seviyorum. Sinemanın nasıl kullanıldığı-
nı görmekten hoşlanıyorum, ama Holywood'da bana sürekli ne yapmam
gerektiği söyleneceği için orada olsam kendimi kötü hissederdim. Filmle-
rim bana Holywood' a gidip istediğimi yapabileceğim olanakları sağlayacak
parayı kazandırmıyorlar: Para demek, son montaja bakma hakkı, bütünü
denetleme hakkı demektir. AntiHolywoodçu değilim sadece kendimi ora-
da çalışırken düşünemiyorum. Hepsi bu. Bütün bunların ötesinde de hırslı
değilim. Bugün bana “Dead Man” in son filmim olduğu ve hayatımın geri
kalanını normal koşullarda sürdüreceğim söylense bu hayatımın sonu ol-
maz. Arkadaşım Aki Kaurismaki ara sıra takılır bana.(Sesini kalınlaştırarak)
“Sen dünyanın en yavaş sinemacısının” der. On sekiz filmi var ve benden
genç. Gerçekten kendi ritimimde çalıştığım ve yavaş olduğum doğru. Çok
çeşitli deneyimlerim oldu: Bir dökümhanede işçilik yaptım, bir zincir fabri-
kasında çalıştım, taksi şöförlüğü yaptım. Tekrar yapmak istemeyeceğim bir
sürü iş. (Gülüşmeler) Şimdilik film çekiyorum...

“Dead Man” fikri nasıl oluştu?

Kesin konuşmak zor. Her zaman bir sürü notlar aldığım küçük defterler-
le dolaşıyorum. Notlar, düşünceler. Burada şimdi onlarca fikir var. Hangi-
siyle başlamalı bilmiyorum. Bu filmi çekmeye beni iten neden size aptalca
gelebilir. Şehirleri, şehirde yaşamayı seviyorum. “Dead Man” e kadar bü-
tün filmlerim hep şehir yaşantısının içinde geçiyordu. Sanıyorum insan
varlığının kesinlikle hissedilemeyeceği ıssız bir yerde film çekmek istedim.
Şehirden uzaklaşarak görseiliğin esin kaynağına ulaşabileceğimi düşündüm.
Bir tür molaydı benim için. Dead Man'de diğer filmlerimden daha fazla öy-
küsellik var. Kendimi 'bugün' den uzaklaştırarak hikayeye değişik temalar
iliştirme olanağı buldum. Amerika nedir? Geçmiş? Yerli kültürlerle ilişkisi?
Bütün bu sorular beni bu konu üzerinde yoğunlaşmaya götürdü. Hemen
ortaya çıkan bir fikir değildi. Çalışma uzun sürdü.

“Dead Man” den önce çektiğiniz filmlerde değişik türler bir aradaydı.

“Dead Man” de ise bilinçli olarak belirli bir tür üzerinde yoğunlaştınız...

Evet, westerni çok sevmememe rağmen, ilginç. Siyah beyaz filmi tercih
ederim. Fakat western içinde bir çok şeyi barındırabilen bir tür. Çıkış nok-
tası olarak bu türü benimsemek eğlenceliydi. Sonra kendini akışa bırak-
mak....Tür üzerine çalışmak istemedim. Yazarken westerni öngörmedim.
Film kendi kendine yolunu buldu. Klasik western eylemi karakter üzerine
yoğunlaştırıyor. Şehri kötü adamlardan temizleyip sonra da öğretmen ha-
nımla evlenen şerif gibi. “Dead Man”ın baş kişisi herkesin üzerine bir şey-
ler yazdığı beyaz bir kağıt gibi, oldukça pasif. Dış güçler tarafından zorlan-
dığı için eyleme geçiyor. Bir anlamda bu türün aksi yönünde. Çocuk kanun
kaçağı haline geliyor, kendisine rağmen! Şu tip, Dickinson yüzünden kanun
kaçağı oluyor. Üstüne üstlük kızıl derili, Nobody ona William Blake ismini
takıyor. O daha Willam Blake'in bile kim olduğunu bilmiyor oysa. Bu yüz-
den Johnny Deep' i çok seviyorum işte; çok temiz, çok saf bir karakter,
ondaki beyazlık insanda üstünde grafiti yapma isteği uyandırıyor. (Gülüş-
meler)

Dead Man tûrûn ötesine geçiyor. Westernden çok, geçen asrın fotoğraf-larını anımsatıyor. Neredeyse ilk sinema örnekleri gibi.

Japon filmlerini, Kurosawa ve Mizoguchi'nin filmlerini çok düşündüm. Film biraz onların sinemasına benzesin istiyordum. Geçmişin herhangi bir hikayesi çok yalın bir görsellikle anlatılıyor. Kamera üstün bir rol oynamıyor sadece eylemi kaydediyor. Bazı Japon filmlerindeki bu özel ritmi yakalamak istiyordum. Robby Müller' e bundan söz ettim, şef operatör.. Tür ile ilgilenmiyorum. Howard Hawks'ın tarzını John Ford' a tercih ederim. Hawks'ın John Wayne'ı kullanışını yeğlerim. Holywoodvari western filmle-rine kayıtsız değilim. Bazı spaghetti westernleri ya da Budd Boetticher'in The Tall T' si gibi. Robert Wise'in da Blood on the Moon'unu çok seve-rim.

Demek bu yüzden Dead Man'ı görünce bu westernler akla geliyor. Fan-tastiklin sınırlarında gezinen bir film. Biraz sıkıntı veren bir atmosfer hakim, çok tuhaf, yabani.....İsteyerek mıydı?

Bu şekilde yapmayı öngörmemiştim. Sahneleri neredeyse uyurgezer gibi yazıyorum. Üzerinde çok fazla düşünmüyorum. Filmin baş karakteri ölü bir karaca görüyor ve yanına uzanıyor. Yazarken bu bölüm hakkında belirli bir fikrim yoktu. Bir imgeydi. Neyi simgelediğinden tam olarak emin değildim. Doğanın tinine, hayvan ruhuna, ölüme yaklaşıyor. Bu tarz bir yolculuk. Bu sahne filmin mantığı içersinde yerini buluyor sanırım, ama yazarken kendiliğinden gelen bir fikir. Hayalini kurduğum biçimiyle çektik. Ancak montajda özel bir anlamı olabileceğinin farkına vardım.

Dead Man bir dizi epizodlardan oluşan çizgisel bir film. Daha önceki film-lerinizden biraz daha farklı.

Daha önceki her iki filmim de (Gizem Treni ve Dünyada Bir Gece) anlık aksiyonlar üzerine kuruluydu. Dead Man de ise tersi. Film çizgisel ancak olabildiğince tarazlanıyor. Blake gitgide bilincini yitiriyor ve karanlığa doğ-ru ilerliyor. Bu, filmin başından yani tren sahnesinden itibaren görülüyor. Blake uyukluyor. Sahne kararıyor.. Tekrar O'nu gördüğümüzde yeniden bi-linci yerine gelmiş oluyor. Geri dönüşlerle kronolojik dönüşümleri olan bir film fakat aksiyon her yönde gitmiyor. Belirli bir bütünlük taşıyor. Filmin zamanla ilişkisi biraz tuhaf. Bildik alışlagelmiş bir biçimde eylemi takiben ilerlemiyor. Sekanslar arasındaki kararmalar soluk alma gibi düşünüldü. Se-kanslar ardı ardına monte edilseydi filmin şimdikinden farklı bir ritmi olur-du. Kararmalarla ilgili bu oyunlar filmin kendine özgü bir biçimde yol alma-sına izin veriyor. Tıpkı şiirde bir dizenin ya da bir kıtanın kırılması gibi. Bir dizenin sonunun diğer kıtanın başı olması gibi. Dead Man'deki sekansların yerleştirilişi bu yazım tarzına oldukça yakın.

Kararmaların kullanılışı o kadar sistematik değil.

Çünkü onların da farklı süreleri var. Bu bizim montaj sırasında kendili-ğinden oluşturduğumuz birşey, ama biliyorsunuz otuzlu kırklı yıllarda se-kanslar arası kararmalar Holywood geleneği halindeydi. Bir çeşit sessiz an-laşma gibi. Fakat Dead Man'deki ritmik kullanımları farklı.

Gizem Treni ve Dünyada Bir Gece'de seyircinin sinema algısıyla, sekansla-rı keşif becerisiyle; sekansların zaman içindeki dönüşümleriyle oynanıyordu.

Dead Man'deki yaklaşım daha c gusal daha zihinsel.

Düşe daha yakın. Blake'in git-gil bilincini kaybetmesine bağlı. S. yorum filmin seyircideki etkisi buna benzer oldu. Bir şeylerin iç giriliyor. Sonra oradan çıkılıy-Ögeler kaybolup sonra tekrar rünüyorlar. Entelektüel olan birşey yok. Müzik dinler gibi, ne-sevdiğinizi söylemek zordur. Çü-müzik zaten bir dildir. Müzik söz etmek zor....

Sinema sizce müzik gibi birşey

Filmlerin büyük çoğunluğu doğru. Bir müzik parçasının ba- duyduğunuzda sonuna kadar di-yorsunuz. Film de aynı nitelikli sahip, tiyatro gibi. Bir kitap ya bir sanat eseri zamanla başka bir ilişki kurar. Bir film müziğe yüzden daha yakındır. Montajc-her zaman için bunun bilincini de-ğiller. Eğer isterlerse bir film müzikalitesini ve ritmini çalışa-bler. Mesela Thelma Schoonma- ,Martin Scorsese'nin montajc-gerçekten bir müzisyendir. Film müzikalitesine montajda oldu-duyarlı. Bu ritm yüzünden Go-fellas'ı aşağı yukarı altı kere i- dim. İnanılmazdı. İlk gördüğün-filmin süresi hakkında birşey sö-yemedim. İki buçuk saat sürdü-nü öğrendiğimde çok şaşırmışt-Bana ancak bir buçuk saat sü-gibi gelmişti. Bütün bunlar mor-sayesinde. Ritm çok canlı, The bu yüzden olağanüstü.

Siz de montajda aynı şekilde çalışırsınız?

Evet, imajların kendi müziğ-çok dikkat ediyorum. Son iki-mimde aynı montacıyla çalıştım, Rabinowitz. Aynı tarz müzik-

anıyoruz. Sık sık kaset alışverişi yapıyoruz. Montajda beraber çalıştığımızda her planın ritmine, iç aksiyonlarına çok dikkat ediyoruz, ama film için en önemli şeylerden biri de Dead Man'in yapısını açmaktır. Nicholas Ray ile olan deneyimdir. Kariyerinin son dönemininle çalışma şansım oldu, birçok şey öğrendi. Ondan öğrendiğim önemli şeylerden biri sahneyi kendisinden başka birşey düşünmek. Bana, bir sahneyi çalışırken ondan öncesini ve onu izleyen sahneyi ayrı tutmam gerektiğiydi. "İyi sahnelerin birbirine eşit olması iyi bir hikayeye olur" diyordu. Kaybolunursa, ekranda bulunan sahneden başka şeyler düşünülürse, yapmakta olan şeyin etkisi kaybedilir, gerek da gerek yazıda. Belirlenmiş bir yapıya yoğunlaşmalı. Nick'in bana öğrettiği bu işte. Her sahneye ayrı yaklaşmak ve onu diğerinden ayırmak, benim için temel oldular. Mantıksal çekme olanağım olsaydı, ben bunu yapmazdım. Her sahne için aktörlerin oyun kurmasını önceki ya da bir sonraki sahneyi düşünmeleri riskini taşıyorduk. Böyle düşünmemeliler. Dead Man'in eylemin kararmaları böylesi sahneleri gerçekten birbirine ayırıyor. Burada Nick Ray'in sahnelerini sadece kendi özgü bir biçimde değerlendirmeyi uyguladık.

Dead Man'ın birinci bölümünün tamamını izleyen kısa, kendilerine özdeşleştirilebilir olan masallardan, hollywood'tan oluşmuş. Halbuki film daha çok sürekliliği olan bir duygusunu uyandırıyor. Üstesine arcaçlara da ayrılıyor.

Bu Nicholas Ray'in her sah-

nenin birbirinden bağımsız olma prensibi sayesinde. Dead Man Amerikan tasvirçiliği orjinine dayalı bir film. Doğaya, yerlilerin yaşadığı köylere gitmek için şehir manzaralarından, sokaklardan, fabrikalardan yola çıkılıyor. Bütün bir endüstri devrimini, tarihi tersine çevirerek su imajıyla vermek gibi. Filmin sonunda çember kapatılıyor. Yerli köyü baştaki küçük şehre yaklaşıyor. Gemiyle seyahat trenle seyahatin tekrarı. Biraz dairesel bir yapı. Filmin diğer temalarından biri de bu. Çizgisel yerine dairesel. Bir anlamda bu yolculuk aksi yönde ilerliyor, ama aynı zamanda Doğu'ya doğru yol alıyor. Amerika'ya geldiklerinde kolonilerce işgal edilen yerlere. Ülkenin bu kesimi hala çok büyük ve keşfedilmemiş.

Film ilerledikçe karakterler çevreleyen mekan da görünmeye başlıyor. Filmin başında yüzler biraz baskıcı, büyük planlar halinde tüm perdeyi kaplar. Kenar, yavaş yavaş nefes almaya başlıyoruz ve gitgide karakterlerle aramıza geniş bir mesafe giriyor. Bu görsel gelişim planlanmış mıydı?

Evet, bu tartıştığımız birşeydi. O'nu filmin başında mekanda hapsetme fikri. Film aynı zamanda planların kompozisyonlarında da gelişiyor, önce çok dikey ve gitgide yatay konumda. William Blake ormanı geçerken bile, uzun ağaçlar var, yine görüntünün yataylığıyla karşılaşıyoruz. Benim en sevdiğim Amerikalı yönetmenlerden biri Buster Keaton'dır, Chaplin'den önce gelir benim için. Keaton'ın peyzajı kullanımında onu daha insanı, duyarlı, aynı zamanda küçük korunmasız, hassas kılan bir yan var. Filmlerinde bu yüzden kendimi buluyorum. Çevresinde olup biteni görerek başına ne geleceğini merak etmeye başlıyorsunuz. Chaplin beden dili ve fiziksel gagaların ustası, ama aynı insaniliği onda hissedemiyorum. Bu şekilde mekanı kullanma düşüncesi insanın mimari ile ilişkisinde de görülüyor. İnsanı küçücük kılan devasa katedraller yapılmış, hiç kuşkusuz Tanrı'nın büyüklüğü ile insanı yüzleştirmeye yönelik. Bu anlamda birşey. Ormanda çekim yaparken eziliyormuşum gibi geldi. Orada kendimi kaybolmuş, küçücük bir organizma gibi hissettim. Zaman zaman rehberimizle beraber dua ettiğimiz oldu. Yerli asıllı, bize biraz yerli kültürünü tanıtan bir kadın. Dindar değilim, ama sık sık onun yaptığını yaptım. Bulutları, göğü, meşhur batı kartalını, çeşitli hayvanları yardıma çağırarak dua ediyordu. Dualarında uzun uzun bizlerin ne kadar küçük ne kadar zayıf olduğumuzu tekrarlıyor ve doğanın güçleri için teşekkür ediyordu. Bunun farkında olmak önemli. Buster Keaton da bende aynı izlenimi uyandırıyor, tevazusu ve insaniliğiyle.

O yüzden Dead Man neredeyse primitif bir film, sessiz. Demin bahsettiğiniz kararmalar sessiz sinemanınkine yakın bir işlev görüyorlar.

Doğru. Bunu hiç düşünmemiştim. Bunun hakkında geçenlerde başıma tuhaf birşey geldi. Üç hafta önce Buster Keaton'ın senelerdir görmediğim bir filmini tekrar gördüm, Go West. Dead Man'de yaptığım birşey var filmde. Film kahramanı Batı'yı terkedip Doğu'ya gitmek için trene biniyor, Dead Man'deki Johnny Depp gibi. İlk iki sekansta trenin penceresinden görülen manzaranın değişimi ile birlikte zamanın geçtiğini anlıyoruz. Bu çok bildik bir biçim. Buster Keaton bunu görsel bir ayrıntı gibi kullanarak farklı bir tarzda yapıyor: Trenin hareket etmesiyle birlikte elinde sandviç var. İlk önce O'nu sandviçi ile birlikte görüyoruz. Sonra sandviğin üstünde

büyük plana geçiliyor, zincirlemeyle birlikte yarısını yemiş olduğunu görüyoruz. Keaton trenden iniyor, yolculuk devam ediyor, bu arada sandviçten başka birşey görmüyorsunuz ve en sonunda da sandviğin ambalaj kağıdı kalıyor, böylelikle gideceği yere, Doğu'ya vardığını anlıyoruz. Bu buluş nefesimi kesmişti. O kadar ekonomik ki, yolculuğu benim gösterdiğimden çok daha akıllıca. Sandviç gittikçe küçülüyor, bu kadar basit.

Dead Man sızı ilk kez şiddetle yüzleştiriyor. Zaman zaman çok vurucu. Sızı düşününce şaşırtıcı, perdede çok az şey görüldüyor, ama gene de...

Tepkisel sinemanın ya da Rap müziğin şiddeti yaygınlaştırdığını söylemek saçma olur. Bu probleme bağlı olabilirler, ama nedeni değil. Amerika şiddet ve katliam üzerine kurulmuş bir ülkedir. Kuzey Amerika'da kaç yerli öldürüldü? 25 milyon civarında olduğunu sanıyorum. İşte Amerika budur. Şiddet. Burada New York'ta okula giden veletler sınıflarına girerken silah taşımamaları için metal dedektörlerinden geçmek zorundalar. Dead Man başka şeylerin ötesinde Amerika üzerine bir film. Onun parçası olan şiddet de filmde var. Şu anda ki sonuçtan memnunum fakat başlangıçta filmdeki şiddetle ilgili başka şeyler düşünüyordum.

Aktörlere nasıl öleceklerini anlatmak için onlardan kendilerini ipleri kesilmiş kuklalar gibi hissetmelerini istedim. Çok sert yıkılmalarını istiyordum. Kimi bunu komik bulurken kimi de dehşete düştü. Oysa bence John Woo'nun filmlerinde yirmi dört el ateş edildikten sonra ölenlerden daha gerçekçi. John Woo'ya

hayranım, ama gerçekçi değil hatta daha çok şiirsel olduğu söylenebilir. Peckinpah da çok şiirsel. Dead Man de bu tip stilizasyonlar istemiyordum. Kurosawa'ninkilere ya da Mizoguchi'ninkilere benzesin istiyordum.

Silahlara gelince yine Amerika'daki önemli şeylerden biri. Benim bir silahım var, silahların olduğu bir çevrede yetiştirildim. Babam avcıydı, on ik yaşındayken bana bir tüfek verdi. Annem garajda yaralı hayvanları tedavi eden çok duyarlı bir kadındı. Bu iki uç arasında büyüdüm. Hayvanları avlamıyorum, öldürmüyorum, ama silahım var. Bana bunun için serzenişte bulunan olursa anlayamam çünkü böyle yetiştirildim. Nişan tahtasında antreman yapıyorum, ama kimseyi vurmak gibi bir niyetim yok. New York'ta silahla dolaşmıyorum. Bunu yapan arkadaşlar var, ama ben değil.

Dead Man'de barbarlar beyaz., daha uygarlaşmış yerlilerin tersine. İkisi arasında Dead Man var, ölü...

Emin değilim. Amerikan sinemasında hep iki tür vahşi vardır. Biri kanasusamış, Tomahawk'ı ile derinizi yüzmek isteyen, vahşidir ve yok edilmesi gerekir, diğeri "Little Big Man" yani doğayla uyum içinde, barışçı, insancık olan. Her iki türde bence yanlış. Nobody'den, yerli, bütün bir insan yapmak istiyordum. Avrupa eğitimi aldığı için kendi halkı tarafından dışlanıyor dolaşmaya başlıyor, yalnız, Blake kadar kaybolmuş. O da "İkisi arasında" Yerli kültürünün tamamıyla negatif ya da pozitif gösterilmesini istemiyordum. Bu yüzden Nobody'yi nevroitik ve karmaşık bir kişilik yaptım. Karşılaştığım yerliler bu duruma 'her ayağı bir kanoda olmak' diyorlar. Bu onları her an suya düşürebilecek bir dengesizlik. Fakat bundan kaçınamazlar.

Dead Man de yetmişli yıllardan gelen kültürel öğeler mevcut, müzik, uyuşturucu kullanımı vs. İle toplumda barışı yaygınlaştırma denemeleri...

Doğru. Filmi biraz moda dışı yapan da bu. Fakat bu benim problemin değil. Onu deli gibi satmak isteyen dağıtımçıların problemi. Benim amacım yirmi yıl sonraya da kalabilecek bir film yapmaktır. Box-office'in ne diyeceğini hiç dert etmedim.

"Stranger than Paradise" döneminde karakterlerin ne tip giyinmeler gerektiğini kendi kendime sorduğumu hatırlıyorum. Punk modasının tam ortasındaydık. Alışveriş yerlerinde görülen tiplerin havasında olsunlar istiyordum. O dönemin moda mekanlarında görülen tiplere benzesinler istemiyordum. Modanın etkili olduğu herşeyden uzak durmaya çalıştık. Sanırım Dead Man ile daha da ötesine gittik. Dead Man ile gurur duyuyorum. Hem çok zengin hem de entelektüel bir deneme değil. Bu paradoksu seviyorum. Bir sürü simgesel öğeyle izleyeni yormadan bir çok düzlemde keyif alma olanağı sağlıyor.

Dead Man biraz uyurgezer bir film. Bir çeşit "trp" gibi tasarlanmış.

Mekan bakmak için Sedona'ya, Arizona'ya, Oregon'a gittim. Sedona'nın yerlilerin buluşma noktası olduğunu öğrendim. Şimdi hippiler yerleşmiş oraya. Bundan nasıl bir sonuç çıkartılır bilmiyorum. Oregon'daki mekanımızda da yine oraya yerleşenlerin çoğunluğunu hippiler oluşturuyordu. Oraya da tuhaf fenomenlerin çekiciliğine kapılmış insanlar yerleşmişti. Etrafımızda acaip şeyler oluyordu, neredeyse büyülü. Öyle hissettik. Böyle bir ortamdan çıktığı için filmin biraz halüsinatuar bir havası var. Uçuk imaj

ermek istemiyorum, ama

**İlm gerçek bir ortak çalışma izlenimi veriyor. Özellikle bazı aktörler için ki-
i sinemanıza oldukça uzaklar. Oyuncu seçimi nasıl yapıldı, özellikle de
nny Deep?**

ecmişte filmlerimi hep önceden aktörleri düşünerek yazıyordum. Bu
a iki başrolü yorumlayacak aktörleri düşünerek yazdım. Johnny'yi
yordum. Kendisine hikayeyi senaryolaştırmadan önce anlattım. Çok
ecanlandı. Nobody'yi oynayan Gary Farmer'ı bağımsız bir sinema ör-
inde izlemiştim, takdire şayandı. Klişeleşmiş, atletik yerli imajına uy-
dığı için onu çok sevdim. İyi kalpli oluşunu seviyordum, çok insancıldı.
tribüsyonun geri kalanını seçmedim. Bu yüzden ilk defa bir oyuncu
sından yardım istedim, Laura Rosenthal. Dickinson rolü için kimi is-
gimi sordu. Ona Dickinson'da Robert Mitchum'u hayal ettiğimi söy-
m, o kadar ki reddedeceğinden emindim. Tersine, ikna oldu ve onunla
ştı; John Hurt için de aynı şey, ikinci derece rolü kabul etmeyeceğini
İnmüştüm. Onunla da çok çabuk ilişki kurdu ve o da kabul etti. Ger-
ten şansım vardı. Diğer oyuncularla deneme filmleri çektim. Lance
ıriksen, "Evet" dedi, Gabriel Byrne de. Bazı oyuncuları tanıyordum,
Pop gibi. Enteresan bir karışım. Farklı oyunculuk stilleri olan aktör-
e çalışacaktım. En önemli zorluk tüm bu farklı oyunculukları bir uyum
de tutabilmektir. Orkestradaki müzisyenlerle karşılaştırılabilir. Büyük bir
onist - senfonide altı saniyelik bir solo çalmayı kabul ediyor.

Johnny Deep?

inç. Onu uzun zamandır tanıyorum, çok yakınız. Bana çok benziyor.
t dörtlük bir kararsız, tam benim gibi. Nerede yenileceğini, ne
ceğini hiç bir zaman bilemez. Neye olursa olsun konsantre olmaktan
:, ama oynamaya başladığı andan itibaren olağanüstü bir konsantras-
Çok etkileyici. Aktörlerden çok şey öğrendim. Çok zenginleştiriciydi.
rnard Hermann müziğinde Psycho'dan feyz alarak partisiyonu siyahtan
za dönüştürüyor. Sanırım Neil Young da aynı ilkedden yola çıkarak bir-
enstrümanla sonsuz çeşitlemelere gitti.

önce siyah beyazdan konuşalım. Renkli film ortaya çıkmadan önceki
niyle kullanmak istiyorduk. Yani bütün palet üzerinde ve bütün
aklarını kullanarak. Siyah beyazı vurgulu fakat grinin bütün tonlarıyla
te istiyorduk.

rah beyaz çok sert olunca da seviyorum. Ed Wood' daki gibi mesela,
burada tersi. Yine, Neil Young film müziği yaklaşımı ile sinema
ine çok şey öğretti. Film için yaptığı müzik yaklaşık 2,5 saat sürüyordu.
Fransisco'da bir depoya Stüdyo kurduk. Neil Young iki üç gün üst üs-
iş dinlenmeden ve bazı müzisyenlerin yaptığı gibi filmi geriye sardır-
an sürekli izleyerek aynı anda doğaçladı. Filmin müzikalitesine sadık
ak için bu şekilde çalıştığını sanıyorum. Demin konuştuğumuz şeye
orum, onun düşüncesine göre film müziği başından sonuna kadar tek
üzik parçası olmalıdır. Büyüleyiciydi. Elektro gitarla çalışarak kendin-
filmin duygusal etkisini araştırdı. İki üç kere piyanoyu katarak, sadece
ıyla çalıştı. Gitarı bir orkestra gibi kullandı. Bu filmin müziğine

neredeyse Şamanik bir yaklaşımı
vardı.

Neil Young'un müziği bir dış ses.

Tastamam öyle. Filmin dışında
film kişisi. Çünkü Neil çok duyarlı
bir kişi. Virtuöz olmadığı için büyük
bir gitarist. Gitarı sese dönüştür-
düğü için müziğini hep sevdim.

**Dead Man sınırda bir film. Önemli
Amerikan efsanelerinden. Bir
bakıma borderlinde bir film. Bir çok
alanda, coğrafi, zihinsel, yaşamla
ölüm arasında.**

Bu fikri çok sevdim. Sizden
çalabilirim de (gülüşmeler) Yaşam
bitince ölüm başlar. Varoluşumuz-
da kesin kes bildiğimiz birşey.
Öleceğimizi biliyoruz. Ne zaman,
nasıl belli değil. Soruyu kime ister-
seniz sorun. İster Papa'ya, ister
Dala-i lama'ya, ister beş yaşındaki
çocuğa. Hiçbiri cevap veremez.
Gerçi Papa cevap vermek is-
teyebilir, ama biz pek dinlemek
istemeyiz. (Gülüşmeler)

**Blake'in yolculuğu biraz Con-
rad'ın "Karanlığın Yüreği"ni hatırlıyor. Bir dünyadan başka bir dün-
yaya geçiş fikri...**

Filmin ilk seyircileri, Neil Young
ve Orkestra ekibi oldu. Filmin ismi
"Apocalypse Then, olmalı" dediler.
(Gülüşmeler)

Görüşme 30 Ekim 1995'te Nic-
holas Saada tarafından New
York'ta yapıldı. Cahiers du Cinema.

Çeviri: Ece OKAY

"Old friends, sat on their parkbench like bookends."

P.Simon

Meşhur hikâyedir, bilirsiniz. Hazreti Heisenberg bir gün elektronları incelemek ister. Fakat bir de bakar ki, o ne? Elektronu gözlemek için de elektrona ihtiyaç var ve bu gözlemeye yarayan elektron, gözlemlenecek olan elektrona bir türlü rahat vermiyor, yerinin kestirilmesini engelliyor. "Demek ki" der Hz. Heisenberg, "bir materyali aynı cins başka bir materyal kullanarak inceleyemeyiz. İncelese bile bu bir belirsizlik dahilinde olur".

Buraya kadar güzel, gayet mantıklı. Peki sorarım size, bit kadar elektronlar için bu çıkarsama doğru da, benim koskoca beynim bu kurala nasıl uysun? Başka bir insan kendi beynini kullanarak benim beynimi nasıl incelesin? "Efendim sizin sorunuz..." diye nasıl ahkâm kessin? Bu insanın kompleksleri yok mudur? Geçim sıkıntısı çekmez mi? Duygusal ve cinsel ilişkileri yerli yerinde ve sağlıklı mıdır? Zamanında benim sevgilime âşık olduğu için bana hiç mi dış bilemez? Ya da bana karşı özel bir ilgi duymadığı ne malum? Hadı diyelim bunların hiçbirisi geçerli değil... Peki beni nasıl algılayacak? Kendi beyni aracılığıyla. Acaba benim söylediğimi mi duyar, kendi duymak istediğini mi? Karşısında beni mi görür? Her şeyi iki boyutta gören karıncaların tepeden gelen insan ayağını kader olarak tanımladıklarını anlayabilir mi? Yılları-

“

belirsizlik

güvensizlik

”

mı beraber geçirdiğim kişilerin ihtimal veremediklerine bu insan nasıl ihtimal verir? Beni ortalama bir vatandaş rolüne hazırlamak için niye bu kadar çaba harcar?

Bundan da vazgeçtik, varsayalım beni gözlemleyen hiçbir kusuru yok ve beni olduğum gibi algılayabiliyor. Şimdi beni anlaması için aramızda mahalle kasabıyla olduğundan biraz daha hallice bir iletişimin kurulması gerekmez mi? O zaman da ver elini duygular... İçinde duygular besleyen bir varlık hem benimle iletişim kuracak, hem de beni nesnel bir biçimde inceleyecek ve önerilerde bulunacak. Gerçek iletişim kurulunca duygular oluşacak. Duygular ortaya çıkınca da perspektifler bozulacak. O perspektiften de kimbilir ben nasıl görüneceğim!..

Zamanında sünnetçimin seçimi bana bırakılmadı ama hiç olmazsa kafamı bir güvendiğime emanet etmem gerekir. Yukarıda anlatılan kaygılardan dolayı bu güvendiğim kişi bir ruh profesyoneli olmayacak (ruhsuz bir ruh profesyoneli olabilir ama o da beş para etmez biridir Allah bilir!). Gene ne varsa eski dostlarda var. İncelemek zorunda kalmadan anlarlar.

Hasan LEHİM

dikkat ediyorum

Gide gide bir söğüde dayandım... dayandım...

Uykum geliyor. _____ Uyuyorum.
Karnım acııyor. _____ Doyuruyorum
Sakallarım/bıyıklarım uzuyor. _____ Kesmiyorum.
Rüya görüyorum. _____ Hatırlamıyorum.
Düşünüyorum. _____ Hayata geçiremiyorum.
Yoruluyorum. _____ Dinleniyorum.
Nefes alıyorum. _____ Rahatlıyorum.
Sertleşiyor. _____ Boşaltıyorum.
Dinliyorum. _____ Anlıyorum.
Tırnaklarım uzuyor. _____ Kesiyorum.
Konuşuyorum. _____ Dinliyorum.
Çişim geliyor. _____ İşiyorum.
Koku alıyorum. _____ Tanıyorum.
Seviyorum. _____ Ayrılıyorum.
Bakıyorum. _____ Görüyorum.
Yutkunuyorum. _____ Konuşuyorum.
Kirleniyorum. _____ Yıkaniyorum.
Yaşıyorum. _____ Sanıyorum.

Şu anda bir ürperti bir endişe, bir kaygı, bir huzursuzluk ve bir şeyden çok korktuğum andaki gibi bir his ve sık sık yutkunmaların ardından ayaklarımın altında ve ellerimde terlemeler, testislerimde ürperti ve şişme hissediyorum. Vücudumun çeşitli yerlerinde seyirmeler oluyor.

Beni insanların varlığı tedirgin ediyor ve onların yanında hep eğreti kaldığımı

“

beyin ishalimi ne olmuştum

”

düşünüyorum. Ama insanların arasında girip onlarla konuşmak istiyorum. Bir sevgilinin, bir annenin evet özellikle ane göğsüne uzanarak onun kalp atışlarını dinleyerek huzur bulmak istiyorum. Aramda negatif elektiriklenme olan bir insanın bana zarar vereceğini kuruyorum. O insanlar ki yüzlerindeki hareketlerinden mimiklerinden neler düşündüklerini neler hissettiklerini yürüyüşle-

en duruşlarından anlıyorum ve
erine bakıyorsun ve elleri yürek-
ide pır pır eden kırılgan bir can
dıklarını görüyorum. Onları bir
r gibi inceliyorum. Mesela elma-
kemikleri çıkmış, gözlerinin altın-
emberler oluşmuş, burnu suratı-
beceriksizlikle monte edilmiş.
ki ona ait değilmiş gibi.)

ların onu çöktüğünü, çocukları-
şını aralarındaki ilişkiyi cinsel ya-
nın nasıl geçtiğini insanlarla iliş-
nin nasıl olduğunu nereden ne-
gittiğini hangi siyasi düşünceye
I verdiğini. Hastalıklı yönlerini
lerini hatalarını yorumluyorum.
enim sahip olmadığım konuşma
larını becerilerini zeka seviye-
düşünüp onların benim içinde
duğum herhangi bir olay karşı-
nasıl bir davranış içinde bulu-
larını benim ise kesinlikle öyle
am gerekse bile yapamayacağı-
üşünüyor ve bu yüzden kendi-
ızıyor ve aşağılıyorum. Çok yer
tek, çok şey öğrenmek çok
yak ve çok yazmak istiyorum
bir insan olup (belki gö.üm gö-
er).

Kendimi ispatlamak ve işte ben böyle bir insanım diyerek kendimi hayata
ihbar etmek istiyorum. Ayrıca kendimi sürekli espri yapmak zorunda olan bir
espri bakanı gibi görüyorum. Yolda yürüyen insanları gördüğümde onları te-
peden tırnağa inceliyorum. İncelemekle yetinmiyorum. Mesela yürüyen bir
insanın arkasında bir cami var ve hemen o insanın kafasını bir camiye benze-
tirim. Hani şu meşhur teşhircilerin giydiği o uzun paltolardan giyen bir in-
sanın bana kendini teşhir edeceğini düşünüyorum. Sonra paltosunu açtığını
düşünüyorum onu pelerine benzetip süperman olup uçtuğunu düşünüyorum.
Aşırı mizah dergisi okuyor ve hayatı hep absürd algılıyorum. Çok sıkıldığım
anlardan birinde belediye otobüsündeyiz diyelim. İçimden sürekli konuşma
isteği geçiyor ve sessiz geçen her metre beni sıkıntıya gark ediyor. Bazen
saçları (siyah ve kır düşmüşse) onları çelikten doğranmış ince tellere benze-
tirim. Kaşları bıyıkları bana anlamsız, rahatsız edici ürkütücü ve aynı zaman-
da komik geliyor. Kulaklarına bakıyorum neden o şekilde değilde başka bir
biçimde yapılıp yapılamayacağını düşünüyorum, içimden duvar kenarından
yürüyen insanların kafalarını duvara sürtme geliyor. Ve duvarda; hani nasıl
sümüklü böcek arkasında bir iz bırakır, onun gibi işte duvarda bir kırmızı leke
kalıyor. Ama bu ne bir şarap ne de dile elektro şok yaptıran öksürük şurubu
bu sadece içinde Rh taşıyan bir can sıvısı. Gündelik işler bana hep işkence
gibi gelir. Yüzümü yıkamak, yatağı toplamak, bir çivi çekiç alıpda birşeyler
onarmak. Hep ellerim eğreti durur bu işlerde annem benim yerime hep bu
işleri yapan bir peri kızı olmuştur daima.

Mustafa ATAPAY 19 Ocak 1996

(Oradan bir atlı geçti.)

"how I wish you were here"

evet, böylece neden burada olamadı-

ğın sorusuna incinmeyen bahaneler sı-

raladık birlikte... seninle biraradayken

yapabileceğimiz en iyi şey... seni diğer

erkeklerden farklı kılan bir şeylerin ola-

psikolog ve çocuk ve "sen" ve tüm okyanuslar

bilmesi ihtimalini dahi yok etmeye çalı-

şarak aslında kendimi koruyorum... ba-

haneler uydurmak, itiraf etmekten daha

iyi ve kolay değil mi? Öyleyse şu an

yaptığım şeye de bir bahane uydurmalı-

yım, çünkü bir itirafa benziyor... hayır,

iz korkmuyorum, kesintisiz de- yorum zaten... o başta söz ettiğim "sen" o işte... onu genelleş-
tebilirim. hayatımda bir kez tirerek kendim için ürkütücü bir hale sokuyorum. -ürktüğüm şeylerden kor-
nolğa gittim ve o bana gelecekte karım- -korkunca da kaçarım-- ki kaçayım... aslında biz kadınlar da sayıca az
tanik depressif olacağımı söyle- sayılmayız -sayılar sayılmak içindir... Ama kendimi genellemekten hoşlanmadı-
bu iyi, çünkü henüz değilmişim... ğım için çok yalnızım. o uğraştığım "sen" bunun farkında olmadığı için tehli-
kötü, çünkü her gün o geleceğe kede sayılmam, ama bu benim yalnızlığımı daha da büyütüyor... iki tarafa da
u yaklaşıyorum.. yirmi yaşın ge- uzak olmak daha büyük bir sorun... psikologlar seni anlamak istemezler, sa-
ji nedir? kırk mı, elli mi... daha dece etiketleyip dosyalara yerleştirirler ve dosyaları da zevkli seçilmiş raflara
ken yoksa... farkında mısınız, bu koyarlar... bunun estetiğe aykırı olduğunu kim söyleyebilir ki? zaten kendileri
ada ne kadar çok erkek var! de genelde güzel çerçeveli gözlükleri ve ellerindeki pahalı kalemler ve küçük
bir de kaburga kemikleri olma- şirin ciddi not defterleriyle gayet estetikler... kullandıkları sözcüklerin zara-
... aslında onları severim, yani feti sizin dar dünya görüşünüzü utandırır... ya da belki sadece benim sevgili
leri... ya da her ikisini de... ama psikoloğum biraz gözümü korkutmaya çalışıyordu, kimbilir... bildiğim tek şey,
ı bir bütün olarak görmek ba- sorunlarımin hiçbiri şimdiye dek çözülmedi ve ben onları sözcüklere yükleyip
ürkütücü... tek tek uğraşmak da- okyanuslara göndermek istedim hep... hiçbir zaman da beceremedim...
vklı. şu an bir tanesiyle uğraşı-

DOŞKA

1

Ben neyim dedi bir kenarda hiçlik, kümelenmiş evlerin geometrik oyuklarına. Her bakış devinen buz damlası yağmu. Geriye kalan ölümsel bir levha. Ya da her ada kendine dönen anlam. Yoksa yokluk istenci mi ki, o farklı dinleti farklı zaman.

2

Her şeyin bitmesine yakın karanlık ufka dönmesi renklerin, güneşin yırtılması baştan başa; sabah. Suyun suda görmesi kendini, boğması balıkları, kendinden utandığı bir bahar günü; akşam. Ve herşeyin biteceği an, karanlık sahil, kan pıhtısı, kum, yeniden diriliş zamana, aç kurtlar, kemik tozu ve su, suda yalnızlık; gece.

3

Sonundayım duyumlar ötesi rüzgarların. Başlangıcı değil bu yangınların kokusu, düşlerimde taşıdığım yaşama dair. Hiçlik alıp hiçlik satıyorum. Dairem ereksiz sayıların kapsamı saltık. Dönmek bağıntılarının ötesinde dönmek; dönüp dönüp yaklaşmak, tanımsız anlamlara.

“

sonsuzluğa sesleniş

”

4

Yıl 1945. Sonsuz ölümler katında ölümün ölüme vurulduğu gün, yeni bir gen çağı baktı sonsuzluğa. Sonsuzluk imlerin gerçeğe sunduğu bir güldü gölgesinde yanan güneşin. Ve yalandı ona, el tezgahlarından makineye dökülen zaman.

5

Mavinin karanlığa dağıldığı koridorlarda bir yer olmalı yakın. Bütün renkler çözülmeli orda. Zamansız gelgitlerim durmalı. Ölüm orda açılmalı kapıları gibi sonsuzluğun. Genlerim gülmeli hep bir ağızdan, gün boyu taşıdıkları tutkulara. Orda, orda her şey son bulmalı bildiklerimin tersine.

6

Yılların ayrılığı bir güldü verdiğim sana, en sayrılı günümde. Bir hiçti belki yollarının uzadığı akşamlarda, varlığın sancısı benliğim, gülümden ayrı doğumlarda. Ya da bir ölümdü armağanım olan, sonsuz yükselişine eylemin.

Hüseyin KURNAZ

“

çocuk

”

bugün
çırılçıplak bir çocuk gördüm
bir tarlada.

Özgürdü kız çocuğu
daha intihar nedir bilmiyordu.

J.C.
Türkçesi : M.Z.

Psikoanalitik literatür konu ile ilgilenmeye yeni başlayan okuyucu için can sıkıcı ve anlaşılmaz olabilir. Bu yazının amacı psikoanalizin en temel öğelerini basit ve açık bir dille açıklayarak en sıradan kişinin bile bu güçlü ve gürbüz teori ve tekniğini anlayabilmesini sağlamaktır.

Psikoanalitik teori psikolojik sorunların çok genç yaşlarda başladığını öne sürer. Elbette pekçok hastanın sorununun kökeni ; erken yaşam evresinde sağlıklı " obje ilişkisi" kuramamaya dayanır. Obje ilişkileri teorisi ise objeye gereksinimi olan objelerin dünyadaki en şanslı objeler olduğu varsayımından çıkmıştır. (Streisand 1967, satır 1)

Analitik teorisi ise pekçok, en çok ve/veya tüm psikolojik sorunların cinsel

“

psikoanaliz: teori ve teknik konusunda kılavuz

”

organlar ve cinsel işlevlerle bağlantılı olduğunu öne sürer. Doğrusu modern psikoanaliz teorisyenleri yeni yeni Freud'un bu konudaki engin içgörüsünü tam olarak kavramaya ve penisin varlığının kendi başına bile tedavi edici bir değişim yaratmak için gerekli ve yeterli olduğunu görmeye başlamışlardır.

Diğer teorik ikna terapistlerinin aksine, psikoanalistlerin elinin altında kullanıma hazır ve başarılı bir tedavi sonucu elde edebilecekleri çeşit çeşit teknik vardır. Bu teknikler arasında " yüzleştirme - confrontation (hastayı en temel sorunla yüzleştirme), " açıklama - clarification (sorunlara odaklama) " yorumlama - interpretation (bilinçdışını bilinç alanına taşıma) ve Çözümleme , Working through .

Çözümleme konusunda fikri olmanın okuyucu için hassas bir tanımlama üstünde halen çalışılmaktadır.

Psikoanalitik kavramlarla ilgili böyle bir yazı; klinik bir vaka örneği vermeksizin tamam sayılmaz. Hatta sunuma ayrı bir zenginlik katar. Çilen vaka 27 yaşında erkektir. Çok çabaladığı halde doyuma ulaşamamaktadır. (Jagger ve Richards, 65)

Tedavinin 86. seansında geçen, ağıdaki canlı terapist - hasta etkileşiminde - "Yorumlama" tekniğinin için bir örneğini görmekteyiz.

Hasta : Bilmiyorum. Bazen kendi gerçekten çok isteksiz hissediyorum.

Analist : Libidinal erotik fantazilerde doruğa çıktığında anne figürüne nelik enestöz arzun sözel dışı illara başvuruyor. Bunu söylemek nefret ediyorum ama; senin kırgın egonun hiç de işine yaramıyor çok ilkel ve oldukça ilerlemiş bir gresyonun mevcut. Dürtü-yönseleli benliğin sanki narsistik biçimde açık ça yaralanmış. Bu durum da na karşı eşcinsel eğilimler duyulma açığa çıkan ego-uyumlu bir çatıf aktarıma neden olmuş.

Hasta : Ne ! Bunu tekrar eder miyiz? Yani iyileşecek miyim ?

Psikoanalizde aktarım konuları ile taşmak çok can alıcıdır. Aktarımın rumlanması kadar etkili bir şey maz. Örneğin; çözümleme evrede ve 9832. seansta kendini ele ten dönüşümü ele alalım :

Hasta : Yan dairede oturan kadının ilgim giderek artıyor. Onu çok içici buluyorum.

Analist : Mmm h mm. Bu çekiciliğinden beni sana duyduğum sel istekten kaynaklanıyor olabilir ? Demek istediğim; senin bana duyduğün cinsel istekten.

Hasta : Freudyen kayma (sürçme) likleri bu mu yoksa ?

Analist : Üzgünüm. Bugünkü vakemiz doldu.

Rüyalar da özellikle serbest çağrıyla incelendiklerinde; hasta-bilinçaltına giden yolda kullanılan

çok önemli araçlardır.

Hasta: Dün gece garip bir rüya gördüm. 5 yaşlarındaydım. Yatak odalarına yılan gibi süzıldüm ve babamı öldürdüm. Allah bilir neden ? Sonra hatırladığım bir başka an; bir kilisede evlenmek üzereydim. Gelinin kim olduğuna baktığımda; kahretsin gelin annemdi ! Rüyam boyunca arkamda keskin bir palayla beni kovalayan babamın imajı hiç kaybolmadı. Ne tuhaf değil mi ?

Analist : Sen bu " garip " durumla nasıl bir bağlantı kuruyorsun ?

Hasta : Niye ben. Asıl sen bu " garip " durumla nasıl bir bağlantı kuruyorsun ?

Analist : Garip. Trip. I can boogie. Bigudi. Fahriye abla. Erzincan. Şair. Gece. Korku. Merdiven. Eldiven. Sebep. Edep. Edip, Ödip.

Hasta : Evet , anladım.

Şüphesiz rüyaların yorumlaması gereklidir.

Başarılı bir psikoanalist, kariyerinin erken dönemlerinde Freud'un ana-babaların isteklerini tatmin etmekle ilgili tabusunun altında yatan bilgeliği öğrenir. Hastanın ne istediği ile hastanın neyi gereksindiği arasında çok temel bir ayırım vardır. Hastanın tatmin olmasını erteleme bir yolu; sorulabilecek hiçbir kişisel soruyu yanıtlamamaktır. Seçilecek yanıtlar kendini ele verici hiçbir bilgi içermeyecek şekilde olmalı ancak hastanın çağrışımlarına ve fantazilerine kapı açmalıdır. Bu tip durumlarda en iyi teknik; uzayan sessizlik anlarıdır.

Hasta : Güzel bir gün di mi ?

Analist : (Sessizlik)

Hasta : Tişörtümü beğendin mi ?

Analist : (Sessizlik)

Hasta : (Koltukta aniden dönerek) Böö !

Analist : (Hafifçe geriye sıçrar) (Sessizlik)

Hasta : Böö deyince aklıma hep möö gelir . İçimden şu an ağlamak geliyor.

Analist : Möö ile ağlamanın ne ilgisi var ?

Hasta : İnek ?

Analist ? Kim ?

Böylece analistin sessizliği ; hastanın uygun bir içgörü ve duygulanım kazanması için ne kadar yapıcı biçimde kullanabileceğini görmekteyiz.

Sonuç olarak analiz yapabilmek analistin kendisinde de stres yaratabilecek güç bir iştir. Analistlerin kendi çözümlememiş çelişkilerinden köken alan içsel reaksiyonlarına " ters-aktarım - counter-transference" denir. Kendileri de iyi bir analizden geçmiş olan analistler ters-aktarımlarına bağlı reaksiyonlarını kontrol altında tutarak bu durumun tedavi sürecini olumsuz etkilemesini engellerler. Hastalarına karşı aşırı derecede ters aktarımı olan analistlerin bu durumu kendi analistleriyle tartışmaları çok önemlidir. Analistlerin analistleri kendi hastalarına karşı geliştirdikleri ters aktarım reaksiyonlarını kendi analistleriyle tartışacaklardır ki bu analistler de hastaları olan analistlerin ters aktarımlarını günün birinde kendisi de analist olacak hastalarıyla tartışacaklardır.

Referanslar

Jagger, Mick and Richards, Keith (1965) (I can't get no) satisfaction. (Şarkı) Londra RCA Records

Streisand , Barbra (1967) . Objects. In B. Streisand, Greatest hits : Volume I . New York : RCA Records.

Carolyn Murphy-Maryland Üniversitesi

"The Primal Whimper"

Çeviri: İlknur BİRSEL

Son zamanlarda araştırmacılar (Rosenthal, Sack and Wehr, 1983) mevsim değişiklikleri ile depresyon sıklığı arasındaki ilişkiye dikkat çekerek Mevsimsel Duygulanım Bozukluğu (MDB) terimini ortaya attılar. Sack Carpenter, Parry, Mendleson and Wehr (1985) MDB'nin beyinde çok yüksek oranda melatonin salgınmasıyla birlikte olduğunu öne sürdüler. Bu hormonun salgınımının günüşığı ve aydınlık düzeylerinin süresiyle ilişkili olduğunu düşünen birkaç çalışmada (Byerley, Brown and Lebegue, 1987; Isaacs, Stainer, Sensky, Moor and Thompson, 1988; Rosenthal et al., 1984) endojen depresyonda olan has-

“

kış depresyonunun tedavisinde parlak ışıık tedavisi:

yeni ufuklar

”

Colin D. Field, M. Sc.
İyatrojenik Müdahale Enstitüsü

taların yapay günüşığına maruz kalmalarının, depresif belirtilerin düzelmesiyle sonuçlandığı gösterildi.

*İyatrojenik Müdahale Enstitüsü'ndeki araştırmaçı çocuklardan bir kısmı bu araştırmaları doğrulamaya çalışmaktadır. Ne yazık ki, buradaki son bütçe kısıtlamaları Rosenthal et al. (1984) tarafından bildirilen donanımı sağlamamızı önledi. Bununla birlikte, becerikli ekibimiz depresyonun tedavisine yönelik bu yeni yeni filizlenen alanın önünün açılmasında öncülüğünü kimseye bırakmazdı. Elde ettikleri bulgular aşağıda bildirilmiştir.

*Herhangi bir hastalığın tedavisinin yol açtığı yeni hastalık durumu.

1. DENEY:

Fazladan Işık Depresyonu Düzeltir mi?

YÖNTEM

Olgular:

Aday olgular depresyondaydılar ve klinik görüşmede depresyonlarına geçerli bir neden bulunamadı. Buna dayanarak endojen (endo: bulamıyorum; jen: daha iyi bir neden) depresyon tanısı aldılar. Dört olgu Enstitü'de yatan hastalardı. Kalan 16'sı ekip üyesiydiler. Bunların türdeş bir grubu temsil ettikleri kanısına varıldı.

Deneyin planlanan başlangıcından ikihafta önce bütün aday olgularından anti-depressan ilaçları bırakıldı. Hayatta kalan (kendiliğinden intihar ölçütlerini doldurmamış olan) bütün adaylar rastgele olarak deney ve kontrol gruplarına ayrıldılar (her grup için n=2).

İşlem:

İlk oturumun başlamasından önce ve bir kez de son oturumun bitiminden sonra olguların depresyonu iki puanlık bir ölçeğe kendileri tarafından derecelendirildi (1- depresyondayım; 2-daha iyiyim).

Olgular, her biri 4 saat süren 4 oturum boyunca, tavanına 150-W'lık bir ampul asılı 3m x 3m x 3m boyutlarında boş bir odaya kondular. Kontrol grubundaki olgular "kapalı" modda işleyen (yani deneyicinin kontrolünde düşmanın "kapalı" konuma çevrildiği) ampullü odaya kondular. Deney grubundaki olgular "açık" modda işleyen (yani, deneycinin kontrolünde, düşmanın "açık" konuma çevrildiği) ampullü odaya kondular.

SONUÇLAR

Sonuçlar düş kırıklığı yarattı. Deney

başlarken, hayatta olan dört olgunun hepsi de kendilerini "2-daha iyiyim" şeklinde derecelendirdiler. Yine de deneye devam edildi.

Oturumların tamamlanmasından sonra bir kontrol olgusu kendisini hâlâ "2-daha iyiyim" şeklinde derecelendirirken, öteki kendisini yalnızca depresyonda olarak derecelendirmekle kalmadı, derecelendirme kâğıdı üzerine "3-karıltıktan ürktüm" diye bir açıklama da ekledi.

DeneySEL girişimin bitiminden sonra, her iki deney olgusu da kendilerini "1-depresyondayım" şeklinde derecelendirdi. İlki, şu anda canının da sıkıldığını ekledi. İkincisi, kablonun daha uzun olmasını istediğini, böylece duya ulaşım parmağını içine sokabileceğini söyledi.. Bu olguların ikisi de Enstitü'nün çalışanlarıydılar ve bu olayın ardından deney verilerini boşa çıkarmak için gizli planlar kurmaktan işlerine son verildi.

2. DENEY:

Olgular Orada Öyle Otururlarken, Onlara Başka Ne Yaptırabiliriz?

1. deneydeki deney olgularından biri canının sıkıldığını söyleyince, bu, araştırma timimizi düşünmeye yöneltti. Düşünmeyi bitirdiğimizde, aşağıda anlatılan yeniden planlanmış ikinci deneye seyirttik.

YÖNTEM

1. deneyde anlatıldığı gibi seçilen, yaşamakta olan dört aday olgu, rastgele deney ve kontrol gruplarına ayrıldı. Bu kez bütün adaylar ekip üyesiydi, çünkü sınırların dışına çıkan veri puanlarının kullanılmasını önlemenin önemli bir yenilik olduğu kanısına varıldı.

Olguların depresyon düzeyleri 1. deneyde anlatılan 2 puanlık ölçeğe göre derecelendirildi.

Bütün olgular, her biri 4 saat süren oturum boyunca, tavanına 150 W'lık bir ampul asılı 3m x 3m x 3m boyutlarında boş bir odaya kondular. Kontrol grubundaki olgular "açık" modda işleyen (yani 1. deneydeki deney grubuyla aynı) ampullü odaya kondular. Oturumlar sırasında, "Eğer böylesine Allahın belası bir depresyondaysanız, niye hemen kendinizi öteki tarafa göndermiyorsunuz?" gibi sorularla dolu, kendi-kendine işaretlenen yeni bir depresyon ölçeği (Kendini Doğrulayan Kehanet Depresyon Ölçeği) verildi.

Bunun da önemli bir yenilik olduğu düşünüldü, çünkü kontrol olgularının deneyin yarısında kendiliklerinden depresyonlarından kurtulamayacakları kesindi.

Deney grubundaki olgular; bir şezlong, bir şemsiye, bir çift güneş gözlüğü, bir şişe bronzlaşma losyonu, boyalı basından rastgele seçilmiş bir tomar ve Enstitü'nün Noel partisinden artakalmış bir kutu ucuz şampanya bulunan, ışıklı bir odaya kondular.

SONUÇLAR

Bu kez sonuçlar muğlaklı. Başlangıçta iki kontrol ve iki deney olgusu kendilerini "1-depresyondayım" şeklinde derecelendirdiler. DeneySEL girişimi takiben bir kontrol olgusu kendisini hâlâ "1-depresyondayım" şeklinde derecelendirdi ve sonuçta kontratı yenilendi. İkincisi kendisini "2-daha iyiyim" şeklinde derecelendirdi ve Kendini Doğrulayan Kehanet Depresyon Ölçeğinin

test-retest güvenilirliğinin (ki bunu canının sıkıldığı anlarda hesaplamıştı) "osuruktan" olduğunu düşündüğünü ekledi. Sonuç olarak Enstitü'deki işine son verildi.

Deney gurubunun ilk üyesi bu kez de kendisini "I-depresyondayım" şeklinde derecelendirdi ve "Noel partisinde herkesin bucak bucak kaçtığı o bozuk şampanyayı bana vermeniz kötü bir şaka; en azından mantar tı kayabilirdiniz" diye de ekledi. Tabii, onun da işine son verildi. Deney gurubunun ikinci üyesi kendisini "2-daha iyiyim" şeklinde derecelendirerek çok iyi vakit geçirdiğini ekledi ve bu nedenle de hâlâ ücretini ödeyen insanlar adına çalışmaya devam ediyor.

3. DENEY:

Yaz Güneşinde Bu Kadar İyi Olan Nedir, Allah Aşkına?

Araştırma timi biraz daha düşündü. "Yaz güneşinde bu kadar iyi olan nedir Allah aşkına?" diye kendi kendimize düşündük. Nihayetinde güneş yanığı olabilirsiniz. Plaja gitmekte bu kadar iyi olan nedir? Kim ayaklarının parmakları arasına kum dolsun ister? Kim erimiş dondurmanın parmaklarından damlamasını ister? Kim kum sinekleri ve köpekbaklıkları tarafından ısınmak ister? Kim uyuşuk uyuşuk o parlak ışığa gözünü dikerek bakmak ister? Doğal olarak bu sorular kışın ışıklandırma koşullarının depresyondaki hastalar üzerine etkisini araştırmamıza neden oldu.

YÖNTEM

I. deneyde anlatıldığı gibi seçilen, yaşamakta olan dört aday olgu, rastgele deney ve kontrol gruplarına ayrıldı. Bu kez de bütün adaylar ekip üyesiydi. Olguların depresyon düzeyleri bu kez de I. deneyde anlatılan 2 puanlık ölçeğe göre derecelendirildi.

Olgular bu kez de her biri 4 saat süren 4 oturum boyunca, tavanına asılı ve işlemekte olan 150-W'lık bir ampul bulunan 3mx3mx3m boyutlarında boş bir odaya kondu.

Kontrol gurubundaki olgular; bir şezlong, bir şemsiye, bir çift güneş gözlüğü, bir şişe bronzlaşma losyonu, boyalı basından rastgele seçilmiş bir tomar, Enstitü'nün Noel partisinden artakalmış bir kutu ucuz şampanya, yerlerde kum taneleri, parmaklarından damlayan erimiş dondurmalar, birkaç kum sineği ve küçük köpekbaklıkları bulunan bir odaya kondular.

Deney grubundaki olgular; bir şezlong, bir şemsiye, bir çift kışlık bot, bir palto, bir atkı, boyalı basından rastgele seçilmiş bir tomar, bir kutu soğuk bira, yerel futbol maçına ayarlanmış bir televizyon ve işporta malı etli börekler* bulunan bir odaya kondular.

SONUÇLAR

Sonuçlar çok yüz güldürücüydü. Bu kez de başlangıçta iki kontrol ve iki deney olgusu kendilerini "I-depresyondayım" şeklinde derecelendirdiler.

Deneyssel girişimi takiben her iki kontrol olgusu da kendisini hâlâ "I-depresyondayım" şeklinde derecelendirdi. İkisi de kum sinekleri ve biri az da olsa köpekbaklığı tarafından ısırılmıştı. Her iki olgu da şimdi Enstitü'den hasta olarak ayrılmış durumdalar.

Deney grubunun iki üyesi de kendisini "2-daha iyiyim" şeklinde derecelendirdi; her ne kadar biri, son haftanın maçının tekrarı yerine yeni oynanan bir maç seyretmeyi tercih edeceğini belirtse de. Öteki de durup dururken "yazık, yağmur yağmadı" diye bir açıklamada bulundu.

TARTIŞMA

Bildirilen üç deneyden şu görülüyor ki, ışıklandırma düzeyleri kadar can sıkıntısı da mevsimsel olarak depresyona giren hastaların durumlarında bir rol oynamaktadır. Sadece ışıklandırma düzeylerinin azlığına bağlı olarak kışın daha çok depresyona giren bir depresyonlu hastalar gurubu (şimdi bunlara "Tip I mevsimseller" diyoruz) değil, bugüne kadar bildirilmemiş bir yaz mevsimi depresyonluları alt grubu ("Tip II mevsimseller") da bulunduğu anlaşıyor.

Bu kavramdan yola çıkarak geleceğe dönük bazı kararlar alabileceğimizi düşündük, ama tam bu sırada "karışık değişkenler" diye bir şeyden dolayı bağışlarımız iptal edildi. Değişkenler hakkında düşündüklerimiz de böyle.

Çeviri: Hakan ATALAY

* Yerel bir Avustralya lezzeti. Bu deneyi yinelemek isteyen ABD'li araştırmacılar isterlerse bunun yerine bir hot dog standı koyabilirler.

Boşluk sadece seninse, ben dolgu olmak istemiyorum
Senin tek malt Whiskey'in olmak istemiyorum
Alt çekmecede sakladığın
Yara benimki değilse bandajın olmak istemiyorum
Bana biraz temiz hava ver
Tapılmak istemiyorum, sadece sana temsil ettiğim şey için
Senin çocuk bakıcın olmak istemiyorum
Kocaman bir oğlan oldun artık
Annen olmak istemiyorum
Seni rahmimde 9 ay taşımadım
Bana arka kapıyı göster
KORO
Vizite saatleri 9-6 arasındadır ama 6'yı 10 geçse gelsem
şey, şimdiye kadar biliyorum ki beni içeri sokmanın bir yolunu
bulursun ve oh!
Boş şeye dikkat et dibinde delikler olan
Bak işte çok fazla şey istiyorsun ve doktor ben değilim
Üstünde yürüdüğün yumurta kabuklarının süpürücüsü olmak istemiyorum

“

doktor değil

”

Senin diğer yarın olmak istemiyorum; ben I artı I'in iki
ettiğine inanırım
Senin yemeğin olmak istemiyorum veya gece yarısındaki yüzüne
çarpan buzdolabının ışığı
Hey, neye açsın
Senin parçalarını birarada tutan yapıştırıcı olmak istemiyorum
Senin idolün olmak istemiyorum
Zira kaide çok yüksek ve ben yüksekte korkarım
Yaşanılıp bitirilmek istemiyorum
Vekâleten yapılan durumlarda
Lütfen pencereyi aç.
KORO
Bir gün yaşamak istemiyorum prensibim geçen haftayken
Kınılmış kalbin ve yaralanmış çarpmasını sorumlusu olmak
istemiyorum
Senin soluduğun dumanın alternatifi olmak istemiyorum
Bana neden teşekkür ediyorsun
Bana neden teşekkür ediyorsun.

Şarkı sözü: Alanis Morissette
Çeviri: Deniz BORO

Ağustos 1995. Haymana Ovası. Haymanalı ünlü gazozcu Rüstem imalathaneyi kapamış, akşam namazını eda edip eve gelmiş, hanımının yaptığı az şekerli kahvesini çoktan içmiş, bahçedeki gölgelikte kestiriyor, arada da sol bacağına tatlı tatlı kaşıyor. Hafif, serin bir rüzgar esiyor.

Aynı saatler. Haymana Ovası açıkları. Gökyüzü. Bir uçak. İçinde Coca Cola firmasının üst düzey yöneticileri. Ne kadar üst düzey? Çok üst düzey. Coca Cola'nın sırrını yani hayatın gerçek tadını (biz bilmiyoruz, sadece tadıyoruz, ama şimdilik.. birazdan herşey değişecek... hah ha.. burada sinsi sinsi güleriz) bilen on kişiden sekizi. Keyifleri yerinde, Gobi Çölü'ne gidiyorlar. Bir orası eksik kalmış, orayı da Coca Cola'ya kavuşturacaklar.

“

haymana konnekşin

”

Aynı saatler Los Angeles açıkları. Karayolu. Highway 97. Bir trafik kazası. İki ceset. Üstlerinde birerden iki tane underground gazete örtülü. Yakın plan. Ölenler Coca Cola'nın sırrına sahip diğer iki kişi. Kaderin garip cilvesi. Birisi ölmeden önce asfalta kanıyla iks çizmiş. Cesetlerin başında düşünceli iki kişi. İki polis. Biri Dörti Heri Clint Eastwood. Diğeri, onun içine kapanık, ama gözünü budaktan sakınmaz ortağı Julio Andy Garcia. Kamera cesetlerin üzerindeki gazeteden bir uçağa doğru uzaklaşarak kararıyor.

Haymana Açıklarındaki uçakta ani bir motor gürültüsü. Uçak hızla irtifa kaybediyor. Mürettebat paniğe kapılan Colacıları teskin etme telaşında. (Adamlar zengin tabii, canları tatlı) Neymiş? Korkula-

birşey yokmuş. Ulan kanat koptu liyor bu mürettebat hala görev ma peşinde. (Lafa da bak, mürettebat...) Gerçekçi olun biraz. Gerçek- Düşüyorsunuz işte. Kabul edin. şen uçağın içinden görüntüler. r şey birbirine karışmış. Feryatlar, ıklar falan. İnsanlar alabora. Tatsız üntüler. Hiç anlatmayalım daha Zaten birazdan uçak düşünce hep ikte olay yerine bağlanacağız.

Gazozcu Rüstem gölgelikte burnu- konan sineği kovalıyor. Oh! Pek tatlı uyuyor. Çok özendik.

Üyük bir gürültü, ardından patla- Dumanlar. Coca Cola'cıların uça- Haymana Ovasında paramparça. stem gürültüye uyanıyor. Atlayıp tötörüne, bir saatte enkaza ulaş- : Parçalanmış cesetler. Uçağın toru hala yanıyor, küçük patlama- oluyor. Pilot kabini gövdeden muş uzaklarda. Kara kutu nerede? temin işi değil o. Kara kutuyla te- zyon seyircileri ilgilendirilecek ak- ı haberlerinde. Dumanların ara- lan "help ... help..." diye bir inle- duyuluyor. Colacı Kristofir'dan in- en nağmeler dinliyoruz. Şiddete alışık bir millet olduğumuz için ek üzere olan Cola'cı Kristofir'ın bize nağme gibi geliyor. Gazozcu tem help nedir bilmez, ama adam lp" dese de fark etmez. Çünkü tem insan canlısı. Alıp Kristofir'ı töre yerleştiriyor. Sekiz Cola'cı- yedisi sırlarıyla birlikte Gobi'yi emeden ebediyete intikal etmiş imdalar. Kristofir ise fena yara- nış, belden aşağısı tutmaz durum-

alden yukarısı da zaten bir anlam e etmiyor. Rüstem dil bilmez li- bilmez, Kris ise aksanlı İngilizcesi nlemekte. Rüstem şu anda inle- ri dinlemiyor, traktör kullanıyor. emeye kalksa da gürültüden duy- . Eski model traktör altındaki. coca Haymana gazoz kralının al- a külüstür bir traktör. Kris- ki nefeslerini Haymana Ovası'nda

kesik kesik vermekte- Amerika kıtasına İsveç'ten göç etmiş bir aileden gelmek- te. Gençlik yıllarında bir yandan Harvard'da tahsilini sürdürürken öte yandan folk müziği yapan gruplarda şarkıcılık yapmış. '68-69-70' falan. Ve o kadar. Kri şimdi Coca Cola'nın General Manager'idir. Doğal bir güzergahtan doğru Coca Cola generalliğine kısacası. Kr allah aşkına ne işin var senin Haymana Ova- sı'nda, çok gizli tuttuğunuz 7x formülünü ezberleyene kadar Türkçe su nasıl is- tenir öğreneydin. Hayatta ilk intibalar çok önemlidir evet, ama Rüst ile Kris'in traktörün üzerinde çaresizlik içinde boş boş bakışmalarının hayattaki ilk intiba- lar bahsiyle pek de bir alakası yoktur. Çünkü Haymana Ovası'na düşmüş bir uçakta intiba aranmaz. Yaralı aranır ki bulundu. Kara kutu aranır ki işimiz bu değil. Trak yavaş yavaş ilerliyor keçi yollarından. Kris "sevin x.. sevin x" diye garip sesler çıkarıyor, bostan korkuluklarını cyborg zannedip ürküyor. R gavu- run gazoz istediğini sanıyor. Traktördeki kasalardan bir şişe Haymana Gazozu çıkarıp K'ya ikram ediyor. "Şansın varmış ben imal ediyorum. Sevin ap bunun yanında abdest suyu kalır" diyor, Rüstem.

Tam bu sırada CNN, Cola generallerinin hepsinin garip! bir tesadüf sonucu aynı gün öldüğünü flaş flaş geçiriyor, dünyaya. Kel, kır saçlı, uzun saçlı, boğazlı kazaklı, yelekli, tayyörlü, İngilizce konuşan bayan ve baylar dünyaya bu feci ha- beri yayıyorlar. Bütün televizyonlar ihya olmuş durumdalar. Çok kaliteli on ölü. Son derece esrarengiz olma ihtimali taşıyan iki kaza. En az bir haftalık birinci sınıf erzak. R, bütün bunlardan habersiz.

Los Angeles Emniyeti'nde tarihi bir gün. Ortalıkta FBI, CIA, NBC, ABC, CBS, Interpol, Monopol, Janpol, Savak, Ravak ajanları cirit atıyor. Clint ofisinde, durumdan rahatsız, Andy Garcia'ya 'Haydi gidelim' diyor, magnum'unu ustaca kontrol ederek. 'Nereye gidiyoruz şef?' diye soruyor Garcia, gözlerinde hey- can dolu bir serüvene atılmak üzere olmanın ışıltılarıyla. Cevabı biz verelim. Haymana'ya geliyorsunuz. Olay yerinde ipucu arayacaksınız, geldiğinizde enka- zın ve cesetlerin etrafını beyaz tebeşirle çizilmiş bulacaksınız, oradaki görevli- lerin aptallıklarına sinir olacak, çok yorulacak, sürekli olayla ilgili kafa patlatacak arada kadın kahramanla (Haymana Kaymakamı Sevim Hanım, otantik esmer, siyah saçlı, kara gözlü, gizemli bir kadın) duygusal anlar yaşayacak, FBI ajanla- rıyla yöntemleriniz hususunda -biraz sertçede, ondan -çeşitli tartışmalar yapı- rak, başından beri sizinle olan yüreğimizi ağzımıza getiren ölüm tehlikeleri atla- tacak- olay bir örgüt işi -, finalde müzik eşliğinde kararan perdenin ardından bir meseleyi daha halletmiş olmanın huzuruyla yavaş yavaş kaybolacaksınız aklı- nız sıra. Çok beklersiniz. Burası Türkiye. Haymana Ovası. Bize amerikan filmle- ri sökmaz. Buralarda kader herşeyi halleder. Geldiğinizde göreceksiniz nokta nokta noktalamalarınızı. Cli ve And. Kafadar ikili. Kendilerini Kid ve Cassidy zannediyor hıyarlar. Gelin. Gelin de görün egzotik doğuda sizi neler bekliyor. Hah ha.

Havaalanı. Müthiş ikili son kontrollerden geçmişler, uçağa doğru ilerliyorlar, ellerinde çantaları.

R'nin evi. Kristofer Haymana Gazozu'nu içmiş gözleri parlıyor 'Wonderful ..wonder.. Won Won...' diyerek dabılyu dabılyu sayıklıyor. Beden dilini kulla- narak kağıt kalem istiyor Rüste'den. Kristo'nun sayıklamaları Rüst'e çok ilginç geliyor. "Karı bu herif ne demek istiyor acaba, en yakın İngilizce kursu bur- dan en aşşa beş saat çeker" diye söyleniyor. Karısı sürekli bir 'Cesur ve Güzel' izleyicisi olduğu için Kristofun kalem kağıt istediğini kolaylıkla anlıyor, gidip hemen kalem kağıt getiriyor, kalemin yazmadığını görünce "Hay aksi şeytan" diye bağırıyor. Kristo 'hay aksi şeytan'ı duyunca Rü'nün karısına sevgiyle gülüm- süyor, aralarında bir yakınlaşma oluyor ister istemez. Rüst bu durumu fark

ederek karısını kalem getirmesi için komşuya yolluyor.

Rüst ile karısının komşuları olan Nazife ve Neil çifti okuyucularımızın da çok iyi bildiği gibi aralarında yeni doğan kızlarına isim bulma tartışmasını halen sürdürmekteler. R'nin karısı olanları anlatınca o sırada uydu antenli tv'den CNN izleyen Neil merakla Rüst'lere koşuyor.

Ve hemen Kristo ile konuşmaya başlıyor. Aralarında topu topu bir paragrafı dolduracak kadar cümle geçiyor ve Kri ölüyor. Derin bir sessizlik... Uzaklardan bir köpek sesi geliyor. Rüst ile karısı şaşkın şaşkın bakışmaktalar. Neil Kri'nin gözlerini kapatmakta, istavroz çıkarmakta..... Rüst "Ne dedi?" diye sormakta Neil'e.....

2. Bölüm

Rüst hezeyan ve heyecan içindedir. 'Neden' diyeceksiniz? Şundan. Hatırlarsınız ilk bölümde Rüst'ün karısı ile Kris arasında bir yakınlaşma olmuştu, kadın yazmayan kaleme doğru 'hay aksi şeytan' dediğinde. Rüst işte o an 'Karı benim yanımda elin gavuru ile işi pişirdi. Vay anam.' diyerek ortamdan koptu. Gözünün önünden 40 yıllık evliliği geçmeye başladı bir film şeridi gibi. 'Televizyon hastalığına tutulduğu vakit elden gitmiş demek ki bizim karı. Vay annem!' dedi içinden, karısı için. Kristoyu hemen öldürmeye karar verdi. Fakat Kri kendi olanaklarıyla ölmek üzereydi ve biraz sonra zaten öldü. Kri zaten ölünce Rüstemin intikamının elinde kaldığını farketmişsinizdir. Şimdi şu anda Neil Rüstemin içinde kopan fırtınalardan habersiz, hala istavroz çıkarmakta. Rüst ise deli gibi Kristonun son sözlerinin ne olduğunu merak etmekte. Rüstemin bekliyor ki Kris şöyle demiş olsun Neil'e ölmeden önce: 'Ondan özür dile lütfen. Söyle beni affetsin. O benim hayatımı kurtardı, bense onun kansını elinden aldım. Göz zinası yaptım. Farkındayım. Biliyorum beni öldürmek istiyor, ama zahmet etmesin ben birazdan zaten öleceğim. Beni affetsin. N'olur. N'olur söyle ona hakkını helal etsin' gibisinden itiraflar bekliyor Kris'den, koskoca Cola generalinden. Rüst bu. Saçmalıyor. Ne yapsın? Az önce tatlı tatlı uyuklayıp burnuna konan sineği kovalıyordu, şimdi başına gelenlere bakın. Ne bekleyecekti yani? Rüst ne bekleyebilir? Evet Rüst ne bekleyebilir? Bize yazın.

Rüst merakına engel olamayarak Neil'in halen çıkarmakta olduğu istavrozların arasına girerek 'Ne oldu? Ne dedi lan herif? Söyle lan ejnebi komşu .mına kodutturma' diye sorar. Neil ürkmüştür. Kameraya doğru ürkek ürkek bakar ve 'Cola' der. Rüst şirazeden çıkar bu laf üzerine 'Ne kolası? Yok kola mola. S.kicem sizin kolanızı. Bu amerikalıların hepsi manyak be birader. Kola olayını bir daha gündeme getirme tamam mı? Okey mi?' diye söylenir. Hırçındır. Kırıncıdır. Rüst kırıcı ise Neil de kırılığandır. Hayatta herşey karşılıklıdır.

Neil Rüstün uslubundan rahatsızdır. Zaten dilini, kültürünü, big-macini, arkadaşlarını bırakıp bir kızın peşine takılarak bu Allahın Haymanasına kadar gelmiştir. Hasretlik çekmektedir. Bir de bu saldırgan uslub. Artık bu kadarı da fazladır. Derdini içine atar gene de, ama hep böyle içine içine nereye kadar sürecektir, onun da her amerikalı gibi bir yerlerinde duyguları olsa gerektir.

Tam bu esnada.

Los Angeles Havalimanı. Son kontroller. Dörtü Heri önde, ağzının kenarında filtresiz sigarası, gözleri kısık, bakışları delici. Julio arkada, genç, boğa burcu, siyah gözlüklü, üzerinde deri mont, elinde spor çanta. Kıpır kıpır. Filmin hızlı aşklara en yakın karakteri. Her an bir yer hostesine, bir hava hostesine, uçakta yan koltuktaki orta yaşlı havali figürana aşık olabilir, kırmızı ışıkta yanında duran sarışının peşinden herşeyi bırakıp gidebilir. Uçarı çocuk. Birlikte iyi bir ikililer. Heri, Julio'da kendi gençliğini görmektedir fakat hiç belli etmiyor. Heri daha önce

Julio'nun babasıyla birlikte çalışmış. 37. Caddeden bu tarafa lakapları 'fucking cops' mış. Zenciler, Puerto-Rico'lular, Çinliler acaip korkarlarmış onlardan.

Julio'nun babası Heri'nin kollarında ölmüş. Herhalde. Başka türlü olabilir miydi yani. Heri bütün o sert ve acımasız görünümünün altında özellikle dostlarına karşı yani hakedenlere çok sevgi doluymuş. Evet şimdi birlikte-

ler.....Bu bölümü sizin doldurmanız için boş bıraktık. Şöyle olabilir: Heri, Julio ve ailesine onlara hiç belli etmeden bakmıştır yıllarca, bir banka hesabına her ay para yatırmıştır uzaktaki amca kimliğiyle. Daha sonra yıllar geçecek. Julio onun borsa brokeri olmasını isteyen uzaktaki (Heri) amcasından gizli olarak polis koleji imtihanlarına girip kazanacak, birincilikle mezun olduğu gün kütüğe çiviye bir vuruşa çakacak ve bu yolun devamında poligonda attığını vururken kulağında kulaklık ilk büyük işini alacak. Cola işi. Herinin ise emekliliğine bir ay kaldı. Artık eskisi kadar atak değil. Yaşlandı. Onun da son büyük işi. Tabii. Karşılaşma şaşırma falan bunları geçelim. Enteresan ikili anlayacağınız. Uçağa doğru ilerliyorlar. İstikamet Haymana. Elllerinde çantalar. Kuyruktalar.

Heri: Gerçekten sekizi de orada mıymış?

Julio: Evet

Heri: Kristofir'in orada olduğundan emin miyiz?

Julio: Kesinlikle. Sekizde sekiz.

Heri: Hepsi öldü mü dersin evlat?

Julio: (acar, mesleğinde hırslı çocuk) dün gece Princetondan Hintli bir Haymanaloji uzmanı ile görüştüm. Uçağın düştüğü yerde yazlar sıcak ve kurak, kışlar çamurlu geçermiş. Bu durumda kurtulan olacağını zannetmediğini söyledi uzmanımız. İlginç bi adamdı.

Heri: Sekiz cenazemiz olacak yani.

Julio: (gülümseyerek) Öyle gözükü

ri: Şu Bird değil mi?
o: O evet. Aşâğılık herif.
ri: FBI gene ayağımıza dolanacak
ılan. (Bird yaklaşır) Merhaba
Dostum. (Müstehzi) gene birlik-

İ: (Pişkin, ama Heri'ye karşı olan
ık duygusunu dikkatli seyircinin
a yakalamasına imkan veren bir
culukla) Heey. Merhaba Heri.
is gülerek) Bakıyorum çocuğu-
yanında götürüyorsun.

o: (Duygularına kapılarak, öfkeli)
şimdi....

i: (Sakin) Sakin ol evlat

İ: (Önden içeri girerken) Hay-
da görüşürüz my friend....

o: (Sağ el işaret parmağını ona
doğrultarak, çenesi de seyirir-
ağırarak) görüşeceğiz. (Heri'ye)
n engel oldun? Şuna gününü
meliydim.

i: Sakin ol. Hemen cep telefo-
an Haymana'yı ara. Oradaki
deki bütün odaları tut evlat.

o: (Şaşkın ama ustasına olan
ılığını da gizlemeye gerek duy-
ı. Neden gizlesin? Bi kere Heri
nın en iyi dostuydu zaten. İşin
ratı var) Tamam Heri.

\\ haber servisi. CBS haber ser-
BS haber servisi.

in haber servisleri teyakkuz ha-
ır. Bütün haber servislerindeki
ı renkli 'mal bulmuş mağribi'
şleri ışı ışı ışı yanyor. Bir koşu-
Tevatür muhtelif.

Angeles Highway 97 de iki ce-
ölü tamam. 10 sır sahibi ekşi
i sekiz. Sekizi de uçakta değildi.
ina'da inip Yunan adası Kos'a
Hangisi? İksi Midilli'de görül-
Korsika'da birisi Mehmet Ali
ile görüşmüş. Pavarotti de
ymış. Sırrı biri, ölmeden önce
tti'ye söylemiş. O da heyecan-
bağırarak Haymanadaki bütün
kadınlar düşük yapmış. Olayın
< yönünü şu anda dünyada
ilgini Mahir Kaynak'tan başka

bilen yokmuş. Mahir Bey Colacıların ölümleriyle ilgili olarak gecede ortalama 5
haber programa uzman konuk olarak çıkıyormuş. Uçak düşmemiş, kaçırılmış.
Dalai-Lama taraftarları uçağı Tibet'e kaçırmışlar. Pepsi sabotajı. Tevatür muh-
telif. Savaş Ay programını alttan ışıklandırılmış kabin enkazından yere doğru
hoplayarak başlatmış. Tevatür muhtelif. Erzak birinci sınıf. Aslında Haymanada
geçen yıl da bir uçak düşmüş. Haymana Şeytan Üçgeni. Bir aşk cinayeti. Kesin.
Colacılardan birini karısı kocasını ortadan kaldırıp sevgilisine kavuşmak isterken
arada olan diğer yedisine olmuş. İş Carlos Junior üstlenmiş. Aslında bu herifler
Haymanada meşhur çıkıkçı Zeki'ye bel çektirmeye gidiyorlarmış ancak orada
havaalanı olmadığını akıl edememişler. Buna benzer şeyler. Frigo. Frigo.

Evet Neil'i kırıgın bırakmıştık. Nasıl bıraktıysak öyle. Hala Rüst'e bakıyor.

RÜs: Lan oğlum ne dedi lan, Söyle de adamı deli etme lan. Kariyi öldürecem
artık dayanamıyorum.

Neil: (Buğulu gözlerle) Yanılıyorsun dostum. Hem de çok yanılıyorsun. Olay
bildiğin gibi değil. Şimdi anlatacaklarımı duyduğunda çok şaşıracaksın. Evet Kri
bana dedi ki.....

İKİ BUÇUK

Haymana Konneksinin bu bölümünde verilen kısa aradan yararlanarak bugü-
ne dek çıkıp duran kısmın özetiyle, işin ardındaki karanlık niyetlerimizi buyrun
buradan öğrenin. İki nokta üst üsten hemen sonra: Şimdi malum daha önce
derginin sayfa altlarında Neil ile Nazife vardı. Adam elin astronot emeklisiydi
kalkmış ta Haymanalara kadar gelmişti, kız köy kıızıydı. Güzelim dergimizin yazı-
ları ile sayfa alt kenarları arasındaki nisbeten ıssız, gözden uzak bir bölgede
karşılaşmışlar. Olmuştu bi kere artık. Anlaşamazlar, kültür farkı dil farkı, ayrı
dünyalar cart curt demedik, dergi töresidir dedik, tuttuk evlendirdik bunları.
Çeşitli dedikodular, kız tarafının nahoş tutumu, akabinde Neil'in sünneti falan.
Biliyorsunuz. Zor günlerdi. Tam herşey yoluna girdi, Neil uyum sürecinde, Na-
zife de zaten hamile, bize artık müsaade derken pat diye Haymana açıklarına
bir uçak düştü. Hiç beklemiyorduk.

Uçağın içinden biri kısmen canlı, yedis total ölü toplam sekiz Coca Cola ge-
nerali çıkınca, geri kalan iki general de hemen hemen aynı saatlerde Los Ange-
les'ta esrarengiz bir kazaya kurban gidince ve ortada sır sahibi kimse kalmayın-
ca, işin içinde bir de Haymanalı meşhur gazoz kralı Rüstem olunca malzeme
çok güzelleşmişti. "Bir anda dokuz kişi hem de megaözne dokuz kişi ölmüş son
kalanın da niyeti ve sağlık durumu bozuk hiç olmazsa onu kurtarmak lazım, ai-
leleri deseniz kimbilir ne kadar feryat figan içindedir umurunuzda mıydı?" diye
sorarsanız? Değildi. Olaya Dörti Heri ve ortağı Julio da dahil olunca kadro ta-
mamlanıyordu ve bize artık yapacak başka bir şey kalmıyordu. Film için aklımı-
za sponsor olarak elbette hemen tahmin edebileceğiniz gibi Coca Cola Inc.
Hink. Mink. geldi tabii. Böyle. Şimdi Allah bilir yüzünüzü buruşturmakta sizdir
'Oldu mu şimdi? Size yakıştı mı?' gibilerden. Bırakın bu dürüstlük numaralarını
sanki siz çok temizsiniz. Alem göt olmuş biz niye olmayalım? Neyimiz eksik?
Laf aramızda iyi de para aldık. Clint dışındaki diğer oyuncular da çok ucuza
kapattık hatta Haymana Kaymakamı Sevim Hanım ülke tanıtımına katkısı olaca-
ğı gazına gelerek bir Neo- Çalıkuşu halet-i ruhiyesiyle ücretsiz oynadı. Şimdi
Venedik, Berlin, Cannes festivallerine oraya buraya katılmayı planlıyoruz.
MTV'ye klibimiz hazır. Filmin müziği taş gibi oldu. Balkan göçmeni bir Tunuslu-
ya yaptırdık. Kuzey Afro çöl sarışını tire balkanomakedonik ezgilerin arasına
ustalıkla serpiştirilmiş volkanik efektlerle nefis birşey oldu gerçekten. Arada da
bir Rizeli kıza lazca vokal yaptırdık. Efektleri Fujiyama'ya bizzat giderek kaydet-

tik ve her bakımdan world music tarzında bir çalışma olmasına gayret gösterdik şıp diye anlayacağınız gibi. Madem şıp diye anlayacaksınız niye bu kadar ayrıntılı anlattırdınız o zaman?

Eğer film 'Before The Rain'den daha fazla fırtına koparmazsa gelin yanımıza. Herşey tamam, acılar gerçek, olay güncel, duyarlılığımız kıvamında, bokunu çıkarmadık, silahlara ve savaşa kesinlikle karşıyız, nedir bu rezalet yazık çok yazık, bazı sahnelerde filtre kullandık renkler büyüleyici, egzotik doğuda aşk (Dörti Heri-Kaymakam Sevim), birbirini seven ama çok uluslu tekellerin, gizli servislerin çıkar çatışmaları arasında istemeyerek kalarak kırılan, incinen giderek (dığ dık dık dık) birbirinden uzaklaşan iki sevgili (Nazife- Neil), Harvardlı Colacı Kristofir ile Haymanalı Gazozcu Rüstem özelinde ele alınan batının pozitivizmi ile doğunun sezgisi ikilemi, ayrıca Haymana ile Şerefli Koçhisar arasındaki yüz-yıllardır sürüp giden husumetin getirdiği mikro etnik huzursuzluklar ve daha neler neler. Yani kısaca bir destan yarattık diyebiliriz sizin için, Coca Cola'dan para alarak. Herşey sizin için. Yaşasın sinema. Hah. Bir görsel şölen bu. Kamera çok hareketli. Olağanüstü birşey ya. Ya da şöyle demek lazım yürek parçalayan bir ağıt bu, barış ve kardeşlik üzerine. Çağımız insanının trajik yalnızlığını, itilmişliğini, falan filanını bu filmde bulacaksınız. İçeri girip kirlenmiş ruhlarınızı arındırıp tüy gibi çıkacaksınız. Bütün Warner Bros. sinemalarında aynı anda. Frigo. Frigo

Evet, Haymana Konneksin- Part tiri kaldığımız yerden devamla.

Bölüm 3

Üçüncü bölüme gelene dek verdiğimiz uzun arada olan birtakım değişiklikler:

Los Angeles'den Haymana'ya doğru yola çıkan ünlü müfettiş Dörti Heri Clint'i diziden çıkardık yerine Raki Balboa'yı aldık. Herşeyin bir sebebi var. Bu Clint yıllarca elinde magnumu beline kadar kan revana batmış gezerken birden tuhaflaştı. 'Bird', 'Perfect World', 'Affedilmeyen', 'Beyaz Avcı Cesur Yürek' derken 'Bridges of Madison County' yi görünce diziden Clint'i çıkardık artık. Yani. Yakışmazdı. Halbuki. Bize hala gözünü her an kan bürüyebilecek kapasitede bir inspector lazımdı. Bulduk. Raki. Julio ile de çabuk uyum sağladı Allah için. Senaryoyu da gördü. Beğendi. E o zaman. Devam.

Rüs: Ne dedi ulan?

Neil: Bak Rüste benimle böyle konuşma. Kırılıyorum.

Rüs: Ya hemşerim.....

Neil: Rüs. Dinlersen eğer söyleyeceğim. Tamam mı?

Rüs: Tamam bilader ya. Bi şey demedik be kardeşim. Allah allah.

İkinci allahın a'sı büyük olacak adamı hasta etmeyin. Bak gene. (-Tamam tamam. Allah Allah.)

Neil: Ölmeden önce içtiği şeyin ne olduğunu sordu.

Rüs: Bu gavur?

Neil: Evet

Rüst: Vay anasına! Gider ayak bizim gazozu bok attı demek.

Neil: Şaşıracaksın, ama o dediğinden atmadı. Çok beğenmiş.

Rüs: Beğenecek tabii. Benim gazozum bugün yarışa girse dünyada en birinci gelir. Eee

Neil: O da öyle dedi zaten. Onun kim olduğunu biliyor musun?

Rüs: Yo. Nereden bileyim. Kimmiş?

Neil: Coca Colanın başkanıydı

Rüs: Rahmetli?

Neil: Rahmetli

Rüs: Deme be!

Neil: Uçakta da yardımcıları varmış

Rüs: Öteki rahmetliler

Neil: Öteki rahmetliler

Rüs: Yav bak şu işe be! Yalan dünya işte. Görüyo musun? Koskoca Kolacılar bizim Haymana'da nalları diktiler demek. Pekı tamam. Anladık da bu herif benim karı hakkında sana en son ne söyledi? Sen onu de hele.

Neil: Hiçbir şey. Son nefesine kadar senin gazozundan söz etti.

Rüs: Nasıl yani. Hiç birşey demedi mi? Hakkat mi lan?

Neil: Yahu ne desin? Senin karından ona ne?

Rüste: O da doğru ya. Herif koskoca bir patron. Hakkaten ha! Ulan bende sandım. Adamın günahını aldık desene. Bunlarla aynı yere gitmeyeceğimize göre öte tarafta. Kaldık bak görüyor musun. Oof! Of! Hanım benim nargileyi hazırla.

Neil: Sen beni dinliyor musun?

Rüs: Dinliyorum, dinlemez miyim?

Neil: Senden Haymana gazozunun patentini kaç alabileceğimi sordu.

Rüs: Neyin? Benim gazozun mu patentini istedi. Kimseye bir bokumu vermem söyle o gavura. Yav öldüydü sahi. Ne edecekmış benim gazozu mu?

Neil: Yahu sana ne ne yapacağın dan. Ben bütün dünyayı gezdim böyle gazoz görmedim dedi ölürken. Sei bunun ne anlama geldiğini biliyo musun?

Rüs: Biliyorum. Çok para verecek herhalde pezevenk... Rahmetli gavru demek istedim. Ne o? Şaşırdın de m Beni bir şey bilmez sandın. Ulan si az oryantalist değilsiniz vesselam.

Neil: Ne?

Rüstem: Ne ne? Ne bakıyon? N güzel konuştum işte.

Neil: Oryantalizmi sen nereden biliyorsun Rüste?

Rüs: Bizim vilayette Şanzelize diğ bir pavyon vardı zamanında. Orda

ın diye bir karı vardı. Masaya mi bir büyük rakı indirmeden nazdı ama muamelesi çok idi, bizimki duymasın. Kuvvetli di.

il: Lafı değiştirdin.

s: Yok be! Ne değiştireyim. e boş geç. Eee sen ona ne de-

il: 'Kris hızla ölmektesin patent nasını nasıl yapacaksın?' dedim. He doğru demişin bi yerde.

I: Amerikada ikisi sağlam kalmış. ve yedi arkadaşım ölüyorum, Coca Cola ilelebet payidar kalaylaşmayı ABD' dekilerle yaparsıktık' dedi. Telefon numaralarını

Lan bunların hepsi hakikatten li ha. Kefenini nereden bulacayacağına adama bak ölüreyak iş nası yapıyor. Ben gazozumu ye vermem arkadaş bi kere. öyleyeyim de. O benim.

: Rüste iyi düşün bak başına ta-u kondu. Talih kuşu. Milyarder sin bir telefonda.

Satayım istersin sen. Satınca anlık komisyonu da istersin.

: Canım ne alakası var şimdi? maksadım

Maksadı felan boşver. Benim n yerinde. Eksik olsun. Hem Haymana benim gazozumu herkesler de bilir ki Rüstem'in bi tanedir. Fazlası lazım değil. 'apcam ben o kadar parayı zayağım çukurda benim vefasız ra bırakayım da kudursunlar la, karı kızda yesinler. Beddua de mi? Yok istemem. Karı öyle ters ters. Zaten.

Valla sen bilirsin Rüste ben-lemesi.

Komşum sen hiç üzülme. İsgit benim komutana sor, antada Rüstem ne yapmış. Rüst-zaman doğru bildiğini yapar. u kariyı alırken tutturamadık. n. Televizyona tutulacağını bi-. Ahir zaman işte bir yerde.

O saatlerde Haymana.

Uu! çok kalabalık. Yerli yabancı gazeteciler, ajanslar, ajanlar, mal bulmuş mağribilerle tıklım tıklı bu şirin ilçemiz. Bird de orada. Fakat otellerdeki (Ne otelleri? Otel bir tane. Çiçek Palas) bütün yerler tutulmuş. Bird'e oyun etmek için Raki Balboa'nın marifetiydi bu, hatırlarsınız.

Ulan bu Haymana dün de buradaydı. Neredeydiniz ha neredeydiniz? Sema-larından O mu sorumlu? Değil arkadaşlar. Yanlışsınız. Çok yanlışsınız.

Kaymakam Sevim Hanım Öğretmen Evi'nin konuklara tahsisi için bakanlıktan gelen emirle gerekli girişimlerde bulunmuş.

(Şimdi bu 'gerekli girişim' ne demek? Bir bakalım.)

Alo. Ben kaymakam Çalikuşu Sevim. Müdür Bey. Bir haftalığına odaları bize tahsis ediyorsunuz efendim. Emir var. Hı hı. Hı hı. Tabii. Tabii. Anlıyorum efendim öğretmen arkadaşların mağdur olmaması için siz de gerekli girişimlerde bulunun. Hı hı. Hı hı. Teşekkürler.

Mağribiler Haymanadaki taksilere (hepsi sekiz tane. Zabıt katibi Hilmi de arabasını taksiye çevirdi mesaiden sonra. Dokuz) binerek enkaza doğru yola çıkıyorlar.

Raki ve çömezi Julio Ankara'dan kiraladıkları Cherokee ile çoktan olay yerin-deler. Kahramanlar her zaman önde(n) gider.

Uçak enkazının etrafına dağılmış koyunlarını toplaması için çobanla temas kurmaya çalışıyorlar. Çoban anlamıyor. Haliyle. Lisan yabancı. Julio kendisine okulda böyle bir durumda ne yapılacağı öğretilmediği için haklı olarak huzursuz ve Amerikan eğitim sisteminin evrensel ölçekte niye yetersiz kaldığı üzerine-haklı olarak. Çok eksikleri var. Çook. Çocukların hepsi asabi oluyor sonunda-düşünüyor. Raki ise cebinden çıkardığı on doların çoban tarafından öfkeyle karşılanmasından dolayı şaşkın. Yirmi. İh!

Ellide koyunlar uçak enkazının ecnebi tabiriyle bir mil dışındalar.

Raki Balboa çobanın makatı hakkında İngiliz lisanı ile küfür ederken Julio ölü-leri sayıyor. Bir eksik. Raki yanmış cesetler arasında başkan Kristofır'ın bulun-madığını bir çırpıda anlayıp yere eğilerek yerde Rüstem'in traktörünün ezdiği öz be öz memleket toprağımızı hain ellerine alarak, toprak topakları ellerinden un ufak yere doğru akarken uzaklara bakarak 'traktör' diyor. 'Traktör'. 'Hemen bana Haymanadaki traktör sahiplerinin tam listesini getir' diye emir veriyor Ju-lio'ya.

Hah ha. 'Haymanadaki traktör sahiplerinin listesi'. Bu salak, herhalde Hayma-na'yı California'da bir kasaba sanıyor. Zamanında seri boks filmleri çevirdiği için beyni sulandı herhalde. Ulan hıyar burada liste ne arar? Haymanada yol-dan geçen birini rastgele çevirseler kasabadaki ve çevre köylerdeki traktör sa-hiplerinin bırakınız isimlerini yedi ceddinin seceresini öğrenebilirlerdi halbuki. Rüst duysa 'Ulan siz oryantalistler. Çok alemsiniz valla. Hah ha' derdi. Aslında az önce ben de huylandım bu herif bu lafı Oryantal Okşan manasına getirdi, ama bir bit yeniği var bu işte. Hadi hayırlısı.

Julio jipe atlayarak Haymana'ya doğru yola çıkar. Patika yollarda arda arda karşısına çıkan virajlara son hızla girmektedir. Bir direksiyon ustasıdır. Set Hay-manaya yakın bir düzlükte olmasına karşın yönetmen onu derelerden, tepeler-den geçirir. İşte çalı çırpı, yollardaki börtü böcek falan. Kameramanlar tekerlek seviyesinde çekim yapacaklar diye çamur içinde kalır. Garibanlar. Sponsorlar-dan biri de Camel'dır da ondan. Ben de bu yazı için iyi para aldım.

Fatih ALTINÖZ

NOHUT YAHNİSİ

İyi bir yahni 1413 tane nohuttan yapılır. Bu yüzden de 1413 tane nohut büyüklüğünde tencereye gereksinim vardır. Şayet tencereğiniz büyüklük açısından sorun yaratıyorsa, onlara büyüklük taslayıp, büyüklük ne demekmiş gösterin. Bunun için büyükçe bir tencereyi, "Boynum kıldan incedir" diyen bir babayiğite, 1413 parçaya doğratin. Sonra nohutlarımızı 1'den 1413'e kadar numaralayın. Bunu küflü bir çiviyle yapabileceğiniz gibi, anti tartar fakiri dişlerinizle de yapabilirsiniz.

Numaralanma işlemi uzun süreceğinden, yemeğin hazırlanışı sırasında ikinci bir şahsa gereksinim duyacaksınız. Bu, sokaktaki adam (kadınına fahişe denir) olabileceği gibi, sokaktaki kedi de olabi-

“

mönü

”

lir. Siz siz olun, fare ve hamam böceklerini tercih konusu bile yapmayın. Çünkü onların yardımına gereksinim duyanlar, aciz insanlardır.

HAMSI BUHULAMA

"Dışarısı buhuluydu. Sildik ve içeri girdik" diyen iki geri zekâlıdan birinin, bileğinin hakkıyla yapılır. Haksız olanların bileği bükülür; diretirse kırılır.

En önemli özelliği, kuzu denien göt kadar ve hatta bazıları gözle görülmeyen hamsilerle yapılmasıdır. Yemeği yapmak için, yaklaşık 60 milyon hamsiye gereksinim vardır....

Gerekli Malzeme:

Hamsi (balık), kıç (organ), nakil (alış-veriş), soğan (kıtırcık), 1 diş azı dişi, 2

arım sak, 7 adet yazı tahtası, 3 deneme tahtası, 1 adet (ayba-

ımı:

nsileri pembeleşinceye kadar un. Ardından soğanları pembe-
eye kadar haşlayın. 1 adet gö-
türün. Üzerine soğan, mayda-
ıvuç doğrayın, ya da sokuştur-
balıkları yağdan alıp soğanların
a fora edin. Bir süre sonra,
an soğanlar vıcık vıcık yağlı ba-
yapışmaya ve akabinde balık-
ütünleşmeye başlayacaktır. Bu
m, balığın bunayıp pışmesi sı-
a etrafın balık balık kokmasını
eyecektir...

anan soğan ve balıkları sudan
krar yağa atın. Bir bardak unu
üzerine ekleyin. Unların pem-
nesini beklemeden, balık, un
şanları kevgirle eleyin. Üste
rı "Hem suşlu, hem güçlü...
zeytinyağı gibi üste çıkıyor"
k tartaklayın. (Bu, yemeğin
si için önemli bir işlemdir ve
de unutulmaması gerekir.) Ar-
çocuklarınızın erişemeyeceği
e koyduğunuz ilaçlardan bir
ıp yemeğe ilave edin. Hepsini
onbeş dakikaya yakın buhar
una tabi tutun. Buhalama için
olan bu işlemi unutmanız,
rin hiçbir zaman affetmeye-
r şeydir. Bu durumda yapıla-
şey, hamsi sandıklarındaki oy
arını yakmaktır.

i sıra yemeğin en can alıcı
na geldi. Ne mi? SOS tabii ki!
DS.

izel sos yolunda gerek dü-
rle, yoldan geçerken manav-
kladığınız domatesleri, sanki
u onlarmış gibi, eve geldiği-
raklarınızın altına alın ve sa-
ezin....

İEASLI YUMURTA

ken sürekli pankreasımla gü-
. Daha o zamanlar beni kar-
ın her bana yakın, çok iyi bir
; güreşçisi olacağımı söyler-

k olamadım. Pankreaslı yu-

murtanın yanında böğürtlen salatası yiyen şişko bir domuzdan başka...

Bir bok olamadım belki ama, tarifini vereceğim pankreaslı yumurtayı yap-
makla siz bir bok olabilirsiniz.

Gerekli malzeme:

Organ nakli püresi, burun tıkacı, ortalık karıştırıcısı (mikser), kevser şarabı,
azmış bir pank, reaksiyonun reaksi, göte dayanmış bir yumurta.

Yapımı:

Organ nakli gerektiren bir omlet çeşidini oldukça pahalıya patlıyacağını dü-
şünerek yemek için gerekli stres ortamını yaratın. İnadına dikine kıldığınız iki
yumurtayı, "Dikine kırılmaz" diyen zırva meraklılarının gözlerine sokarak ken-
dinizi tatmin edip stresten uzaklaşın. Zaten ayrı olan akıyla sarısını, diğerleri
gibi bir de siz ayırmaya kalkmayın lütfen. Elinizi ağzınıza sokup pankreasınızı
çıkartın ve bir dışarı çıktığınızda pis bakışlı irice bir sokak kedisine gösterip
kışkandırın. Avangarda hayır, ama başrole evet deyip artist budalası olduğu-
nuzu gösterin. "Dört gün içinde dönmezsem, yatın uyuyun" dediğiniz sizi se-
venlerin gözlerine uyku sokmayarak yemeğin sağlıklı pışmesinde ve leziz ol-
masında önemli bir adım atın.

Bilmediğiniz gibi, pankreas, on iki pandik parmağı bağırsağından on iki adım
ilerde, göte çok yakın, en seksi iç organlardan biridir. Sağında hiçbir şey bu-
lunmayan pankreasın solunda büyük bir kitle yer alır. Yaklaşık üç yüz yıldır
hiçbir şekilde doğru dürüst örgütlenmeyen bu kitle, sadece pankreası değil,
bütün iç organları deli etmiş, vücut Zeynep Kâmil'e doğurmaya giderken, or-
ganların akli Bakırköy'de kalmıştır.

Omlet kelimesi dilimize Shakespeare'in Hamlet'inden uyarlanmış, yarı ak,
yarı sarı bir kelimedir. İçinde protein denien ve sürekli puro içerek nefes bo-
rularını hasta eden tein zerrecikleri bulunur. Zayıflamayı kendine boyun bor-
cu edinmiş her şişman, omletten uzak dursa da günün birinde kader onları
karşı karşıya getirmesini bilir. Karşı karşıya gelen bu ikili, "Köprüyü geçene
kadar ayıya dayı diyeceksin" sözünü en ufak hücre sine kadar sindirmiş birer
sünger gibi bütün benliklerine kazımışlardır. Halk arasında böyle kazıntılara
pank dendiğini bile bile, onları yollarından alıkoymak şimdilik olanaksız gibi
görülmektedir.

Resmi gazetenin 17 Temmuz tarihli mükerrer sayısında içine edilen her
yasa gibi, bir şişkoyla bir şişkonun, bir erkekle bir erkeğin, bir yumurtayla bir
yumurtanın, bir kadınla bir kadının ve hatta bir pankla bir pankreasın evlen-
meleri yasaklanarak "organ mülkiyeti" denen bu yasanın da içine edilmiştir.

Küçük oğlu AIDS'e yakalanan eşcinsel bir baba kiliseye günah çıkarmaya
gittiğinde, küçük oğlundan daha büyük, büyük oğluyla karşılaşır. Çünkü büyük
oğlu pederdir ve AIDS'i küçük oğluna bulaştırmanın ta kendisidir. Günah çıkar-
maya gittiği bu yerde, günah yerine tabancasını çıkartır ve büyük oğlunu
gözünü bile kırpmadan vurur. Bir süre sonra, gözünü kırpmadığından dolayı
doğru dürüst nişan alamayıp oğlu yerine penisini vurduğunu fark eder ve
Tanrı'dan nice küçük penisler diler...

Her karmaşık hikâyede olduğu gibi, pankreaslı yumurtanın da böyle bir
hikâyesi olabileceği düşünüldüğünden, ona hikâye uydurmak yerine, parasını
verdikten sonra bütün hikâyeler onundur demek, şimdilik daha doğru
olacaktır.

Doğru yoldan ayrılmayın.

Binaaleh

Afiyet olsun...

Hayranı çok. Hayranları kadınlar. Ay-
nada kendilerini fark ederken, belleri in-
celirken, kahveyi köpüklü yapmayı öğre-
nirken, "ayıp"ların belletildiği kadınlar.
Otururken eteklerini çekiştiren, sokağı-
na başı önünde giren kadınlar, içlerin-
deki gizli kıpırtıları, zamanla kendileri
için de sır olan dürtüleri ona anlatıyor-
lar.

"O" bir prens..!

Babasından kaçarken yolunu şaşırıp

“

dostlar

”

bulanık suya düşen, çatlayan, kızaran,
kısa tırnaklı ellerini saklayacak yer ara-
yan, misafir odasının kapısını hep kapalı
tutan kadınların prensi.

Orta yaşın çürük meyvalarını, dur-
maksızın sırtarak toplayan bir adam.
Geç yakaladığı payesi her dem şişiriyor
göğsünü. Saçsız başı parlıyor. Vitrinlerin
önünden geçerken yan gözle süzüyor
görüntüsünü, dikleştiriyor sırtını.

"Ben bir prensim" diye geçiriyor kafa-

dan Çırağan Sarayı'nın kapısından
unda yarı yaşındaki sarışınla girer-

ocası eve geç kalan, kocası gece
liyasında çalışan kadınların gece-
sı düşlerini süsleyen bu adam
? Kim bu, Türkçeyi porselen diş-
in arasından pervasızca tüküren
i hücrelerim amansızca çarpış-
tır bir yanıt peşinde.. Aldırmam..
tsam kulağımı, gözümü... Yatak
ının kapılarını zorlayan dokuz-
rklı numaralardan kaçsam..

bir akşamüstü, kendi halimde
orum caddede. Topluca karşı
ıma yürüme hareketi gerçek-
ceğiz, hepimiz tetikteyiz.

frenği'nin posta kutusuna bira-
ndan mutluluk duyduğum ya-
sonra başlayacak. Ama önce,
ça olan bir uçakla, hayatını ve
nı yarım bırakıp alem değişti-
arkeologla, bacakları tutmaz
r yazarla, çelişkilerle, dansöz-
afamızı kuma gömüp coşa co-
ğımız yeni yılınızı kutlamaktan
mıyorum kendimi. Hoş-ça-
öoptüüm...

ar;
dostlar", varlıkları zımni olan
kalp gözüyle kurulmuş bir
an ötürü, sayfanın başında

kendine yer bulabilen bir kelimecik...)

Evet Dostlar;

Eskişehir denen bu boz, yoz, yalnızlıklarla yüklü şehirde ulaştınız bana. Ko-
yu yeşil, mor, pembe; ekoseli, kuşkulu, hınzırca gülümseten Şizofrenği'yi göğ-
süme bastırıp yürüdüm, bozkırın tozunu yüzlerinde taşıyan insanların arasın-
dan. Şehirde sizi bulabildiğim tek kitapçının (aynı zamanda oyuncakçı, hedi-
yelik ıvırvırcı, afişçi, tablocu olabilme özelliklerini barındıran kitapçı) kasa
sorumlusu eliyle sizi işaret edip "Şizofrengimiz" dediğinde, "Şizofrengimiz"
olabilmenizden gizli bir sevinç duydum. Bunu kasa sorumlusuna belli etme-
dim, paramın üstünü alıp ayrıldım yanından.

Lafı uzatmanın günümüzde bir anlamı kalmadı, herkes ne söyleyecekse
Graham Amca'nın iletişimsizlik kutusundan söylüyor. Kalem-kâğıtla buluşma-
ya vakit yok. Posta kutularından bilmemne mağazasının broşürleri çıkıyor ar-
tık... Bakın laf nasıl uzayıp gidebiliyor insan elini beyaz kâğıda dokundurunca.
Uzundur beyaz kâğıtlarla samanlı kâğıtlarla, bilumum boş sayfalarla aramda
bir aşk hüküm sürüyor. Bu yılların aşkını olgunlaştırmaya çalışıyorum, parmak
uçlarımı sızlatarak.

"Ne" diyor yanımdaki uzun paltolu.

"Ne"yi izliyor yapmacık kahkahası.

Kaçamadım işte. İzlemedim, adı geçtiğinde yüzümü buruşturup eleştirdim,
ama prens müsveddesi yine sahnede yanı başımda.

Ben de mi gülüp geçmeliyim? Ben de mi kimi fillere aşağılık anlamlar yük-
lenmesine seyirci kalmalıyım? Bu kimliksiz adamın, kimi kelimeler ile bel altı
arasında kurduğu köprüden, içi boş kahkahalar atarak geçenler arasına mı ka-
tılmalıyım?..

Yozluğun balçığıyla sıvandıklarında güzelleşeceklerini zannederek ahizeye
sarılan kurbanlar, çılgınlık nöbetlerinde kellemini isteyebilirler...

İçlerinde küçücük bir canlıyı barındırabilmenin sorumluluğunu unutan sar-
hoş kadınlar...

Zeynep ERKAN

Eskişehir

“

-lâl, gül, döl-

”

've damarımda akan toprak'
?
Ertan'a

Bir sırrı vaktinden önce saklayıvermişim
Cümle coğrafya ve dahi dağları sıkıntı basmış
Ben artık sürekli haşırhaşırım
Ki iki tiren öpüştü mü konduktör yanar?

Ah sen bana bakma tiyatrolarımı taşra tertipler
Benim anlattıklarım ile iraz heterodoks kaçabilir sevgilim
Yani hükümete aksine ki bir bin yıl sırtımızda paklanmayacak
Ve Allah'ın İsa isminde bir sevgilisi yok!

Evet bu günlerde biraz siyaset ehli çocuklarlaştık
-mesela- bundan böyle senin adın Petrus olsun sevgilim
Ki bir ağaca teşekkür etmek için davranıyorum da bazen
Oluk oluk pantolonlar devriliyor kanatlarıma.

Ve şimdi ben sevgilim;
Sana beyaz renginde öte çoraplar yetiştiriyorum ağlayarak
Ve lâl ve gül ve döl ve "damarımda akan toprak"
Ve sonunda eczama saplanan o tersinden lunapark,
O kült, o hırkalar...
Ah nasıl da lezzetli asalar birikiyor kirpiklerimde
Ve kooperatifler boyu gül koklayan beynelmilel Varakalar!

gidişini başka türlü açıklayamıyorum...

Ah Muhsin ÜNLÜ

-ALLAH ALLAH CANIM BİRDEN NE KADAR DA TEKZİB İSTEDİ-

- a) "dünyadaki tüm zenciler kırk yaşından büyüktür."
- b) "sen beni öpersen belki de aşkımız pratik karşılık bulur."
- c) "ne ikna edici bir intihar biçimidir şimdi göz göze gelmek"
- d) "ÇARMIHA GERİLİŞTEN AYRINTI"

EK. I) (VLADİMİR : Hadi gidelim.

ESTRAGON: Hadi.

(Kimıldamazlar.)

-PERDE-

Samuel Beckett